

AKADÉMIAI TAGAJÁNLÁSOK — 1990

1990. évi közgyűlésén új levelező és rendes tagokat választ a Magyar Tudományos Akadémia. A kitűzött határidőig összesen 142 új levelező tag megválasztására érkezett javaslat, ebből 140 esetben diszciplináris eljárás, két esetben pedig — az Elnökség 46/1989 sz. határozata alapján — az interdiszciplináris eljárás szabályai szerint történik a választás előkészítése. Az alábbiakban a levelező tagokra ajánlottak legfontosabb adatait és tudományos munkásságuk néhány jellemző mutatóját ismertetjük (kutatási terület, az utolsó tíz évben megjelent publikációk, illetve szabadalmak, az ajánlók által legfontosabbnak ítélt tudományos munkák, kiemelkedő eredmények). A döntés természetesen a tagajánlások teljes szövege és az ehhez mellékelt publikációs jegyzék alapján történik.

Nyelv- és Irodalomtudományok Osztálya

Balassa Iván

1917-ben született Bárádon (Bihar m.). Főbb kutatási területei: néprajz, folklór, agrár- és művelődéstörténet. Jelenleg nyugalmazott múzeumi főigazgatóhelyettes, a Magyar Néprajzi Társaság elnöke. 1966-ban nyerte el a történettudomány (néprajz) doktora fokozatot *Az eke és a szántás története Magyarországon* c. értekezésével. Tudományos és tudományszervezői tevékenységéért 1977-ben a Munka Érdemrend arany fokozata, 1983-ban A Szocialista Magyarorszáért Érdemrend kitüntetést kapta. Külföldi tagja a Dán Királyi Akadémiának, tiszteleti tagja a Svéd Királyi Gusztáv Adolf Akadémiának. 1980-ban Herder-díjjal tüntették ki.

Az utóbbi tíz évben mintegy 110 magyar nyelvű és 18 idegen nyelvű publikációja jelent meg, közöttük 5 könyv. Legfontosabb művei: *Az eke és a szántás története Magyarországon* (Akadémiai Kiadó, 1973. 630 o.); Balassa Iván — Ortutay Gyula: *Magyar Néprajz* (Corvina Kiadó, 1979. 752 o. Megjelent német [1982] és angol [1984] nyelven is.), *A határainkon túli magyarok néprajza* (Gondolat Kiadó, 1989. 412 o., 21 színes, 197 fekete-fehér fénykép, 129 rajz és térkép). Különösen az utóbbi években jelentős tudományos és szervező munkát fejt ki a határainkon túli magyar néprajzi kutatás érdekében.

Ajánlók: *Benkő Loránd, Imre Samu, Kálmán Béla*

Bartha Dénes

1908-ban Budapesten született. Zenetudományi tanulmányait a berlini egyetemen végezte. 1930–1942 között az Országos Széchényi Könyvtár munkatársa, 1935-től a budapesti tudományegyetem magántanára. 1935-től 1979-ig a Liszt Ferenc Zeneművészeti Főiskola tanára. 1951-ben Szabolcsi Bencével együtt alapította a Főiskola zenetudományi tanszékét, s egy ideig vezette is. 1964–1981 között az Egyesült Államok egyetemén (Smith College, Harvard, Pittsburgh, Seattle) vendégprofesszor. 1961–1975 között az International Musicological Society elnökségének tagja.

Munkásságának első szakaszában a magyar zenetörténet több fontos forrását tette közzé (*Szalkai érszek zenei jegyzetei 1490-ből*, 1934; *A XVIII. század magyar dallamai 1770–1800*, 1935; *Ötödfele száz énekek. Pálóczi Horváth Ádám dalgyűjteménye az 1813. évből*, Kiss Józseffel, 1935). A zenetudomány doktora minősítést 1956-ban *Beethoven kilenc szimfóniája* (1956) című műfaji monográfiájával nyerte el. Az Esterházy-gyűjtemény Haydn kéziratának feldolgozásából született *Haydn als Opernkapellmeister* (1960) című, Somfai Lászlóval együttesen írott nagyszabású kötete. Ennek és más tanulmányainak, valamint kritikai Haydn-operakiadásainak révén vezető helyet foglal el a nemzetközi Haydn-kutatásban. 1960-ban Erkel-díjban, 1988-ban Állami Díjban, 1963-ban Dent Medal, 1982-ben az osztrák Ehrenkreuz für Kunst und Wissenschaft kitüntetésben részesült.

Ajánlók: *Borzsák István, Gerevich László*

Bécsy Tamás

1928-ban Budapesten született. Tudományos pályája kezdete óta ritka következetességgel dolgozik a drámaelmélet és drámatörténet területén. Kandidátusi disszertációjában körvonalazott először egy nem-hegeli drámaelméletet, az azóta írott tíz könyvében következetesen ennek az elméletnek a további kidolgozását adja. Drámaelmélete és dráma-ontológiája Lukács György idevágó elméleti munkásságán alapszik, de korántsem reked meg a mester szolgálai követésénél, hanem annak nézeteit kritikailag vizsgálva és korrigálva is, sikerült eredeti, nemzetközileg is jelentős elméleti következtetésekre jutnia. Az irodalomtudomány doktora fokozatot 1986-ban *A dráma ontológiája* című munkájával nyerte el.

Bécsy folyamatos tudományos munkássága mellett szenvedélyes és eredményes oktató is. Gyakorlatilag a magyar oktatás szinte minden formájában működött. Számos magyar és nemzetközi szakmai egyesület tagja, elnöke az MTA Színháztudományi Bizottságának. Számos alkalommal folytatott kutatómunkát és tartott drámaelméleti és drámatörténeti előadásokat Dánia, Anglia és az NSZK egyetemén, valamint kongresszusokon és nemzetközi konferenciákon Párizsban, Bécsben, Varsóban és Prágában.

Ajánlók: *Nagy Péter, Kéry László, Szabolcsi Miklós*

Bodnár György

1927-ben, Karcagon született. Főbb kutatási területe a XX. századi magyar irodalom története, kritikátörténet, élő magyar irodalom. Az MTA Irodalomtudományi Intézetének igazgatóhelyettese, az ELTE XX. századi magyar irodalomtörténeti tanszékének címzetes egyetemi tanára. Doktori értekezését az irodalomtudomány területén 1987-ben,

A „mese lélekvándorlása”. Az *elbeszélő Kaffka Margit a századforduló irodalmi megújulásában* címmel védte meg. Kitüntetései: József Attila-díj, 1976; Munka Érdemrend arany fokozata, 1985.

Pályája során mintegy 105 nagyobb tanulmányt, ebből 8-at idegen nyelven tett közzé; 2 könyvet és 10 könyvrészletet publikált hazai könyvkiadóknál, magyar nyelven. Legfontosabb művei az 1976-ban napvilágot látott *Törvénykeresők* (1976. 625 o.) és az 1988-ban megjelent *A „mese lélekvándorlása”* (1988. 439 o.) című kötetei.

Munkásságának legjelentősebb eredménye a XX. századi magyar irodalom és fejlődéstörténeti koncepciójának alakítása; kritika és irodalomtörténet egységének kimunkálása az 1945 utáni irodalom vizsgálatában.

Ajánlók: *Klaniczay Tibor, Németh G. Béla, Köpeczi Béla, Tókei Ferenc*

Czeglédy Károly

1914-ben Pápán született. Egyetemi tanulmányait a belfasti és utrechti egyetemen végezte. A tudomány doktora fokozatot 1975-ben nyerte el *Új adatok a délkelet-európai és a belső-ázsiai sztyeppe magyar és török történetéhez* című disszertációjával. 1963 és 1985 között az Eötvös Loránd Tudományegyetem Sémi Filológiai és Arab Tanszékének volt tanszékvezető egyetemi tanár. Jelenleg ny. egyetemi tanár.

Czeglédy Károlynak a honfoglalás előtti magyarságra és az azzal történeti kapcsolatba került eurázsiai török és iráni népekre vonatkozó arab, szír, örmény, grúz, közép- és új-perzsa forrásokkal foglalkozó tanulmányai új korszakot nyitottak a magyar őstörténet-kutatásban. Sokoldalú tudományos munkásságából Közép-Ázsia történetének és történeti földrajzának új képe bontakozott ki, s *From East to West: The Age of Nomadic Migrations in Eurasia* c. monográfiájában (1983) a népvándorlás egész folyamata került új megvilágításba. Legújabb munkái a belső-ázsiai török népek történetének alapvető kérdéseit tisztázták.

Munkásságának jelentőségét jól mutatja, hogy őstörténetírásunk ma a IX. századi magyar történet minden fontosabb kérdésében az ő kutatásaira támaszkodik. Kutatásai a nemzetközi tudományos életben a tudományszak legnagyobbjainak sorába emelték. Mint a világhírű magyar sémi filológia és arabisztika kimagasló képviselőjét az akadémia szerepét betöltő Török Történeti Társaság és az Atatürk Akadémia tiszteleti tagjává választotta és az Indiana University 1986-ban az „Indiana University Prize for Altaic Studies” arany érmével tüntette ki.

Ajánlók: *Benkő Loránd, Harmatta János, Hazai György, Tókei Ferenc*

Czine Mihály

1929-ben Nyírmeggyesen született. Főbb kutatási területe a XX. század magyar irodalom története. Jelenleg az ELTE tanszékvezető egyetemi tanára. 1973-ban *Magyar irodalom a XX. században* című disszertációjával nyerte el az irodalomtudomány doktora fokozatot. Irodalomtörténész, kritikusi tevékenységét több alkalommal József Attila-díjjal ismerték el.

Nagy számú cikket publikált. Idegen nyelven egy könyve és két tanulmánya jelent meg. Legfontosabb művei: *Móricz Zsigmond útja a forradalmakig* (Szépirodalmi Kiadó,

1960. 612 o.); *Nép és irodalom I–II.* (Szépirodalmi Kiadó, 1981. 560 + 480 o.). Tudományos munkásságából kiemelkednek a XX. század eleji magyar prózával, a határokon túli magyar irodalom történetével és a népi írók értékelésével kapcsolatos kutatásai. A magyar szellemi élet egyik legismertebb, nagyhatású munkása, különösen nagyok érdemei a szomszéd országok magyar irodalmának megismertetésében.

Ajánlók: *Szabolcsi Miklós, Király István, Benkő Loránd*

Egri Péter

1932-ben Budapesten született. Kiemelkedő eredményeket ért el az anglistikai, amerikanisztikai és összehasonlító, illetve interdiszciplináris kutatások területén. 1971-ben *Dekadencia és modernség* című értekezése alapján megszerezte az irodalomtudomány doktora fokozatot.

Összesen tizenkét önálló kötet és kétszáz rövidebb tanulmány, cikk szerzője. 1979 és 1989 között öt könyve, s mintegy száz tanulmánya jelent meg részben magyar, részben angol nyelven itthon, illetve külföldön. Foglalkozott a modern regény problémáival (*Avantgardizm and Modernity*, 1972), a költészet kérdéskörével (*A költészet válsága. Líra és lírizálódás*, 1975), drámaelméleti- és történeti témákkal (pl.: *Chekhov and O'Neill*, 1986; *The Birth of American Tragedy*, 1988), valamint az irodalom, a festészet és a zene összefüggéseivel (*Literature, Painting and Music*, 1988).

Munkásságát elmélyült irodalomelméleti, filozófiai, esztétikai és művelődéstörténeti szemlélet jellemzi, megközelítési módja, számos konklúziója újszerű, eredeti. Teljesítményét külföldön is megbecsülik, amit elismerő recenziók, illetve angol és amerikai egyetemekre szóló hosszabb tanári-kutatói meghívások tanúsítanak. Egyetemi oktató-nevelő tevékenysége igen értékes. Jelenleg az ELTE Angol Tanszékének professzora. (Korábban tanszékvezetőként is működött.) Szakterületeinek tehetséges, rendkívül termékeny, kiváló művelője.

Ajánlók: *Kéry László, Nagy Péter*

Fónagy Iván

1920-ban született Budapesten. Szaktudományos műveltségét Budapesten, Kolozsvárt és Párizsban alapozta meg. Munkássága három fő irányban bontakozott ki, a nyelvtudományban (nyelvelmélet és hangtan), a lélektanban és az irodalomtudományban. A nyelvtudomány doktora fokozatot 1989-ben *Le vive voix* című disszertációjával szerezte meg. Két nagyhatású elmélet szerzője: A nyelvi jel demotivációjának és remotivációjának teóriája a nyelv genezisének folyamatával állítja kapcsolatba a közlés egyedi tényeinek működésmechanizmusát, és dokumentálja e kapcsolatot a nyelvtörténet és a (szinkron) nyelvi folyamatok adataival. A kettős kódolás elmélete a nyelvi közlés archaikus-elemtáris és a tulajdonképpeni nyelvi jel természetű összetevőinek egyidejű jelenlétét bizonyítja a közlésben. Oktatási tevékenysége Párizson kívül az USA-tól Ausztráliáig terjed. Négy külföldi tudományos akadémia tagja. A francia 'doctorat d'état' és a 'directeur de recherche' címek tulajdonosa.

Ajánlók: *Hajdú Péter, Papp Ferenc, Kiefer Ferenc*

Gunda Béla

1911-ben Temesfüvesen született. Szűkebb szakterülete: néprajz, folklór. Doktori fokozatát 1961-ben az *Életmód és anyagi műveltség* c. értekezésével nyerte el. A Kossuth Lajos Tudományegyetem ny. egyetemi tanára és h. c. doktora. Györffy Istvánnak volt tanársegédje, később Teleki Pál munkatársa; 1943-tól a kolozsvári, majd 1949-től a debreceni tudományegyetem néprajzi tanszékének volt vezető professzora; nyugalomba vonulása óta az európai hírű „debreceni iskola” tud. tanácsadója. Mint a magyar néprajzi kutatásnak hosszú évtizedeken át vezető személyisége, tanítványok nemzedékeit nevelte. Nemzetközileg elismert munkásságának fő területe a magyar, kelet-európai és balkáni néprajz összehasonlító vizsgálata.

A magyar népi műveltség regionális tagolódásáról, rétegeiről, egyes etnikai csoportok kulturális alkatáról írott tanulmányaiban a közép-európai ősfoglalkozások történeti rétegeinek, a növénytermesztés kulturális ökológiájának vizsgálatában elért eredményei általános megbecsülésnek örvendenek. Fáradhatatlan szervező és szerkesztő: ő a kezdeményezője a Magyar Néprajzi Atlasznak, a Magyar Néprajzi Lexikonnak stb.

Munkásságát számos hazai és külföldi kitüntetéssel ismerték el. Négy emlékkönyvet adtak ki tiszteletére (az egyiket Koppenhágában); tagja a Svéd Királyi Akadémiának és sok külföldi tudományos társaságnak. Elismert kutatóprofesszorként dolgozott Kaliforniában (Berkeley); eredményes terepmunkát végzett a Balkánon, a Kárpátokban, a moldvai és a szerbországi magyarok közt, Skandináviában, valamint az Egyesült Államok indián lakossága körében stb. Nyugalombavonulása nem nyugalom: fáradhatatlanul dolgozik tovább.

Ajánlók: *Borzák István, Herman József, Papp Ferenc, Kálmán Béla*

Kiss Lajos

1922-ben született Debrecenben. Az MTA Nyelvtudományi Intézetének tudományos osztályvezetője, címzetes egyetemi tanár. Az idősebb, de még alkotóereje teljében lévő magyar nyelvésznemzedék egyik legkiemelkedőbb tagja. Szakterülete a magyar–szláv nyelvi kapcsolatokra, a helynévkutatásra, az egy- és kétnyelvű szótárírás elméletére és gyakorlatára terjed ki.

Alapképzettségét és tevékenységének fő irányát tekintve szlavista, akinek munkássága különösen az etimológiai kérdésekre irányul. Erről tanúskodik 1960-ban megvédett *Suffixum nélküli deverbális főnevek az orosz nyelvben* c. kandidátusi disszertációja, valamint 1984-ben doktori disszertációként megvédett könyve „*Szláv tükörszók és tükörjelentések a magyarban*” címmel. Szlavistaként nemzetközi ismertségre és tekintélyre is szert tett.

Jelentős tudományos értéket képvisel *Földrajzi neveink etimológiai szótára* c. munkája, amelynek negyedik, bővített és javított kiadása 1988-ban jelent meg, s amely tömegesen mutat fel új részeredményeket és ugyanakkor eredményesen szolgálja a közművelődést és a közérdeklődést is. Mint a modern módszertani és technikai eszközökkel újraindított ún. Akadémiai nagyszótári munkálatok felelős vezetője, Kiss Lajos tudományszervezőként és a magyar lexikográfia vezető munkásaként is fontos, előremutató és nagy felelősséggel járó munkát végez.

Ajánlók: *Herman József, Hadrovics László, Papp Ferenc, Kiefer Ferenc*

Maróthy János

1925-ben Budapesten született. Az MTA Zenetudományi Intézetében a zeneszociológiai osztály vezetője, a „Kísérleti zenetudomány” című OTKA-téma vezetője. Az ELTE Esztétikai Tanszékének 1974-től docense, 1980-tól tanára.

Tudományos érdeklődését kezdettől a zene társadalmi léte, a köznapi műfajok életfolyamatai, történeti fejlődése kötik le. A magyar munkásdal kutatást ő helyezte tudományos alapokra, a zeneszociológia nemzetközileg elismert szakértője. *Az európai népdal születése* (1960) című monográfiájával nyerte el a kandidátusi, *Zene és polgár, zene és proletár* (1966) című nagyszabású munkájával a zenetudomány doktora minősítést. *Zene és ember* (1980) című kötete a kutatási kör esztétikai-filozófiai általánosítása. Könyvei idegen nyelven is megjelentek. 1979 és 1988 között 16 idegen nyelvű, 25 magyar nyelvű tanulmányt tett közzé, mintegy 50 cikket írt. Zenekritikai működésével a kortárs zene új eredményeit ismerteti.

Munkásságáért az Erkel-díj I. fokozata (1961), a Munka Érdemrend ezüst fokozata (1966), SZOT Művészeti Díj (1969) és Április Negyedike Érdemrend kitüntetésben részesült.

Ajánlók: *Szabolcsi Miklós, Tolnai Gábor*

Poszler György

1931-ben Kolozsvárott született. Szakterülete: esztétika, irodalomtudomány. Doktori fokozatát 1982-ben szerezte *A filozófia műfajelmélete – a műfajelmélet filozófiája* (A költői műfajok Hegel és a fiatal Lukács esztétikájában) c. disszertációjával. Az ELTE Bölcsészkarán egyetemi tanár.

Tudományos munkásságának középpontjában egy filozófiailag, esztétikailag megalapozott, de következetesen műközeli irodalomelmélet kimunkálása áll. Műveiben arra törekszik, hogy ne kösse a gondolkodást egyes alkotásokhoz az általánosítás igénye nélkül, de nem is marad meg az esztétikai absztrakció szintjén. Az egyszerűen túlmutató, de arra alapozó konkrét általánosítás híve és avatott gyakorlója. Szükségesnek tartja, hogy az irodalomvizsgálat átfogó fogalomrendszerrel dolgozzon, de a tapasztalattal korrigált absztrakció és a fogalmakkal átvilágított empiria tertium daturát keresi és találja meg. Főműve a *Filozófia és műfajelmélet*; emellett nagy monográfiát szentelt Lukács újszerű értelmezésének. Több fontos tanulmánykötete jelent meg.

Ajánlók: *Szabolcsi Miklós, Ancsel Éva, Németh G. Béla, Hajdú Péter*

Rácz Endre

1922-ben született Csákerényben. A magyar nyelvtudomány, különösképpen a leíró és történeti nyelvtan, továbbá a névtudomány és a nyelvművelés a szűkebb szakterülete. Az Eötvös Loránd Tudományegyetemen dolgozik, 1974 óta egyetemi tanár. Doktori értekezését 1986-ban védte meg, *Az egyeztetés a magyar nyelvben* című munkájával.

Egyike a leginkább önálló tudományos arculatú, legszínvonalasabban publikáló magyar nyelvészeknek, munkásságával általánosan elismert nevet szerzett tudományterületén. Több mint 250 tudományos publikációjának legnagyobb része folyóiratokban jelent meg, de több önálló műve is van, pl. *Rövidüléssel alakult becéző nevek a XIV. században* (1960), *A magyar nyelv következményes mondatai* (1968), *Az egyeztetés főbb kérdései a magyar nyelvben* (1977). Számos tankönyvet, tudományos igényű kézikönyvet is írt. 1978 óta több mint 150 tanulmányt publikált. Munkái igen nagy hazai és nemzet-

közi szakirodalmi tájékozottságról, mély elemző készségről, lényegyet megragadó probléma-látásról tesznek tanúságot. Leíró nyelvtani művei a klasszikus nyelvtanítás legjobb hagyományait viszik tovább, melyekbe sikeresen ötvözte bele a modern grammatika-irodalom felhasználható elemeit, sok új meglátással gazdagítva e stúdiumokat. Sokat tett a magyar nyelvi közoktatás és felsőoktatás színvonalának emeléséért, valamint a magyar nyelv-művelés elvi kérdéseinek kimunkálásáért. Régóta széles körű tudományos és pedagógiai közéleti tevékenységet folytat, az egyetemen tanítványok hosszú sorát nevelte föl.

Ajánlók: *Benkő Loránd, Hadrovics László, Imre Samu, Kálmán Béla*

Rédei Károly

1932-ben született Nagykanizsán. Jelenleg a bécsi egyetem tszv. egyetemi tanára, az uráli nyelvészet középgenerációjának egyik legmarkánsabb egyénisége. Munkássága kezdetben a permi és obi-ugor nyelvekre terjedt ki, később azonban kibontakozott az uráli nyelvek teljességére. A nyelvtudomány doktora fokozatot 1967-ben *A vogul nyelv zürjén jövevényszavai* c. munkájával nyerte el. Jelentős kézikönyvek (osztják és zürjén chrestomathiák), jövevényszó-monográfiák és összefoglaló értékelések fűződnek nevéhez (pl. *Zu den indogermanisch uralischen Sprachkontakten*, Bécs 1987; *Handbook of Uralic Languages* 3 fejezete, Leiden 1988), de élete egyik legnagyobb vállalkozása az *Uralisches etymologisches Wörterbuch* 8 kötete volt (1986–1988), melynek a munkálatait megtervezte, vezette és befejezte. Jelentős része volt egy három kötetes oroszul megjelent kézikönyv (*A finnugor nyelvészet alapjai*, 1974–1976) megírásában és szerkesztésében. A hangtörténettől és etimológiától a morfológiáig a nyelvészet több területét fogja át munkássága, melynek szilárd alapjait többszöri terepmunkálattal teremtette meg nyelvrokonaink között.

Ajánlók: *Hajdú Péter, Kálmán Béla*

Ritoók Zsigmond

1929-ben Budapesten született. Fő kutatási területe a görög-római irodalom és az ókori esztétika története. Jelenleg az ELTE BK Latin Filológiai Tanszékének tszv. egyetemi tanára. Az irodalomtudomány doktora fokozatot 1985-ben, „*A korai görög epika*” c. értekezésével nyerte el. Tudományos és tudományszervező tevékenységéért 1984-ben a Munka Érdemrend ezüst fokozatával tüntették ki. Munkásságának nemzetközi tekintélyét tükrözi, hogy ugyanabban az évben a római Latin Akadémia tagjává választotta.

Az elmúlt évtizedben négy könyve jelent meg magyarul, tizenkét magyar és idegen nyelvű kötetben társszerzőként működött közre és 24 tanulmányt tett közzé. Ebből 12 idegen nyelven (nagyrészt külföldön), 12 pedig magyarul jelent meg. Legfontosabb művei: *Sophoklés Philoktéésé Arany János fordításában* (Arany szövegének első közzététele, a fordítás létrejöttének tisztázása); *A görög énekmondók* (1973); *Források az ókori görög zeneesztétika történetéhez* (1982); *A görög kultúra aranykora* (1984. Sarkady Jánossal és Szilágyi János Györggyel közösen); *A magyar ókortudomány bibliográfiája*, 1951–1975. (1985). Tudományos munkásságából kiemelkednek a korai görög epikára és a klasszikus kor görög irodalmára vonatkozó tanulmányai. A görög zeneesztétikával kapcsolatos kutatásai úttörő jelentőségűek. Most készült el Ponori Thewrewk Emilről szóló tudománytörténeti kismonográfiája.

Ajánlók: *Borzsák István, Klaniczay Tibor, Harmatta János*

Róna-Tas András

1931-ben Budapesten született. A JATE Altajisztikai tanszékének professzora. 1971-ben védte meg „Az altaji nyelvrokonság vizsgálatának alapjai” című akadémiai doktori értekezését, melyben e sokat vitatott hipotézist a modern nyelvészet módszereivel helyezte új megvilágításba. Több hazai és külföldi tudományos kitüntetés birtokosa, számos tudományos társaság tagja, s elnöke az International Association for Tibetan Studies-nak.

1979–1989 között 9 könyve jelent meg (ebből 5 idegen nyelven). Ugyanezen időben egy magyar és 5 idegen nyelvű könyvrészlet, 31 magyar és 46 idegen nyelvű tanulmány került ki kezei közül. A munkásságára történő hivatkozások száma 3 számjegyre becsülhető. Róna-Tas András kiemelkedő eredményeket ért el a magyar őstörténetet közvetlenül érintő *Ethnogenese und Staatsgründung* (Düsseldorf, 1988) c. művében, mely a honfoglalás előtti török kapcsolatainkat boncolgatja. *Chuvash Studies* (1982) címen szerkesztett könyve fontos forrása mind a magyar, mind a csuvas nyelvtörténetnek. Jelentős teljesítménye az a monográfia, amelyben az uráli és a török nyelvek érintkezését tárgyalja (*Turkic Influence on the Uralic Languages*, in: *Handbook of Uralic Studies*, Leiden, 1988). A *Language and History* (Szeged, 1986) c. műve összefoglaló képet ad az altajisztika, a komparatiztika és az őstörténet terén elért legkiemelkedőbb eredményeiről. A *Wiener Vorlesungen zur Sprach- und Kulturgeschichte Tibets* (1985) pedig a tibeti filológia alapproblémáit összefoglaló kompendium, sok új, önálló eredménnyel.

Ajánlók: *Hajdú Péter, Tőkei Ferenc, Herman József, Kiefer Ferenc*

Somfai László

1934-ben született Jászládánban. Pályáját az Országos Széchényi Könyvtár zeneműtárában kezdte. 1963-tól az MTA Bartók Archívumának tudományos munkatársa, 1972-től a Zenetudományi Intézet Bartók Archívumának vezetője.

A Bartók-kutatás nemzetközileg elismert kiemelkedő szaktekintélye. Ez irányú kutatásainak eddigi eredményeit összegezte *Tizennyolc Bartók-tanulmány* (1981) című kötetében. Bartha Dénessel együttesen publikált nagyszabású monográfiája, a *Haydn als Opernkapellmeister* (1960) és más Haydn-tanulmányai nagy nemzetközi elismerést váltottak ki. A tudományok doktora minősítést 1982-ben *Joseph Haydn zongoraszonátái* (1979) című művével nyerte el. Őt könyve, 28 magyar-, 26 idegen nyelvű tanulmánya, 3 kritikai kottakiadványa, 7 tudományos faksimile kiadványa, 2 kritikai hanglemezkialadványa jelent meg.

1969 óta a Liszt Ferenc Zeneművészeti Főiskola egyetemi tanára, nemzetközi tudományos tanácskozások előadója, több ízben vendégprofesszor az Egyesült Államok egyetemén. Az Internationale Stiftung Mozarteum, Salzburg, és a kölni Joseph Haydn Institut tagja.

Ajánlók: *Hajdú Péter, Kéry László*

Tarnai Andor

1925-ben született Gyulán. Fő kutatási területe a régi magyar irodalom és tudomány története, különös tekintettel a hazai latin nyelvű alkotásokra. Az ELTE tanszékvezető egyetemi tanára, a MTA Irodalomtudományi Intézetében a kritikátörténeti kutatások vezetője. 1981-ben a magyar irodalmiság középkori kezdeteiről szóló disszertációjával elnyerte az irodalomtudomány doktora fokozatot.

Az utolsó évtizedben 4 könyve jelent meg (három társszerzővel együtt), 14 cikket publikált, közülük négyet idegen nyelven. Legfontosabb művei: *A magyar kritika évszázadai I, A kezdetektől a romantikáig* (Csetri Lajossal közösen, Szépirodalmi Kiadó, 1981, 545 o.); *A magyar nyelvet írni kezdik* – Irodalmi gondolkodás a középkori Magyarországon (Akadémiai Kiadó, 1984, 345 o.); *Bél Mátyás: Hungáriából Magyarország felé* (Szépirodalmi Kiadó, 1984, 353 o.). Munkásságának legfőbb eredménye a magyar középkor és a XVIII. század intellektuális történetének teljes újragondolása és újraértékelése, számos fontos ismeretlen mű feltárása, a kritika- és tudománytörténet új módszerének kidolgozása.

Ajánlók: *Keresztury Dezső, Klaniczay Tibor, Németh G. Béla, Tolnai Gábor*

Vajda György Mihály

1914-ben Bártfán született. Szűkebb szakterülete: összehasonlító irodalomtudomány, német irodalomtörténet. Az irodalomtudomány doktora fokozatot 1980-ban *Modernség, dráma, Brecht* című értekezésével szerezte meg. A József Attila Tudományegyetem ny. egyetemi tanára.

Vajda György Mihály a mai magyar irodalomtudomány egyik legszínesebb, legsokoldalúbb egyénisége, aki egész pályáján törekedett arra, hogy megvalósítsa a ma oly sokat hangoztatott igényt: az interdiszciplinaritást. Germanistaként indult, utóbb neveléstörténettel és elmélettel foglalkozott, majd a magyar és nemzetközi komparasztika kimagasló kutatója lett. Mind a magyar komparasztika történetére, mind egyes korszakok összehasonlító vizsgálatára vonatkozólag alapvető fontosságú műveket publikált. Ő a szerkesztője az AILC által megindított Európai Nyelvek Összehasonlító Irodalomtörténete című nagy vállalkozásának. Az egyesületnek, valamint koordináló bizottságának hosszabb ideig elnöke volt. Számos külföldi egyetem hívta meg vendégprofesszornak.

Ajánlók: *Szabolcsi Miklós, Harmatta János*

Filozófiai és Történettudományok Osztálya

Benda Kálmán

1913-ban Nagyváradon született. Szűkebb szakterülete: Magyarország kora újkori politikai és művelődéstörténete. Jelenleg a Ráday Gyűjtemény igazgatója, címzetes egyetemi tanár, az MTA Történettudományi Intézetének nyugalmazott tudományos osztályvezetője.

Tudományos pályafutása még a második világháború előtt kezdődött, a 15–17. századi magyar nemzeti hivatástudatról szóló értekezésével. A felszabadulás után az akkori Kelet-Európai Tudományos Intézet Történettudományi Intézetének volt igazgatóhelyettese. Ekkor kezdett foglalkozni a magyar jakobinusok mozgalmával, másfél évtized alatt óriási forrásanyagot gyűjtött és adott ki három kötetben, ennek bevezetőjében tisztázta a mozgalom társadalmi bázisát és elképzeléseit. A forráskiadvány mindmáig a további kutatás bázisát jelenti. Nagyobb fejezeteket írt a tízkötetes Magyarország története V. kötetében a 18. sz. végéről és a 19. sz. elejéről. E munkájával nyerte el 1979-ben a történelemtudomány doktora címet. Időközben azonban visszatért 17. századi kutatásaihoz is, sok részlettanulmányt írt ebből a témakörből. Éveken át kutatta fel hazai és külföldi levéltárakban az 1608. évi országgyűlés iratait és a hozzájuk kapcsolódó dokumentumokat. Ugyancsak jelentős forrásanyagot gyűjtött össze és dolgozott

fel a moldvai csángó-magyarok 17–18. századi történetéről. Érdeklődésének további iránya a hazai népi írásbeliség története, főképp a 18. században, eredményeit számos tanulmányban tette közzé. Főszerkesztője volt a már több kiadásban megjelent magyar történeti kronológiának.

Benda Kálmán 17–18. századi kutatásai jelentős mértékben hozzájárultak a korszak hazai történetének jobb megismeréséhez. Kutatásai során sohasem zárkózott be a magyar glóbuszba, hanem mindig európai perspektívában dolgozott. Ezt jól mutatják a Rákóczi-szabadságharc diplomáciájával foglalkozó forráskiadásai és tanulmányai.

Ajánlók: *Pach Zsigmond Pál, Niederhauser Emil, Ember Győző, Szabad György, Székely György, Wellmann Imre*

Bóna István

1930-ban született Hevesen. Főbb kutatási területei: ősrégészet-bronzkor, népvándorláskor- kora középkor. Az ELTE Bölcsészettudományi Kar Régészeti Tanszékének tanszékvezető egyetemi tanára, az MTA Filozófiai és Történettudományok Osztályának tanácskozási jogú tagja, a Régészeti Bizottság elnöke. 1972-ben középkori ásatásait és kutatásait összefoglaló nagy monográfiájával a történelemtudomány doktora címet nyeri el. Akadémiai Díjas és 1989-től a Munka Érdemrend arany fokozata tulajdonosa.

Csak az utolsó évtizedben négy önálló könyve, illetve könyvnyi terjedelmű munkája készült el. (*Dáciától Erdélvéig. A népvándorlás kora Erdélyben. Erdély története* 1. kötet [Akadémiai Kiadó, 1986–1988, három kiadás]; *A nemzetségi és törzsi társadalom története Magyarországon. A népvándorlás kora és a korai középkor története Magyarországon. Magyarország története* 1. [Akadémiai Kiadó 1984–1987, két kiadás]. Megjelenés alatt: *A hunok és nagykirályaik* [Corvina, Konrad Theiss, Thames and Hundson 1990 [kb. 50 ív]; *Dáciától–Erdélvéig. Erdély története a római uralom végétől a magyar honfoglalásig* (270–895); *Erdély története a magyar honfoglalástól az első német betelepítések koráig* (895–1170), magyar, német, angol, francia nyelven [Akadémiai Kiadó 1989/1990].) A könyveken kívül 25 nagy (nemritkán 70-80 oldalas) tanulmánya jelent meg az évtized folyamán mindkét kutatási területéről, magyar nyelven és külföldi publikációkban idegen nyelven is. Szakterületeinek nemzetközileg is ismert és elismert kutatója. Legfontosabb munkái: *Die Mittlere Bronzezeit in Ungarns und ihre südöstlichen Beziehungen* (Akadémiai Kiadó, 1975, 75 ív), amelyben kimutatja, hogy a bronzkor egész történelmi időszakkal korábban alakult ki a Nagyalföldön, mint a környező közép-európai térségben; *Die Langobarden in Ungarn.* (Acta Arch.Hung. 1956) című műve a népvándorlás kori germán archaeologia elismert európai specialistájává tette; *A középkor hajnala. A gepidák és a longobárdok a Kárpát-medencében* (magyarul 1974., németül, angolul, franciául 1975–1976) c. munkája pedig Berlintől–Rómáig, Oslótól Beneventóig váltott ki nagy szakmai elismerést.

Ajánlók: *Gerevich László, Bökönyi Sándor, Székely György*

Endrei Walter

1921-ben Budapesten született. Szűkebb szakterülete a technikatörténet. Jelenleg az ELTE Eötvös Loránd Tudományegyetem magyar technikatörténeti kutatócsoportjának vezetője. A történelemtudomány doktora fokozatot 1979-ben védte meg a textilipar több ezer éves fejlődését nyomon követő disszertációjával. Tevékenységének nemzetközi

jelentőségét jelzi az a tény, hogy a CIETA nemzetközi szervezet 1959-ben igazgatótanácsába választotta.

Az utolsó évtizedben 3 nagyobb önálló könyve jelent meg magyar nyelven, egy kiadványnak társszerzője, két könyve sajtó alatt van, 52 tanulmányt, cikket, előadást publikált ugyanebben az időszakban, ezekből 19 idegen nyelven jelent meg. Legfontosabb művei: *Magyarországi manufaktúrák a 18. században* (Akadémiai Kiadó, 1969); *L'évolution des techniques du filage et du tissage du moyen âge à la révolution industrielle* (Mouton, Paris, 1968); *A textilipar története* (Tankönyvkiadó, 1974); *A középkor műszaki forradalma* (Magvető, 1978) című monográfiák. Tudományos munkásságának egyedülálló jellemzője, hogy az egymástól látszólag oly távol álló műszaki és történeti tudományok szemléletét és módszereit szervesen kapcsolja össze, s a kapcsolódási pontot a gazdaságtörténetben találja meg. Interdiszciplináris megközelítés jellemzi, de nemcsak a műszaki és a történeti diszciplinák összekapcsolásában, hanem a régészet és a néprajz forrásainak s e tudományok eredményeinek felhasználásában is. Legfőbb eredményei a modern technika középkori és késő középkori előzményeinek feltárásában mutathatók ki. Akadémiai közéleti szerepe éppen az utóbbi években teljesedett ki, aktívan vezeti a Tudomány- és Technikatörténeti Komplex Bizottság hazai és nemzetközi vonatkozású tevékenységét.

Ajánlók: *Makkai László, Szabad György, Pach Zsigmond Pál*

Györffy György

1917-ben született a Kolozs megyei Szucságon. 1945–1949 közt a Teleki Intézet keretén belül a Néptudományi Intézet igazgatója. Ezután az MTA Történettudományi Intézetében kapott megbízást, ahonnan mint tudományos tanácsadó 1988-ban ment nyugdíjba. 1969-ben nyerte el *A magyar várostörténet kezdetei és Budapest kialakulása* c. disszertációjával a történelemtudomány doktora fokozatot.

Györffy György a hazai medievisztika élvonalának kiemelkedő képviselője. Több évtizedes szakmai, kutatói működése során, amely időben a székelyek eredetének vizsgálatától (1941) az István királyról írt nagy összefoglalójáig (1983) és annak német változatáig (1988) terjed, elsősorban Árpád-kori történetünk fő témáival foglalkozott. Jellemzői közé tartozik az egykorú források elmélyedő kritikai vizsgálata, új szempontok és megoldások felvetése, valamint ezek jelentős visszhangot keltő képviselete a nemzetközi szakmai fórumokon. 1977-től a Repertorium Fontium Medii Aevi Bizottság (Róma) magyar képviselője. 1978-tól a Commission Internationale de la Diplomatie alelnöke. Alapvető vállalkozása, az Árpád-kori Magyarország történeti földrajza, eddig három hatalmas kötettel (1963–1987) gyarapította ismereteinket.

Ennek az igen jelentős szakmai, tudományos életműnek az az elismerése, amelyet a legmagasabb tudományos rang elnyerése jelent, már jó ideje időszerű lett volna. Éppen ezért külön, fokozott hangsúllyal javasoljuk Györffy György akadémiai levelező taggá választását.

Ajánlók: *Székely György, Kosáry Domokos, Niederhauser Emil*

Hanák Péter

Kaposvárott született 1921-ben. Szakterülete az új- és a legújabb kori magyar történelem. Jelenleg az MTA Történettudományi Intézetének tudományos tanácsadója, osztályvezetője, egyetemi tanár. A történelemtudomány doktora fokozatot 1978-ban nyerte el a századforduló magyar társadalomtörténetét feldolgozó munkájával. Tudomá-

nyos és oktatói tevékenységének nemzetközi elismerését több külföldi egyetem vendég-professzori meghívása jelzi.

Az utolsó évtizedben jelent meg a Magyarország története 7. kötete (1890–1918), amelynek főszerkesztője és jelentős részének szerzője volt. Egy önálló monográfiát adott ki, s öt tanulmánykötet (ebből egyet idegen nyelven, külföldön). Két tanulmánykötetet szerkesztett, ezekben tanulmányaival is szerepel, és klasszikus szövegkiadáshoz előszó írással járult hozzá. Ezekon kívül 30 tanulmányt tett közzé, amelyből 8 külföldön látott napvilágot, 3 idegen nyelven itthon jelent meg. Legfontosabb művei: *A dualizmus korának történeti problémái* (Bp., 1971); Magyarország története 7. kötet (1890–1918) (Akadémiai Kiadó, 1978, főszerk. és társszerző); *Ungarn in der Habsburgermonarchie* (Verlag für Geschichte, Oldenbourg-Akadémiai Kiadó, Wien—München—Budapest, 1984); *Jászi Oszkár dunai patriotizmusa* (Magvető, 1985); *Kert és műhely* (1988) — ez utóbbi Bécsben németül, Princetonban angolul is megjelenik.

Munkásságának súlypontja az 1867. évi kiegyezés, a dualista Monarchia, Magyarország közép-kelet-európai elhelyezkedése témakör sokoldalú vizsgálata. A korszaknak mind politikai, mind gazdaság- és kultúrtörténeti szempontból megalapozó és orientáló értékű kutatásait végezte el, foglalta össze magas tudományos színvonalú szintézisekben és alapvető jelentőségű tanulmányaiban.

Ajánlók: *Juhász Gyula, Pölöskei Ferenc, Kosáry Domokos, Pach Zsigmond Pál, Niederhauser Emil*

Heller Ágnes

Budapesten született 1929-ben. Doktori fokozatát 1968-ban szerezte. Szakterülete: filozófia, etika, szociológia. Heller Ágnes a filozófiai és társadalomelméleti tudományosság nemzetközi élvonalának meghatározó egyénisége. Teljesítménye azok közé a ritka eredmények közé tartozik, melyek szerzőjük magyar származása ellenére nemzetközi befolyásra tettek szert. Könyvei angolul, németül, franciául, japánul jelennek meg, munkássága nemzetközi vitákon vívta ki megérdemelt rangját. Kényszerű emigrációjában előbb Ausztráliában (a la Trobe University) tanított, majd az Egyesült Államokban kapott katedrát, Hannah Arendt tanszékét örökölte.

Már első fontosabb műveivel (*A mindennapi élet, Az ösztönök, Az érzelmek elmélete*) interdiszciplináris munkába kezdett, s Lukács munkásságának nyomán, ám azon túlélve, önálló filozófiai arculatot vívott ki magának: egy sajátos antropológiai elméletet dolgozott ki — egyesítve szociológiai, filozófiai, kultúraelméleti kérdésfeltevéseket. Új megközelítési lehetőségeket kínált fontos társadalomelméleti problémák megoldásához. *A történelem elmélete* (Theory of History. London, 1982) a mai filozófiai gondolkodás legvitatottabb kérdésköreivel néz szembe — az ahisztorikus iskolákkal, a relativizmussal, a történetiség kvázi ontologikus felfogásával, illetve ennek lehetetlenségével, a múlt — jelen — jövő idődimenzióinak episztemológiai paradoxonjaival. Ez a könyve autonóm koncepciót kínál a történelmi tudat, a múlt-értelmezés, a historiográfia, a történelmi bizonyítás lehetőségeit illetően. Önálló filozófiai alapállását *A Radical Philosophy* c. művében foglalta össze. (London, 1984, németül 1979) Munkásságának középpontjában azonban az erkölcsfilozófia áll. Önálló etikai elméletét — számos előtanulmány után — a *Hipotézisek egy marxista értékelmélethez* c. könyve (magyarul 1970, angolul 1979) alapozta meg. *A szégyen hatalma* (The Power of Shame. London, 1985) c. esszégyűjteménye az erkölcsi érzék kollektív-társadalmi tapasztalatát elemzi elsősorban.

Legújabb művében, a *Beyond Justice* c. könyvében (New York, 1987) a társadalmi és etikai igazságosság, a jogi és morális igazságfogalom különbségeit elemzi, valamint az

igazságszolgáltatás csapdait vizsgálja hatalmas európai és tengerentúli anyag kritikai áttekintése alapján. Filozófiai írásait kiegészítik társadalomelméleti, szociológiai és politológiai dolgozatai, melyek jelentős szerepet játszanak az európai újbaloldali filozófiai és politikai orientációjában. (Így például a Fehér Ferencel és Márkus Györggyel közösen frott Dictatorship over Needs c. könyve [New York, 1983], melyben a létező szocializmus marxista kritikáját adják és a baloldali politikai lehetőségeit elemzik.)

Ajánlók: *Ancsel Éva, Almási Miklós*

Márkus György

Budapesten született 1934-ben. Filozófiai munkásságának kezdete az 1960-as évek elejére tehető. Doktori disszertációja — *Language and Production* — több nyelven is megjelent. Márkus György több mint negyedszázados tudományos tevékenysége négy egymással szorosan összefüggő területen bontakozott ki: a) a XX. századi polgári filozófia fejlődéstörténete, kritikája; a logikai pozitivizmus, az analitikus filozófia kiemelkedő alakjainak elemzése (Márkus György természetesen járatos a klasszikus filozófia történetében is, jelentős érdeme pl. Leibniz, Fichte és Hegel írásainak válogatása és sajtó alá rendezése); b) Marx, különösképpen a fiatal Marx műveinek interpretációja, a marxista örökség és főleg aktuális vonatkozásainak elemzése; c) a hagyományos és modern ismeretfilozófiai, nyelvfilozófiai dilemmák számbavétele, d) Lukács György életművének interpretációja, a fiatal Lukács hagyatékának rekonstrukciója, kultúraelméletének, művészetfilozófiájának vizsgálata.

Legfontosabb művei: *Irányzatok a mai polgári filozófiában* (Tordai Zádorral közösen) (Gondolat, 1964.); *Nyelvlogika és valóság*. Kritikai megjegyzések Ludwig Wittgenstein Logikai-filozófiai értekezéséhez (Budapest, 1965.); *Marxizmus és „antropológia”*. Az emberi lényeg fogalma Marx filozófiájában (Akadémiai Kiadó, 1966); *Antropologie und Marxismus* (Hamburg, 1981); *Language et production* (Paris, 1982; angolul Dordrecht, 1986); *Heidelberger Philosophie der Kunst* (Luchterhand, 1974); *Heidelberger Ästhetik* (Luchterhand, 1974); *Entfremdung und Verdinglichung bei Marx und Lukács*. In: Georg Lukács. *Jenseits der Polemiken* (Sendler, 1986).

Ajánlók: *Pataki Ferenc, Ancsel Éva*

Németh Lajos

1929-ben Budapesten született. Főbb kutatási területe: a XIX–XX. századi egyetemes és magyar művészet, ennek művészetelméleti, módszertani és tudománytörténeti vizsgálata. Az ELTE Bölcsészettudományi Kar Művészettörténeti Tanszékének tanszékvezető egyetemi tanára. A művészettörténet doktora címet 1967-ben szerezte meg Csontváry Kosztka Tivadar művészetét elemző disszertációjával. Kitüntetései: Svéd Királyi Művészeti Akadémia tiszteleti tagja, 1982; Akadémiai Díj, 1983; Martin-díj, 1986; Munkácsy-díj, 1987; Művészeti Alap Nagydíja, 1988; Pro Universitate, 1989.

Pályája során mintegy 60 nagyobb tanulmányt, ebből 20-at idegen nyelven tett közzé; 20 könyvet és 5 könyvrészletet publikált hazai könyvkiadóknál magyar nyelven, 6 könyvet, illetve 4 könyvrészletet pedig idegen nyelveken. Legfontosabb művei *Csontváry Kosztka Tivadar* (2. átdolgozott és bővített kiadás. 1970. 289 o.); *A művészet sorsfordulója* (1970. 333 o.). *Minerva baglya* (1972. 206. o.). Munkásságának legjelentősebb eredménye a modern magyar művészet komplex vizsgálata; a társtudományok eredményeinek, módszereinek alkalmazása; a művészettörténet tudományfelfogásának újszerű értelmezése.

Ajánlók: *Tőkei Ferenc, Ancsel Éva, Juhász Gyula, Pataki Ferenc*

Varga János

1927-ben Sótönyban született. Főbb kutatási területe Magyarország 16–19. századi társadalom- és politikatörténete. Jelenleg a Magyar Országos Levéltár főigazgatója. 1970-ben a magyarországi feudalizmus kései századainak jobbágyrendszerét feltáró és elemző disszertációjával nyerte el a történelemtudomány doktora fokozatot.

Az utolsó évtizedben három alapvető jelentőségű monográfiája és két jelentős bevezető tanulmánnyal ellátott forráspublikációja jelent meg magyar nyelven, ezenkívül 20 terjedelmes és a történeti irodalomban alapvető jelentőségű tanulmányt tett közzé. Rövidebb cikkeinek száma 16, idegen nyelven 1 kismonográfiát és 1 tanulmányt publikált. Legfontosabb művei: *Jobbágyrendszer a magyarországi feudalizmus kései századaiban 1556–1767* (Akadémiai Kiadó, 1969); *A jobbágy földbirtoklás típusai és problémái 1767–1849* (Akadémiai Kiadó, 1967); *A jobbágyfelszabadítás kivívása 1848 tavaszán* (Akadémiai Kiadó, 1971); *Deák és az első magyar polgári büntetőrendszer tervezete* (Akadémiai Kiadó, 1984); *Keresztútzben a Pesti Hírlap* (Akadémiai Kiadó, 1983); *Helyét kereső Magyarország* (Akadémiai Kiadó, 1982) c. monográfiák. Tudományos munkásságából kiemelkednek Magyarország késő feudalizmus kori, 16–19. századi társadalmi fejlődését, a feudalizmus válságát, majd felszámolásának történetét tárgyaló írásai és ezek új szaktudományos eredményei, az ugyanezen korszakra vonatkozó politika- és eszmetörténeti kutatásai.

Ajánlók: *Ember Győző, Makkai László, Pölöskei Ferenc, Szabad György, Juhász Gyula, Pach Zsigmond Pál, Niederhauser Emil*

Vayer Lajos

1913-ban Budapesten született. Szűkebb szakterülete az új- és legújabb kori magyar és egyetemes művészettörténet. 1935-ben lépett a Szépművészeti Múzeum szolgálatába, ahol 1949-ben a Szépművészeti Múzeum Grafikai Osztályának vezetője és főigazgató-helyettese lett. 1948-tól oktatott az ELTE Bölcsészettudományi Karának Művészettörténeti Tanszékén, amelynek 1955-ben lett tanszékvezető professzora. 1949-től a Képzőművészek Szövetségének alapító tagjaként, a Szövetség vezető tisztségeit töltötte be. 1958-tól a velencei biennálé magyar kormánybiztosaként rendszeresen szervezte a modern magyar művészet ottani bemutatóit. Főszerkesztője volt az *Acta Historiae Artium*nak (1962-től), elnöke az MTA Művészettörténeti Bizottságának. 1962-ben választotta rendes tagjává a Comité International d'Histoire de l'Art, amelynek közreműködésével 1964-ben nagy sikerű nemzetközi kollokviumot szervezett Budapesten a CIHA XXII. nemzetközi művészettörténeti kongresszusán. Ezt követően ő töltötte be a nemzetközi bizottság soros elnöki tisztségét: jelenleg annak tiszteletbeli tagja. 1973-ban a Munka Érdemrend arany fokozatával, 1983-ban a Szocialista Magyarország érdemrendjével tüntették ki. 1968-ban Herder-díjas lett. 1978-ban nyugalomba vonult, de azóta is rendszeresen végez kutatómunkát, bel- és külföldi konferenciákon tart előadásokat.

Művészettörténeti kutató-feldolgozó munkásságának eredménye két nagy területet ölel fel: az olasz reneszánsz művészet kezdeteiről írt, majd Raffaello freskóiról, foglalkozott az olasz és a magyar humanizmus ikonológiájával. Ezek mellett monográfiája jelent meg Rembrandtról, s a rajzművészet régi nagy mestereiről is írt. 1988-ban megjelentetett kötete a festészet, a szobrászat és a grafika művészetének történetéről írott tanulmányaiból nyújt válogatást.

Ajánlók: *Gerevich László, Pataki Ferenc*

Zoltai Dénes

1928-ban született Gyulán. Szűkebb szakterülete: filozófia, filozófiatörténet, esztétika. Jelenleg az MTA Filozófiai Intézetének tudományos igazgatóhelyettese. Doktori fokozatát 1979-ben szerezte *Menschenbild moderner Musik* c. disszertációjával.

Az utolsó évtizedben az ő szerkesztésében és válogatásában három testes szövegkiadás jelent meg, kislexikonok szerkesztésében vett részt, négy önálló könyve jelent meg, s 53 tanulmányt, ill. cikket közölt, ebből 8-at idegen nyelven és 5-öt külföldön. Legfontosabb művei: *Ethos und Affekt* (Akadémiai Kiadó, 1970. 271 o., 1977-ben oroszul is); *Az esztétika rövid története* (Kossuth Kiadó, 1972. 2. kiadás 1979. 343. o.); *Esztétikai kislexikon 1–3.* (kiadás, szerk., Kossuth Kiadó, 1969. 1972, 1979); *Egy írástudó visszatér* (Kossuth Kiadó, 1985. 252. o.). Tudományos szempontból kiemelkedő, hogy ágazati esztétikában, a zeneesztétika terén alkotott újat a zene specifikumának szisztematikus és eredeti értelmezésével. Ezen túlmenően korunk egyik jelentős hatású filozófiai irányzatának, a frankfurti iskolának első hazai interpretálója és vitapartnere. Tudományos vizsgálódásának másik két területe egyrészt a romantika esztétikája, másrészt Lukács György felszabadulás utáni munkásságának első korszaka. Mindkét területről értékes publikációk jelzik Zoltai Dénes magas színvonalú eredményeit.

Szűkebb szakmai-tudományos alkotó tevékenysége mellett különösen kiemelkedő tudományos közéleti munkásságának éppen az utolsó években — külföldön és itthon egyaránt — mutatkozó kiteljesedése. Szakmai tekintélyének megalapozásához ez utóbbi körülmény jelentősen hozzájárult.

Ajánlók: *Ancsel Éva, Tőkei Ferenc, Pataki Ferenc*

Matematikai és Fizikai Tudományok Osztálya

Arató Mátyás

1931-ben Eleken született. Alkalmazott matematikus, akinek szűkebb kutatási és oktatási területe: számítástudomány, matematikai statisztika, valószínűségelmélet. A KLTE Matematikai Intézetének egyetemi tanára. A matematikai tudomány doktori fokozatát 1971-ben szerezte *A sztochasztikus folyamatok statisztikája és számítástudományi alkalmazásai* c. értekezésével. 1973-ban Akadémiai Díjjal, 1975-ben a Munka Érdemrend arany fokozatával tüntették ki.

Közleményeinek száma 100-nál több (ebből 60 idegen nyelvű), a rájuk való hivatkozások száma közel 250. Két könyve (a Springer, ill. a Nauka kiadónál) jelent meg. Könyvei az utóbbi tíz évben jelentek meg, ebben az évtizedben közleményeinek száma csaknem 30.

Tudományos teljesítményei mellett kiemelendő az alkalmazott matematika hazai megteremtésében és terjesztésében végzett iskolateremtő szerepe, és az ehhez kapcsolódó felsőoktatási munkája. Legjelentősebb eredményeit a sztochasztikus folyamatok (idősorok), elsősorban az ún. stacionárius Gauss Markov folyamatok vizsgálatában érte el. Kolmogorov kutatásaihoz kapcsolódva úttörő jelentőségűek a lineáris rendszerek becslések pontos eloszlásaira, a Kálmán szűrés alkalmazására, a Radon—Nikodym deriváltak meghatározására vonatkozó eredményei, amelyeket ma már tankönyvekben idéznek.

Ajánlók: *Daróczy Zoltán, Demetrovics János, Gécseg Ferenc, Gyires Béla, Kátai Imre, Leindler László, Rapcsák András*

Babai László

1950-ben született Budapesten. Kutatási területei: számítógéptudományi elmélet, gráfelmélet és csoportelmélet. Az ELTE Algebra Tanszék egyetemi tanára. 1984-ben nyerte el a matematikai tudomány doktora fokozatot a matematika-algoritmuselmélet témájú disszertációjával. Munkásságát 1983-ban az Akadémia Matematikai Díjával, 1988-ban pedig Állami Díjjal ismerték el.

Az utolsó évtizedben 61 idegen nyelvű dolgozatot jelentetett meg, amelyekre 354 hivatkozás található.

Legfontosabbnak ítélt publikációi a következők: Trading group theory for randomness. Proc. 17th ACMSTOC, 1985, 421–429; On the order of uniprimitive permutation groups. Annals of Math. 113 (1981) 553–568.

Ajánlók: *Lovász László, Erdős Pál, Hajnal András, T. Sós Vera, Szemerédi Endre*

Bor Zsolt

1949-ben született Orosházán. Főbb kutatási területe a kvantumelektronika. A JATE Optikai és Kvantumelektronikai Tanszék tanszékvezető egyetemi tanára és a tanszék keretében működő MTA Lézerfizikai Tanszéki Kutatócsoport vezetője. 1983-ban a *Pikoszekundumos lézerimpulzusok generálása elosztott visszacsatolású festéklézerrel* c. értekezés megvédésével nyerte el a fizikai tudomány doktori fokozatát. Tevékenységét 1982-ben az Eötvös Loránd Fizikai Társulat Gyulai Zoltán díjával ismerték el.

Az elmúlt 10 évben 114 idegen és 10 magyar nyelvű közleményt jelentetett meg. Szabadalmainak száma 11, hivatkozásainak száma pedig 492.

Legfontosabbnak ítélt eredményei: új lézerfizikai alapjelenség (az ön-Q-kapcsolás) elméleti felismerése és kísérleti kimutatása; femtoszekundumos időfelbontású mérőmódszerek kifejlesztése; femtoszekundumos lézerimpulzusok terjedésének, torzulásának és kompressziójának elméleti és kísérleti vizsgálata; törésmutatató deriváltakra vonatkozó univerzális összefüggések felismerése. Ezek az eredmények olyan berendezések készítésének alapjául szolgáltak, amelyek a kísérleti jellegű természettudományok instrumentális lehetőségeit jelentősen kiterjesztették.

Ajánlók: *Keszthelyi Lajos, Kiss Dezső, Kroó Norbert, Marx György*

Cser László

1936-ban Sárísa pón született. Főbb kutatási területei: szilárdtestfizika, biofizika, neutronfizika. A KFKI Szilárdtestfizikai Kutatóintézetének tudományos igazgatóhelyettese. 1983-ban a biofizika, neutronfizika tudományterületen készült értekezésével nyerte el a fizikai tudomány doktora fokozatot. 1987-ben a Népek Barátsága Érdemrend kitüntetésben részesült.

Egy magyar nyelvű könyve, 3 magyar és 29 idegen nyelvű publikációja jelent meg. 4 szabadalma van. Munkásságára 350 hivatkozás található.

Legfontosabbnak ítélt tudományos munkái: FEBS Letters 93, 312 (1978); FEBS Letters 80, 325 (1977); European Journal of Biochemistry 116, 109 (1981); biológiai rendszerek molekuláris konformációjának vizsgálata kisszőgű neutronsóróással; Nucl. Instr. Methods 184, 431 (1981); Nucl. Instr. Methods 161, 141 (1979); Nucl. Instr. Methods 179, 515 (1981); neutronfizikai mérési módszerek fejlesztése impulzus neutronforrásnál.

Ajánlók: *Kroó Norbert, Keszthelyi Lajos, Szabó Ferenc*

Csiszár Imre

1938-ban Miskolcon született. Főbb kutatási területe az információelmélet. Az MTA. Matematikai Kutatóintézetének tudományos tanácsadója és osztályvezetője, továbbá az ELTE Valószínűségszámítási Tanszékének másodállású egyetemi tanára. 1977-ben az információelmélettel foglalkozó értekezésével nyerte el a matematikai tudomány doktora fokozatot. 1988-ban Akadémiai Díjat kapott.

24 dolgozatot, 1 monográfiát és 1 jegyzetet jelentetett meg 1979 és 1989 között. Legfontosabbnak ítélt tudományos munkája az *Information Theory: Coding Theorems for Discrete Memoryless Systems* (Akadémiai Kiadó és Academic Press, 1981. Körner Jánossal). A hazai információelméleti iskola kialakítója. Alapvetően fontos információelméleti és statisztikai eredményeket ért el, módszereket dolgozott ki.

Ajánlók: *Hajnal András, Csibi Sándor, Gyires Béla, Prékopa Andás, Révész Pál, Szőkefalvi-Nagy Béla*

Gallai Tibor

1912-ben született Budapesten. Szakterülete: kombinatorika és gráfelmélet. Az MTA Matematikai Kutatóintézetének nyugdíjas főmunkatársa. A matematikai tudomány doktora fokozatot a *Maximum és minimum feladatok gráfokra* c. értekezésével nyerte el 1988-ban. Munkásságát 1950-ben a Köztársasági Érdemrend V. fokozatával, 1954-ben az Oktatásügy Kiváló Dolgozója kitüntetéssel, 1965-ben a Kossuth-díj III. fokozatával, 1972-ben Szele Tibor-emlékéremmel és 1982-ben a Munka Érdemrend arany fokozatával ismerték el.

30 idegen nyelvű cikket publikált. Hivatkozások száma cikkeiben 140, monográfiákban 23.

Nincs olyan gráfelméleti monográfia, ahol többszörösen ne idéznék, nincs olyan nemzetközi gráfelméleti konferencia, ahol közvetlen vagy közvetett tanítványainak előadásain keresztül ne érződne meghatározó hatása a gráfelmélet fejlődésére.

Ajánlók: *Erdős Pál, Hajnal András, Lovász László, T. Sós Vera*

Győry Kálmán

1940-ben született Ózdon. Szakterülete a számelmélet. Jelenleg a KLTE Algebra és Számelmélet Tanszékének tanszékvezető egyetemi tanára. 1984-ben a *Diofantikus problémákra vonatkozó effektív végességi tételek és alkalmazásai* című értekezésével nyerte el a matematikai tudomány doktora fokozatot. Tevékenységét 1970-ben a Grünwald Géza-emlékdíjjal, 1986-ban pedig Szele Tibor-emlékéremmel ismerték el.

Az utóbbi évtizedben magyar nyelven egy cikket, idegen nyelven egy monográfiát és 42 cikket publikált, valamint egy konferenciakötetet (North Holland) szerkesztett. A munkáira történt hivatkozások száma 403.

Jelölését a diofantikus egyenletek elméletében és az algebrai számelméletben elért, nemzetközileg is kiemelkedőnek minősített eredmények teszik indokolttá. Legfontosabb eredményei: kidolgozta a széteső forma egyenletek effektív elméletét és ezzel szoros összefüggésben megoldotta és lezárta az algebrai számelmélet egy klasszikus, adott diszkriminánsú, ill. adott indexű algebrai egészekkel kapcsolatos diofantikus probléma-

körét (Acta Arith. 23. 419. 1973; publ. Math. Debrecen 23. 141. 1976; 25. 311. 1978, Papp Zoltánnal közösen; J. Reine Angew. Math. 346. 54. 1984); az együtthatóktól független (s a kétismeretlenes esetben éles) felső korlátokat nyert egységegyenletek és széteső forma egyenletek megoldásszámára (Comment. Math. Helv. 54. 583. 1979; Invent. Math. 92. 461. 1988, J. H. Evertsevel, C. L. Stewarttal és R. Tijdemannal közösen; Compositio Math. 66. 329. 1988, J. H. Evertsevel közösen; Archiv Math. 52. 337. 1979, J. H. Evertsevel és Gaál Istvánnal közösen).

A magyar diofantikus egyenletek matematikai iskola megteremtője. Az általa vezetett kutatócsoport tagjai az elmúlt évtizedben számos nemzetközi szintű eredményt publikáltak a diofantikus egyenletek elméletében.

Ajánlók: *Erdős Pál, Halász Gábor, Szemerédi Endre, T. Sós Vera*

Jánossy András

1944-ben született Manchesterben. Főbb kutatási területei: alacsonydimenziós elektronszerkezetű szilárd testek fizikája, valamint elektronspinrezonancia fémekben. Az MTA KFKI Szilárdtestfizikai Kutatóintézet Szerves Anyag és Neutronspektroszkópiai Osztályának vezetője. Doktori értekezését elektronspin rezonancia fémekben témából 1983-ban védte meg.

Az utóbbi 10 évben 53 idegen nyelvű cikket és egy idegen nyelvű könyvrészletet jelentetett meg. Összes hivatkozásainak száma 620.

Legfontosabb tudományos eredményei: felfedezte az ún. larmor-hullámokat, melyben a mágneses térben precesszáló spinű elektronok ütközés nélkül terjednek egy nem mágneses vékony réteg két felülete között (P. Monod-val közösen, Phys. Rev. Letters 37, 612 [1976]); a töltéssűrűség hullámok deformációjában fellépő memória effektusok kutatásában munkatársaival alapvető szerepet játszottak (Mihály Gy. és Kriza Gy.-vel közösen, Solid State Commun. 46, 21 [1984]); franciaországi munkatársaival közösen egy rendkívül gondos kísérletsorozattal közvetlenül bebizonyították a kékbronzban a töltéssűrűség-hullámok terjedését és meghatározták annak fázissebességét (Phys. Rev. Letters 59, 2348 [1987]).

Ajánlók: *Sólyom Jenő, Keszthelyi Lajos, Kiss Dezső, Kroó Norbert, Zawadowski Alfréd*

Koltay Ede

1930-ban született Tokajban. Főbb kutatási területei: kísérleti atommagfizika, gyorsítófizika, nyomanalitika, környezetkutatás. Az MTA Atommagkutató intézetének tudományos igazgatóhelyettese, az intézet Magfizikai Főosztályának és a Gyorsító Fejlesztési és Alkalmazásai Osztályának vezetője, a KLTE címzetes egyetemi tanára. 1972-ben a gyorsítófizika és technika témakörű disszertációjával nyerte el a fizikai tudomány doktora fokozatot. Munkásságát többek között 1973-ban az Eötvös Loránd Fizikai Társulat Bródy Imre-díjával, 1975-ben Akadémiai Díjjal, 1987-ben pedig a Munka Érdemrend ezüst fokozatával ismerték el.

Az utóbbi évtizedben 94, túlnyomórészt idegen nyelvű dolgozatot jelentetett meg. Eddigi munkásságára az ismert hivatkozások száma 406.

Néhány különösen fontos eredménye, ill. közleménye: Elektronenoptische konstruktion von inhomogenen beschleunigungsrohren (Nucl. Inst. Meth. A 6 [1960] 45); Ion-optical behaviour of inclined field acceleration tubes (Phys. Lett. 4 [1963] 66); Levels of ^{41}Se from the $^{40}\text{Ca}(p, p) ^{40}\text{Ca}$ reaction (Nucl. Phys. A 249 [1975] 173, társszerzőkkel); Levels of ^{10}B from the $^9\text{Be}(p, \alpha) ^6\text{Li}$ and $^9\text{Be}(p, p) ^9\text{Be}$ reactions at $E_p = 2.56$ MeV (Nucl. Phys. A 282 [1977] 44, társszerzőkkel); Concentration profile determination by PIXE analysis utilizing the variation of beam energy (Nucl. Instr. Meth. 153 (1978) 553, társszerzőkkel); Measurements of relative thick target yields for PIGE analysis on light elements in the proton energy interval 2.4–4.2 MeV (J. of Radioanal. Chem., Art. 89 [1985] 123, társszerzőkkel); Elemental concentrations and regional signatures in atmospheric aerosols over Hungary (Phys. Scr. 37 [1988] 299, társszerzőkkel).

Ajánlók: *Berényi Dénes, Beck Mihály, Csikai Gyula, Gyarmati István, Lévai András, Mészáros Ernő*

Pócsik György

1933-ban Kisvárdán született. Kutatási területe az elméleti részecskefizika és a kvantumtérelmélet. Az ELTE Elméleti Fizikai Tanszékének egyetemi tanára. 1967-ben kvantumtérelmélettel foglalkozó értekezésével nyerte el a fizikai tudomány doktora fokozatot. Tevékenységét 1964-ben az Eötvös Loránd Fizikai Társulat Schmidt Rezső-díjával, 1985-ben Eötvös-érmével ismerték el. A Trieszti Elméleti Fizikai Központ levelező tagja.

Az utóbbi évtizedben egy könyvrészlete, 27 idegen nyelvű és 3 magyar nyelvű dolgozata jelent meg. Hivatkozások száma: 350.

Legfontosabbnak ítélt publikációi és eredményei: Unitarity bounds on Higgs boson masses in the Weinberg-Salam model with two Higgs doublets, Zeitschrift f. Physik C 8, 13, 1981. (Ebben a Higgs bozonra vonatkozó tömegkorláton kívül keltésére és bomlására is maradandó eredményeket ért el.); Triple hadronic energy correlations in high energy e^-e^+ annihilation. Phys. Rev. D31, 1025, 1985. (Ebben lehetőséget teremtett a kvantumszindinamika pontos kísérleti ellenőrzésére.); Currents and sum rules in vector meson theory. Nuovo Cimento 43A, 541, 1966. (Ebben alapvetően járult hozzá áramalgebrák szerkezetének tisztázásához.)

Ajánlók: *Nagy Károly, Marx György, Szépfalussy Péter, Zawadowski Alfréd*

Schipp Ferenc

1939-ben született Sombereken. A matematikai analízis és a valószínűségelmélet területén (függvénysorok, harmonikus analízis, martingálemélet) végez kutatásokat. Az ELTE Numerikus Analízis Tanszék tanszékvezető egyetemi tanára és az egyetem matematikai tanszékeinek csoportvezetője. 1975-ben az ortogonális sorokkal és martingálemélettel foglalkozó értekezésével nyerte el a matematikai tudomány doktora fokozatot. 1987-ben az MTA Matematikai Díjjal tüntették ki.

Az utóbbi tíz évben 26 idegen nyelvű és 2 magyar nyelvű közleményt jelentetett meg. Munkáira 150 hivatkozás történt.

Legfontosabbnak ítélt közleményei a következők: *Über einen Ableitungsbegriff von P. L. Butzer und H. J. Wagner*, *Mathematica Balkanica* 4 (1974), 541–546; *Pointwise convergence of expansions with respect to certain product systems*, *Analysis Math*, 2 (1976), 65–76; *Walsh series: an introduction to dyadic harmonic analysis*, Akadémiai Kiadó (társszerzők: W. R. Wade; P. Simon; J. Pál, megjelenés alatt).

Ajánlók: *Kátai Imre, Daróczy Zoltán, Gécseg Ferenc, Gyires Béla, Leindler László, Rapcsák András, Szőkefalvi-Nagy Béla, Tandori Károly*

Szalay A. Sándor

1949-ben született Debrecenben. Az elméleti fizika és az asztrofizika területén végez kutatásokat. Az ELTE Atomfizikai Tanszékén egyetemi tanár. 1986-ban elméleti asztrofizikából védett értekezésével nyerte el a fizikai tudomány doktora fokozatot. Munkásságát 1980-ban az Eötvös Loránd Fizikai Társulat Detre László-díjával ismerték el.

1979 és 1989 között 53 tudományos dolgozata jelent meg, ebből egy magyar nyelven. Munkáira 950 hivatkozás található.

Fontosabb munkái (egyenként 100-nál több hivatkozással): Somogyi–Szalay: *Track Diameter Kinetics in Nucl. Detectors*. *Nucl. Instr. Meth.* 109 (873) 211; Marx–Szalay: *Neutrino Mass from Astrophysics*, *Astron. Astrophysics*. 49 (76) 437; Doroshkevich–Szalay: *Cosmological Impact of Neutrino Mass* *Ann. New York Acad.* 375 (81) 32; Bond–Szalay: *Collisionless Damping of Relic Fluctuations*. *Astrophysical J.* 304 (86) 15; Silk–Szalay–Zeldovich: *Large Scale Structure of the Universe*, *Scientific American* 249 (83) 72.

Ajánlók: *Marx György, Berényi Dénes, Nagy Károly, Pál Lénárd*

Szász Domokos

1941-ben született Budapesten. Főbb kutatási területei: matematikai statisztikus fizika, dinamikai rendszerek, sztochasztikus folyamatok. Az MTA Matematikai Kutatóintézetének tudományos tanácsadója és Statisztikus Fizika Osztályának vezetője. 1980-ban a *Véletlen ponteloszlások és alkalmazásaik a megbízhatóságelméletben és a statisztikus fizikában* c. értekezésével nyerte el a matematikai tudomány doktora fokozatot. 1984-ben Akadémiai Díjat kapott.

Az utolsó 10 évben 2 idegen nyelvű konferencia kötetet (North Holland, Birkhauser) és 29 tudományos cikket, magyar nyelven pedig 3 tudományos cikket jelentetett meg. Munkáira mintegy 120 hivatkozás történt, ebből 16 hivatkozás monográfiákban található.

Legfontosabb publikációi a következők: *A problem of two lifts*. (*Annals of Probability*, 5 [1977], 550–559.). Ebben új, azóta is a legjobb eredményeket adó módszert talált többszoros megbízhatósági rendszerek aszimptotikus vizsgálatára. *Towards a unified dynamical theory of the Brownian particle in an ideal gas* (*Commun. Math. Phys.* 111 [1987], 41–62 Tóth Bálinttal közös). Ebben a Brown-mozgás egységes – a Wiener-folyamatot és az Ornstein–Uhlenbeck folyamatot is leíró dinamikai elméletét adja igen mély és finom valószínűség-számítási, funkcionálanalitikus, mechanikai módszerekkel. *Ergodic properties of semi-scattering billiards I. Two cylindrical scatterers in the 3-D torus* (*Nonlinearity* 2 [1989] 311–326, Krámlai A.-val és Simányi N.-el közös). A Boltzmann–

Szinaj ergodikus hipotézis igazolásában áttörést jelentő új módszert dolgoztak ki, amely-lyel máris sikerült bizonyítaniuk 3, ill. 4 rugalmas golyóból álló rendszerek ergodicitását (ergodelméleti, topológiai, differenciálgeometriai, geometriai-algebrai eszközök), túllépve a Szinaj által tárgyalt nevezetes 2 golyó (Szinaj-biliárd) esetét.

Ajánlók: *Hajnal András, Császár Ákos, Gyires Béla, Prékopa András, Révész Pál, Szépfalusy Péter, Szőkefalvi-Nagy Béla*

Szatmáry Zoltán

1939-ben született Budapesten. Főbb kutatási területei: reaktorfizika és reaktorbiztonság. A KFKI főigazgatóhelyettese, a KFKI Atomenergia Kutató Intézetének tudományos igazgatója, az ELTE Atomfizikai Tanszékének egyetemi tanára és a BME címzetes egyetemi tanára. Reaktorfizikai témakörű értekezésével 1987-ben nyerte el a fizikai tudomány doktori fokozatát. Akadémiai Díjat kapott 1974-ben, 1978-ban pedig Állami Díjjal ismerték el munkásságát.

1979 és 1989 között 5 magyar és 30 idegen nyelvű dolgozatot publikált. Szerkesztője és társszerzője egy könyvnek. Hivatkozások száma: 270.

Legfontosabb tudományos eredményei: *Experimental investigations of the physical properties of VVER-type uranium-water lattices*. Vol. 1, Akadémiai Kiadó, 1985 (angol és orosz nyelven); *Data evaluation problems in reactor physics*. Theory of program RFIT, KFKI-1977-43. Az atomenergetika számos gyakorlatilag fontos területén végzett kutatásokat és ért el maradandó eredményeket. Ezen túlmenően jelentős tudományszervező és iskolateremtő egyéniség, akinek a hatása határainkon is túlmutat. Ebben meghatározó magas szintű szakmai felkészültsége és kapcsolatteremtő képessége. Az atomerőművek területén igen nagy nemzetközi tekintélynek örvend. Különböző nemzetközi szervezetek (elsősorban a Nemzetközi Atomenergia Ügynökség) gyakran kérik fel előadónak és szakértőnek. Tudományos vezetője a VVER-típusú fűtőelemrácsok vizsgálatára alakult nemzetközi kutatókollektívának. 1981/85-ben programfelelőse volt az MTA KKP-4 jelű kutatási programjának.

Ajánlók: *Szabó Ferenc, Kiss Dezső, Marx György, Pál Lénárd*

Szegő Károly

1943-ban Budapesten született. Kutatói pályájának kezdetén elméleti részecskefizikai kutatásokkal, a csoportelméleti módszerek alkalmazásaival foglalkozott. A 80-as évek elejétől érdeklődése az űrfizika felé fordult. A Halley-üstökös vizsgálatára indított nemzetközi űrprogram keretében részt vett az üstökös és napszél kölcsönhatás, az üstökös fizikai tulajdonságainak elméleti és kísérleti vizsgálatában. Jelenleg a Mars bolygó magnetoszférájának kutatásával foglalkozik. A KFKI Részecske- és Magfizikai Kutatóintézetének tudományos igazgatója. Doktori értekezését a Halley-üstökös vizsgálatában elért eredményeiből írta, amelyet 1987-ben a moszkvai Űrkutatási Intézetben védett meg, megszerezve a fizikai-matematikai tudományok doktora fokozatot. Ezt a TMB 1987-ben a fizikai tudomány doktora fokozatként honosította. Kitüntetései: Állami Díj 1986-ban; Megbeesülés jele (szovjet) 1986-ban. A Nemzetközi Asztronautikai Akadémia tagja 1988-tól.

1979 és 1989 között 84 idegen nyelvű cikket és egy könyvrészletet jelentetett meg. Hivatkozások száma: 621.

Legfontosabbnak ítélt tudományos munkái a következők: a Halley-üstökös forgásának és alakjának meghatározása témában: R. Z. Sagdeev—K. Szegő, et al.: *Television observations of comet Halley from vega spacecraft*. Nature, 321, 262—266., 1986.; újfajta stohasztikus részecskegyorsítási mechanizmus feltárása az üstökös—napszél kölcsönhatásban: R. Z. Sagdeev—K. Szegő: *MHD turbulences in solar wind-comet interaction region*. Geophysical Res. Lett., 13, 85—88, 1986.; K. I. Gringauz—K. Szegő, et al.: *First in situ plasma and neutral gas measurements at comet Halley*. Nature, 321, 282—285, 1986.

Ajánlók: Kiss Dezső, Keszthelyi Lajos, Marx György

Tarnóczy Tamás

1915-ben született Hőlakon. Főbb kutatási területei: fizikai akusztika, beszédfizika és -fiziológia, fonetika, ultrahangfizika, -technika és -biológia, teremakusztika, zenei akusztika. Az MTA Természettudományi Kutatólaboratóriumok ny. tudományos igazgatója, a Budapesti Műszaki Egyetem címzetes egyetemi tanára. 1971-ben *A beszéd átlagos energiaszínképe* c. értekezésével a fizikai tudomány doktora fokozatot nyerte el. 1967-ben a Munka Érdemrend ezüst fokozatával, 1977-ben a Francia Akusztikai Társaság nagy ezüstérmével, 1989-ben Akadémiai Díjjal tüntették ki. Több külföldi tudományos társaság rendes, tiszteleti és kiemelt (fellow) tagja.

Az utolsó évtizedben 3 magyar nyelvű könyvet, 3 idegen nyelvű könyvben cikkeket jelentetett meg és egy magyar és 2 német nyelvű lexikonba írt címszavakat. 19 magyar és 15 idegen nyelvű dolgozatot publikált. Munkásságára összesen 51 magyar és 47 idegen hivatkozás történt.

A jelölt az akusztika széles területével foglalkozik interdiszciplináris jelleggel. A beszéd-akusztikai témába vágó első dolgozatát a magyar magánhangzók akusztikai szerkezetéről (1941) ma is idézik. További jelentős közleményei a hangképző üregek rezonanciáival, a hangrés nyitódási adataival, beszédhangok fizikai és érthetőségi vizsgálatával, gépi beszéd-felismeréssel, a beszédkórus módszer kifejlesztésével és az énekhang szájjüregben mért erősségével foglalkoznak. Ezen a területen közölt eredményeit eddig 227 helyen idézik. Másik kutatási területe az ultrahangok fizikája és biológiai hatásai. Az intenzitásmérés, a hártályák átjárhatósága ultrahang hatására történő fokozódásának vizsgálata mellett, főként a lépcsős lencsék fölfedezése és hatásmechanizmusának tanulmányozása jelentős. Erről írt 1965-ben megjelent dolgozatát 28 nemzetközi cikkben idézik. Biológiai, szerológiai és szervbesugárzási vizsgálatokat biológus és orvos társszerzőkkel, diffúziós kísérleteket munkatársaival közösen végzett.

Kísérleti teremakusztikai eredményei az energiaegyensúlyi felületek alkalmazása és az utózengei idő szubjektív értékelése. Ezekre 21 hivatkozás ismeretes. A technikai irányú felhasználás eredményei a termék hangzásának vizsgálatában és a gyakorlati tervezésben jelentősek (Erkel Színház akusztikájának megjavítása). Szabadalmaztatta a kisméretű zengőterek újszerű megoldását. Külföldi megbízásokra készült tervei számos helyen (Moszkva, Varsó, Drezda, Kijev, Dzsakart stb.) megvalósultak.

A jelölt 50 éves tudományos, oktatási és szervezési tevékenysége rányomja bélyegét a magyar akusztikai eredményekre. Iskolateremtő hazai munkássága mellett külföldön elsősorban tudományos tevékenysége közismert, amelynek eredményeképpen nemzetközi szervezetekben és 3 folyóirat szerkesztőbizottságában Magyarországot képviselje.

Ajánlók: Kovács István, Imre Samu, Szabó János

Tompa Kálmán

1934-ben született Vásárosfaluban. Főbb kutatási területei: szilárdtestfizika, anyag-tudomány, mágneses rezonancia spektroszkópia. A KFKI tudományos tanácsadója és az ELTE címzetes egyetemi tanára. 1971-ben a *Szennyezés körüli töltéssűrűség-oszcilláció aszimptotikus viselkedése réz alapú híg ötvözetekben* c. értekezéssel nyerte el a fizikai tudomány doktora fokozatot.

Az utóbbi tíz évben 5 magyar nyelvű és 67 idegen nyelvű dolgozatot jelentetett meg. Szabadalmainak száma: 4. Munkásságára 360 hivatkozás található.

Legfontosabb tudományos munkái: az idegen atomok körüli töltéssűrűség oszcilláció aszimptotikus viselkedésének (Friedel-oszcilláció) a feltérképezése rézalapú és részben alumínium-alapú híg ötvözetekben: *Phys. Letters* 25 A, 8 (1967), *Solid State Comm.* 7, 51 (1969), *J. Phys. Chem. Solids* 33 163 (1972), *Pure and Appl. Chem.* 40,1 (1974); biológiai szövetek (szemlencse, agyalapi-mirigy, porekorong) víz frakcióinak szétválasztása és azok betegség-érzékenysége közti kapcsolat felderítése: *Proc. of XIXth AMPERE Congress, Heidelberg*, p: 341 (1976), *Exp. Eye Res.* 29, 129 (1979) és 29, 601 (1979), *J. Comp. Assyst. Tomography* 11, 378 (1987); implantált radioaktív atommagok felhasználása fémek elektronszerkezetének a kutatásában: *Phys. Stat. Solidi(b)* 153, 721 (1989), *Phys. Letters A* 136, 494 (1989).

Ajánlók: *Kiss Dezső, Gáspár Rezső*

Totik Vilmos

1954-ben született Mosonmagyaróváron. Főbb kutatási területe a matematikai analízis, ezen belül: erős approximáció és szummáció, approximáció operátorokkal, Fourier és ortogonális sorok, ortogonális polinomok, polinom-approximáció, simasági modulusok, potenciálmélet. A JATE Bolyai Intézet tanszékvezető egyetemi tanára. 1986-ban *K-funkcionálok és simasági modulusok* c. értekezésének megvédésével nyerte el a matematikai tudomány doktora fokozatot. Tevékenységét 1979-ben Felsőoktatási Érdeméremmel ismerték el.

1979—1989 között egy Z. Citziannal közösen írt monográfiája jelent meg és két monográfiája H. N. Mhaskar és S. B. Schaff, ill. H. Stahl társszerzőkkel most készül. 85 idegen nyelvű közleményt jelentetett meg és a hivatkozások száma több mint 200.

A matematikai analízis rendkívül sokoldalú, nemzetközileg kiemelkedő eredményeket elért kutatója. Legfontosabbnak ítélt publikációi a következők: *Moduli of smoothness*. Springer Series for Computational Mathematics, 9, Springer Verlag (New York, 1987) (with Z. Ditzian); *An interpolation theorem and its application to positive operators*. *Pacific J. Math.*, 111 (1984), 447—481; *Sharp converse theorem of L^p -polynomial approximation*. *Constructive Approximation*, 4 (1988), 419—433.

Ajánlók: *Leindler László, Daróczy Zoltán, Gécseg Ferenc, Prékopa András, Szőkefalvi-Nagy Béla, Tandori Károly*

Veres Árpád

1926-ban született Rudabányán. Kutatási területei: magfizika, radioanalitika, sugárvédelem. Az MTA Izotópkutató Intézetének tudományos igazgatója. 1970-ben *Magfizika* c. értekezésével a fizikai tudomány doktora fokozatot nyerte el. Munkásságát 1961-ben Szocialista Munkáért Érdeméremmel, 1976-ban Munka Érdemrend arany fokozatával, 1986-ban pedig az Április Negyedik Érdemrenddel ismerték el.

1979–1989 között 47 idegen nyelvű és 5 magyar nyelvű folyóiratcikket jelentetett meg és 2 szabadalmát fogadták el. A külföldi hivatkozások száma 152.

Legfontosabbnak ítélt publikációi a következők: Atomic Energy Review 18 (2): 271–328 (1980) – az irodalomban fellelhető izoméraktívációs kutatási eredmények összefoglalása, köztük a szerző számos új tudományos eredményével; Nuclear Physics A403(2) 342–365 (1983) – több szerzős cikk a ^{100}Mo atommagszerkezetének széles körű tanulmányozásával kapcsolatban; Physical Review C33 728–731 (1986) – az izomeraktíváció rezonáns jellegének bizonyítására végzett vizsgálat, több szerzős cikk.

Ajánlók: *Bozóky László, Berényi Dénes, Csikai Gyula, Tétényi Pál*

Zimányi József

1931-ben Budapesten született. Az atommagfizika területén végez kutatásokat. Az MTA KFKI Részecske- és Magfizikai Kutatóintézetének tudományos tanácsadója és az ELTE címzetes egyetemi tanára. 1972-ben az *Atommag reakciók elmélete* (izobár analóg állapotok és magreakció küszöbök egymásrhatása) c. értekezésével a fizikai tudomány doktora fokozatot nyerte el. Munkásságát 1969-ben az Eötvös Loránd Fizikai Társulat Bródy Imre-díjával, 1981-ben Akadémiai Díjjal, 1988-ban pedig a Munka Érdemrend arany fokozatával ismerték el.

Az utolsó évtizedben 26 angol nyelvű folyóirat-cikket, 12 egyéb angol nyelvű közleményt jelentett meg és ezekre 230 hivatkozás található. Az eddig megjelent, összesen 102 publikációjára 526 hivatkozás ismeretes. Az MTA könyvtára gondozásában kiadott idézettségi adatokat tartalmazó könyvben neve mellett az 1981–87 évekre 13 cikkre 124 idézet van megadva.

Legjelentősebb eredményei: szövegkorrelációk mérése és elméletük továbbfejlesztése; magreakciók leírásának továbbfejlesztése (direkt magreakciók, izobár analóg állapotok, óriás rezonanciák); relativisztikus nehézion reakciók analízise (a tűzgömb hidrodinamikája, nehézion reakciók hidrokémiája és kvarkkémiaja); ultra-relativisztikus nehézion reakciók tér-időbeli fejlődésének leírása; számos fizikai jelenséget jóslt meg elméleti úton, nevezetesen a gyenge bomlást és bizonyos magreakciókat követő γ -sugárzás cirkuláris polarizációját, a pionok Bose-kondenzációját, a K-mezon többletet mint a kvark fázis szignatúráját.

Ajánlók: *Lovas István, Csikai Gyula, Keszthelyi Lajos, Nagy Károly, Szépfalusi Péter, Kiss Dezső*

Agrártudományok Osztálya

Balla László

1933-ban született Telkibányán. Egyetemi tanulmányainak befejezése után foglalkozott a kukorica virágzásbiológiájával, a búza távoli hibridjeinek citogenetikájával, majd szelekciós nemesítéssel, fajtafenntartással és 1963 óta kombinációs nemesítéssel. Hamar felismerte, hogy a régi módszerek ismételtetésével nem lehet már jelentős eredményeket elérni, ezért nemesítés-módszertani kutatásokba kezdett. Jelentős eredményeket ért el a genetikai variabilitás növelésére irányuló kutatásaiban és kidolgozta a fitotroni (üveg-házi), szántóföldi és laboratóriumi lehetőségeket egyesítő gyorsított nemesítési eljárást.

Közben 18 új, intenzív típusú búzafajtát állított elő munkatársaival, amelyek fotoperiodusosan közömbösek, így nagy területet foglalnak el Magyarországon kívül külföldön is. A fajták harmadik generációjának tulajdonságai már a legtöbb tekintetben kielégítik a gyakorlati termesztés igényeit.

Tudományos eredményeiről közel 100 dolgozatban számolt be magyar vagy idegen nyelven. Több könyv társszerzője. Doktori fokozatát 1981-ben szerezte Új intenzív búzafajták és nemesítési stratégia című értekezésével. 1985-ben Állami Díjban részesült.

Tagja az MTA – MÉM Növénynemesítési Bizottságának, a „Növénytermelés” c. szaklap szerkesztőbizottságának, alelnöke az MAE Gabonatermesztési Szakosztályának, elnöke a Magyar Növénynemesítők Egyesületének. A Gödöllői Agrártudományi Egyetem címzetes egyetemi tanára. Az MTA Mezőgazdasági Kutatóintézetének igazgatója. Külföldön tagja az EUCARPIA-nak.

Ajánlók: Györffy Béla, Kurnik Ernő

Bócsa Iván

1926-ban született Aradon. Főbb kutatási területei a növénynemesítés, a mikroevolúciós folyamatok (virágzásbiológia, ivari viszonyok, magkötés). Jelenleg a Gödöllői Agrártudományi Egyetem Növénynemesítési Főosztályának vezetője. A mezőgazdasági tudomány doktora fokozatot 1974-ben szerezte meg, *A kender ivari rendszerének átalakítása – egylaki, biszexuális – megteremtésével, elsősorban hibrid formák gazdaságos előállítására céljából* című disszertációja megvédésével. 1977-ben Akadémiai Díjat kapott, ezen kívül több kormány és miniszteri kitüntetésben részesült.

1979–89 között 10 könyvrészlete, 27 idegen nyelvű, 53 magyar nyelvű dolgozata jelent meg, és 3 találmánya nyert elismerést. Tudományos eredményeit jól reprezentálják a *Seed Yield and some Factors Influencing Seed Setting at the Variety Level in Lucerne* (Z. f. Pflanzenzüchtung Vol. 90. (2) 1972–176.); *Breeding Lucerne for Tolerance to Frequent Cutting, and Physiological Aspects of Tolerance* (Z. f. Pflanzenzüchtung Vol. 90 222–228); *Influence of some physical and physiological factors on the saponin content of alfalfa (Medicago sativa L.)* (Report of the thirty-first North American Alfalfa Improvement Conference, June 19–23, 1988. Beltsville Agricultural Research Center, Beltsville, Maryland, 90–91.) című publikációi.

Két fajban alapvetően új, botanikailag és genetikailag eltérő formákat állított elő (pl. kender: kétlakiból egylaki, lucerna: automatikusan felnyíló virágú, szaponin és anti-nutritív szegény formák). Mindez gyakorlati eredményhez vezetett.

Ajánlók: Barabás Zoltán, Kurnik Ernő

Dohy János

1934-ben született Debrecenben. Főbb kutatási területe az alkalmazott állatgenetika és a szarvasmarhatenyésztés. Jelenleg a Gödöllői Agrártudományi Egyetem Állattenyésztési Tanszékének Tanszékvezető egyetemi tanára, tudományos rektorhelyettes. A mezőgazdasági tudomány doktora fokozatot 1984-ben szerezte meg *A szelekció hatékonyságának növelése, új tejelő szarvasmarha típusok kialakításában* című disszertációja megvédésével. Kitüntetései: Akadémiai Díj (1976), Wellmann Oszkár-émlékérem (1979), Újhelyi Imre-émlékérem (1980).

1979–89 között 6 könyve, illetve könyvrészlete, 48 tudományos publikációja (melyek közül 29 idegen nyelvű), 42 konferencia kiadványban előadása és 180 egyéb közleménye jelent meg. Hivatkozásainak száma: 38. Társnemesítője a „tejelő magyar bar-na”, a „tejelő magyar tarka” és a „hungarofriz” marhának. Horn Artur akadémikus tudományos iskolájának tagjaként nemzetközi ismertsége tett szert a szelekciós nemesítés korszerűsítése területén végzett kutatási eredményeivel. Újabb adatokat és támpontokat szolgáltatott a rokontenyésztés heteróizisnemesítési hatékonyságának fokozásához. 1978-tól kezdődően behatóan foglalkozik az új biotechnikai és biotechnológiai módszerek genetikai-nemesítési hasznosításának kérdéseivel, ezen a területen elért eredményeit, jelentős megállapításait *Az állattenyésztés genetikai alapjai* című könyvében (Mezőgazdasági Kiadó, 1989) publikálta. Több új módszert dolgozott ki, amelyeket a tenyésztéértékbecslésben eredményesen alkalmaznak, az ezzel kapcsolatos publikációi között van a „*Szakosított tejtermelés*” című könyvrészlete (Mezőgazdasági Kiadó, 1989).

Ajánlók: *Horn Artúr, Kovács Ferenc, Cselőtei László*

Dudits Dénes

1943-ban született Mosonmagyaróváron. Agrármérnök, jelenlegi kutatási szakterülete a növényi molekuláris és sejtgenetika, illetve agrárbiotechnológia. Az MTA Szegedi Biológiai Központ Növényéletani Intézetének igazgatója, a Gödöllői Agrártudományi Egyetem címzetes egyetemi tanára. A biológiai tudomány doktora fokozatot 1984-ben nyerte el *Szomatikus hibridizáció növényi protoplasztok fúziójával* című disszertációjával. 1982 és 1983-ban a Harvard Egyetem vendégprofesszoraként Bostonban dolgozott.

A *Fuzionált sejtek, hibrid növények* című könyve mellett társszerzőkkel elkészítette a *Növénybiotechnológia* összefoglaló munkát. 55 tudományos közleménye jelent meg és számos nemzetközi konferencia meghívott előadójaként ismertette kutatási eredményeit. Külföldön is elismert eredményeket ért el a növényi szövettenyésztés és protoplasztfúzió módszereinek tudományos kidolgozása és mezőgazdasági alkalmazása területén. Kifejlesztette az aszimmetrikus sejthibridizációs rendszert a rendszertanilag távoli fajok szomatikus hibridizálására. Munkatársaival elsőként épített be idegen gént a lucerna genomjába DNS transzformációval. Sejthibridizációra és DNS bevitelre épülő génátviteli rendszert hoztak létre a burgonya betegségellenállóságának fokozására. Aktívan részt vesz a sejtgenetikai és génszélesztési módszerek hazai elterjesztésében és a növény-nemesítési alkalmazás feltételeinek megteremtésében. Dolgozatainak túlnyomó része igen magas impact-faktorú, nemzetközileg vezetőszerepű, nagytekintélyű folyóiratban jelent meg.

Ajánlók: *Klement Zoltán, Király Zoltán, Barabás Zoltán, Lomniczi Béla*

Pais István

1923-ban született Zalaegerszegen. Főbb kutatási területei az analitikai kémia, a mezőgazdasági kémia, 1964 óta a mikroelem kutatás. 1964-től a Kertészeti és Élelmiszeripari Egyetem Kémiai Tanszékén egyetemi tanár, 1988 júliusáig tanszékvezető is volt. A mezőgazdasági tudomány doktora fokozatot 1976-ban szerezte meg, a *Növényi tápelem-kutatás (mikroelem-kutatás)* című disszertációja megvédésével. Kitüntetései: Munka-érdemrend ezüst fokozat (1966), Apáczai Csere János-díj (1989), Szocialista kultúráért érdemérem (1977), Arany- és ezüstérem az Országos Mezőgazdasági Vásáron (1975, 1980),

Kiváló Feltaláló aranyfokozat (1982), Kiváló Dolgozó (1954, 1971, 1975, 1977, 1984), Entz-, Bugát-, Győry- és Hevesy-emlékermek.

1979–1989 között egy egyetemi tankönyvet írt, és hármat szerkesztett, 3 egyetemi jegyzetet írt, négy szakkönyv és négy tudományos konferenciaanyag megjelentetését készítette elő, 17 magyar és 40 angol nyelvű tudományos publikációja jelent meg, és négy szabadalma született. A mikroelem-kutatásban hazánkban és külföldön széles körben elismert kutató. A titán élettanilag kedvező hatását munkatársaival együtt nemzetközileg is elsőként bizonyította be. Az utóbbi 10–12 évben a világ számos országában rendezett tudományos konferenciára hívták meg előadóként, illetőleg szekcióelnökként. Nyolc, jórészt nemzetközi szabadalom feltalálója, ezekből egyet Japánban gyártásra megvásároltak.

Pais István megszervezte az MTA Mikroelem Munkabizottságát, amelynek elnöke, továbbá az „Interdiszciplináris mikroelem-kutatás” elnevezésű tárcaközi kutatási munkát, amelynek programbizottsági elnöke. Három nemzetközi tudományos folyóirat szerkesztőbizottságában tagként dolgozik. Az Egyesült Államokban kiadás előtt áll a *Role of trace elements in the food chain* című monográfiája és egy kisebb terjedelmű könyvrészlete is. Fontosabb munkái: *Titanium as a new trace element* Comm. Soil Sci. Plant anal., 8 407–410 (1977); *The biological importance of titanium* J. Plant Nutr., 6 3–131 (1983); *Some aspects of the development in the research of the hardly known trace elements and the importance of the interdisciplinary trace-element research work* Proc. I. Internat. Ir. El. Symp., Budapest 3–14 (1985); *A mikroelemek fontossága az életben* Kertészeti Egyetem kiadványa, 1–292 (1989).

Ajánlók: *Jobst Kázmér, Stefanovits Pál, Szabó Zoltán*

Petrasovits Imre

1925-ben született Törökszentmiklóson. Főbb kutatási területei az agrohidrológia, a növényi vízháztartás, az agrohídropotenciál és az agroökológiai potenciál összefüggései. Jelenleg a Gödöllői Agrártudományi Egyetem rektora, egyetemi tanára. A mezőgazdasági tudomány doktora fokozatot 1971-ben szerezte meg az „Öntözött növényállományok vizigénye” című disszertációja megvédésével. Kitüntetései: Vízgazdálkodás Kiváló Dolgozója (1958), Mezőgazdaság Kiváló Dolgozója (1974), Francia Akadémia Pálmarend tiszti fokozat (1988), a Máltai Egyetem tiszteletbeli doktora (1989), Albert Einstein nemzetközi akadémiai bronz érdemérem (1989).

1979–89 között 3 könyve, 2 könyvrészlete, 69 magyar és 18 idegen nyelvű tudományos publikációja jelent meg, és egy szabadalmát ismerték el. Nevéhez fűződik a növényi állományok vízigényének és egy adott terület vízigénykielégítő képességének (agrohídropotenciál) térképi és számszerű meghatározása, elméleti és módszertani alapjainak kidolgozása és gyakorlati alkalmazása a vízgazdálkodásban és a földhasználatban. Kidolgozta az agroökológiai potenciál és az agrohídropotenciál összefüggései elméleti és módszertani alapjait. Legjelentősebb tudományos publikációi: Imre Petrasovits–Tamás Rácz: *Theoretical and Methodological Questions of the Agro-Ecopotential in Hungary* (Computer-Aided Land Use Planning and Management Research Bulletin 693 [July 1984.] 6–24 p.); *La relation entre les besoins et la consommation d'eau des plants. Les besoins en eau des cultures. Crp water requirements* (Conference internationale Paris, 11/14 septembre 1984. INRA Paris. 1985. 235–246 o.); *Main Challenges in the Hungarian Agricultural Water Management in the 2nd Half the XXth Century/Results, Problems, Progress*, (Proceedings Darvas Bornoz Special Session Water for Food and Peace Volume Summa-

ries of Papers, Lahore-Pakistan Oktober 4, 1986. 25—28.); Petrovits I.—Fogarasi M.: *Vízgazdálkodás (öntözés, vízrendezés) lehetséges jövőbeli alternatívái, különös tekintettel a földhasználatra* (Agrokémia és Talajtan 1987—88. Tom 36—37 o.) *Integrált küzdelem az aszály ellen* (Magyar Tudomány 1988. 5. sz. 350—360 o.).

Ajánlók: *Tamássy István, Stefanovits Pál, Dimény Imre, Cselőtei László*

Sáringer Gyula

1928-ban Magyarszerdahelyen született. Főbb kutatási területei: kísérletes rovarökológia és növényvédelmi rovartan. Jelenleg a Keszthelyi Agrártudományi Egyetem Növényvédelmi Intézetének tudományos tanácsadója és az intézet kutatócsoportjának vezetője, c. egyetemi tanár. 1972-ben a rovarok nyugalmi állapotának a növényvédelmi jelentőségéről írott disszertációjával nyerte el a mezőgazdasági tudomány doktora fokozatot.

Az utóbbi évtizedben két könyvet (társszerzőkkel) és két könyvrészletet jelentetett meg magyar nyelven, 31 tudományos cikket publikált, ebből 19-et idegen nyelven, részben külföldi folyóiratokban és kiadványokban. Legfontosabb könyve: *Kertészeti kártevők* (Akadémiai Kiadó, 1984, 1069 o.), mely 1985-ben nívdíjban részesült. Kiemelkedő jelentőségűek a rovarok nyugalmi állapotát befolyásoló ökológiai tényezők — különösen a fotoperiódus — hatását tárgyaló közleményei, melyek a kísérletes rovarökológia terén korábban megkezdett úttörő munkásságának folytatását alkotják. Tudományos munkásságából kiemelkedik az új, peszticidmentes védekezési módszerek biológiai alapjainak feltárása terén végzett kutatása, mellyel az ún. ökoteknikai védekezési módszer elméleti alapjait dolgozta ki.

Ajánlók: *Horn Péter, Király Zoltán, Klement Zoltán*

Tomcsányi Pál

1924-ben Budapesten született. Főbb kutatási területei: az élelmiszergazdasági marketing, az árumínőség és a fajtaértékelés módszertana és gazdaságtana, továbbá a kutatási informatika. A Mezőgazdasági Minősítő Intézet nyugalmazott igazgatója 1983 óta, de ugyanezen a munkahelyen jelenleg is a fajtaértékelési módszertan témavezető kutatója. A Kertészeti és Élelmiszeripari Egyetemen már mintegy két évtizede a marketing tanára (c. egyetemi tanár) és kutatója. A „*Kertészeti termékválaszték és termelési szerkezet alapvető összefüggései*” c. doktori értekezését 1975-ben védte meg.

Sokoldalú, igen felkészült, eredményes kutató és termékeny szakíró. Eddigi kutatásairól 21 könyvben és 160 tudományos közleményben számolt be. 1979 és 1989 között 2 könyve, 5 könyvrészlete, 17 tudományos közleménye — ebből 4 idegen nyelven — és nagyszámú egyéb közleménye jelent meg. Legjelentősebb hazai és nemzetközi sikert elért könyvei: *Kutatói ismeretgazdálkodás* (1966, 350 o.), *Piacos kertészet* (1973, 632 o.), *Élelmiszergazdasági marketing* (1988, 459 o.). Kutatásait, szakmai munkásságát az alábbi kitüntetésekkel ismerték el: a Munka Érdemrend ezüst és bronz fokozata, a Mezőgazdaság Kiváló Dolgozója (2 ízben), a Kertészeti és Élelmiszeripari Egyetem Entz Ferenc Emlékérme, a Magyar Szabványügyi Hivatal Plakettje.

Kiemelkedő diszciplína- és iskolateremtő, alkotó tudós. Alapozó és úttörő szerepe volt a hazai fajtaminősítés módszertanának és gyakorlatának a kifejlesztésében, az élelmiszergazdasági marketing elméletének a művelésében, valamint a hazai marketing szakmérnök-képzés megvalósításában.

Ajánlók: *Dimény Imre, Somos András, Kozma Pál, Cselőtei László, Holló János*

Várallyay György

1935-ben született Debrecenben. Főbb kutatási területe a talajtan, talaj vízgazdálkodás, talajtérképezés. Jelenleg az MTA Talajtani és Agrokémiái Kutatóintézetének igazgatója és a Gödöllői Agrártudományi Egyetem Talajtani és Agrokémiái Tanszékének egyetemi tanára. A mezőgazdasági tudomány doktora fokozatot 1988-ban szerezte meg *A talaj vízgazdálkodása* című disszertációjával. Kitüntetései: a Vízgazdálkodás Kiváló Dolgozója (1976), Munka Érdemrend ezüst fokozata (1985).

1979–89 között 8 könyvrészlete, 58 magyar és 81 idegen nyelvű tudományos publikációja jelent meg. Legfontosabb tudományos eredményeit *A talaj vízgazdálkodása* című doktori értekezése, a Magyarország agrotopográfiai térképei (1: 100 000), a talaj információs rendszer kidolgozása jelentik.

Ajánlók: *Győrffy Béla, Stefanovits Pál*

Orvosi Tudományok Osztálya

Bánóczy Jolán

Budapesten született 1929-ben. Fő kutatási területe a parodontológia, konzerváló fogászat, caries-preventio és a szájüregi rákmegelőző állapotok vizsgálata. 1953 óta a Semmelweis Orvostudományi Egyetem oktatója, 1974-től a Konzerváló Fogászati Klinika tanszékvezető egyetemi tanára. Doktori fokozatát 1977-ben *A leukoplakia klinikopathológiai jelentősége* című dolgozata alapján védte meg.

Harmincéves megfigyelési idő alatt 670 leukoplakiás beteg sorsát követte, és a klinikai megfigyeléseket korszerű szövettani ultrastrukturális vizsgálatokkal támasztotta alá. A száj-praecancerosisok klinikopathológiai vizsgálata során nyert tapasztalatait *Oral Leukoplakia* című monográfiájában angol nyelven foglalta össze. Munkája japán nyelven is megjelent. Nemzetközileg is elismert eredményei vannak a caries és parodontopathiák prevenciója terén, melyek egy része nemzetközi együttműködés (WHO támogatás, finn kollaboráció) keretein belül valósul meg, különös tekintettel a szénhidrátpótló anyagokkal kapcsolatos (szorbit, xilit alkalmazása) kutatásokra. Széles körű tudományos tevékenységének eredménye 11 könyv és 236 közlemény. Tudományos tevékenységét számos kitüntetéssel ismerték el, a hazai és nemzetközi tudományos egyesületekben rangos tisztségeket tölt be.

Ajánlók: *Antoni Ferenc, Gegesi Kiss Pál, Knoll József*

Börzsönyi Máttyás

1937-ben született Galsán. Főbb érdeklődési területe a kísérletes patológia, a környezeti tényezők daganatkeltő és toxikus hatásának vizsgálata. Az Országos Közegészségügyi Intézet főigazgató-helyettese. 1969-től oktat kórbonctant orvostanhallgatóknak, 1983 óta közegészségtan-járványtant szakorvos jelölteknek és szakorvosoknak. A *Daganatkeltő N-nitrozovegyületek keletkezése prekurzorokból* című doktori értekezését 1982-ben védte meg. Megállapította, hogy a hazánkban széles körben használt és önmagukban nem karcinogén növényvédőszerből, gyógszerekből, nitrozáló ágensek hatására erősen mutagén és állatokban daganatokat okozó vegyületek keletkeznek. Az N-nitrozo vegyületek keletkezésének és hatásának vizsgálata mellett vezetésével alakult meg az a

hazai iskola, amelyben lehetővé vált, hogy biológiai hatású új molekulák, gyógyszerek, táplálék-aditívumok és környezeti minták potenciális genotoxicitását biztonsággal meg lehessen határozni.

Az elmúlt tíz évben 2 WHO-IARC kiadványt szerkesztett, 6 angol nyelvű könyvrészlet, 28 magyar és 29 idegen nyelvű tudományos dolgozat szerzője. Közleményeire 1979 és 1989 között 99 idegen nyelvű és 22 magyar nyelvű hivatkozás történt. Fontosabb munkái: IARC Sci. Publ. No. 31, 1980; IARC Sci. Publ. No. 56, 1984 és a *Nutrition, Health Promotion, and Chronic Disease Prevention* (1989) című monográfiában megjelent fejezetek.

Ajánlók: *Antoni Ferenc, Lapis Károly, Romhányi György, Stark Ervin*

Fehér János

Kisbaráton született 1932-ben. Főbb kutatási területe a szabadgyök reakciók vizsgálata fiziológias és patológiás körülmények között; a szabadgyökök hatása érelmeszesedésben, öregedésben, máj- és immunológiai betegségekben; a toxikus májkárosodás pathomechanizmusa, prevenciója és terápiás lehetőségei. 1983 óta a Semmelweis Orvostudományi Egyetem II. számú Belklinikájának igazgatója.

Széles körű munkásságot fejtett ki az idült májbetegségek kialakulásával kapcsolatban. A kísérletes autoimmun hepatitiszt gátolni tudta jelzett májspecifikus antigén alkalmazásával (Clin. Exp. Immun., 1984). A világon elsőként demonstrálta májbiopsziás anyagban, korai szifilisz stádiumban a *Tr. pallidum* jelenlétét (Lancet, 1975). Eredményeit a legnagyobb kézikönyvek is átvették (Int. Textbook of Medicine, 1981). A szabadgyökös reakciók témaköréből magyar és angol nyelvű monográfiája jelent meg (*Free Radical Reactions in Medicine*, 1987, Springer Verlag). Prospektív, multicentrikus klinikofarmakológiai vizsgálatokkal igazolta egy új terápiás módszer, a glucagon-insulin-glukóz infúzió hatásosságát akut, fulmináns, toxikus hepatitisben (J. Hepatol. 1987). Számos magyar orvostudományi társaság vezetőségének aktív tagja és tagja több nemzetközi társaságnak is. Vezetőségi tagja az Int. Gastro-Surgical Club-nak. 1989 szeptemberétől az Orvosi Hetilap főszerkesztője.

Ajánlók: *Eckhardt Sándor, Lapis Károly, Nász István, Petrányi Gyula*

Frang Dezső

1932-ben született Répceszemerén. Kutatási területe a nephrolithiasis etiopathogenezise és terápiás lehetőségei, valamint az urológiai onkológia műtéti és konzervatív gyógykezelés kérdései. A Semmelweis Orvostudományi Egyetem Urológiai Klinikájának tanszékvezető egyetemi tanára. *A vesék korallkövei és műtéti megoldásuk módjai* című doktori értekezését 1980-ban védte meg. Gyógyító munkásságát 1982-ben Kiváló Orvos kitüntetéssel jutalmazták, az Illyés Géza-emlékérem tulajdonosa.

1976 óta négy könyvet írt, négyet szerkesztett, további háromban könyvrészletet írt. Idegen nyelven az utóbbi 12 esztendőben 55 tanulmányt tett közzé. Ezen közlemények nagy része magyar nyelven is megjelent. Legfontosabb művei: *A férfi nemiszervek dagados megbetegedései* (Medicina Könyvkiadó, 1984), *Limfográfia urogenitalis betegekben* (Akadémiai Kiadó, 1987), *Parenchyma-saving Marginopolar Wedge Resection* (Intern. Urol. Nephrol. 14, 121, 1982), *Urethral Replacement with Autologous Venous*

Gras: an Experimental Study in the Dog (Urol. Research 10, 145, 1982. Frang D., Furka I., Köves S.). Az utóbbi kettőben az általa kidolgozott műtéti eljárásról számol be. Kiterjedt tudománypolitikai tevékenységet fejt ki, a Nemzetközi Urológus Társaság magyar delegátusa, az Európai Urológus Társaság aktív tagja, számos külföldi, nemzeti urológus társaság tiszteletbeli tagja.

Ajánlók: *Babics Antal, Gegesi Kiss Pál, Nász István, Vizi E. Szilveszter*

Hársing László

1920-ban Budapesten született. Fő kutatási területe a veseműködés, só- és vízháztartás. A Semmelweis OTE egyetemi tanára, a Kórélettani Intézet igazgatója. 1969-ben *Az intrarenális keringés aktuális kérdései* c. értekezésével elnyerte az orvostudomány doktora fokozatot.

Az utolsó évtizedben egy tankönyve jelent meg magyar nyelven, két tankönyvben szerkesztőként és társszerzőként működött közre, 26 angol nyelvű és 1 magyar nyelvű tudományos közleményt publikált. Tudományos munkásságából nemzetközi szinten is kiemelkednek a tubuloglomeruláris feedback mechanizmusra (*Acta Physiol. Hung.*, 12, 341, 351, 363, 1957), a véráramlás intrarenális megoszlására és a vese koncentráció-funkciójával való összefüggésére (*Pflügers Arch.* 285, 302, 1965; 288, 318, 1966; 308, 47, 1969; *Am. J. Physiol.* 213, 935, 1967; *Orvtud. Akt. Probl.* 50, 211, 1985), valamint a kompenzatorikus vesehipertrofia mechanizmusára (*Experientia* 34, 219, 1978; 37, 24, 1981; *Biochem. Biophys. Res. Comm.* 87, 323, 1979; *Kidney Internat.* 22, 398, 1982; *Proc. Internat. Physiol. Sci.* 15, 793, 1983; 16, 423, 1986; 17, 523, 1989) irányuló kutatásai. Eredményes kutatómunkája méltóképpen csatlakozik a nagy hazai hagyományokkal rendelkező és nemzetközi hírű magyar nefrológiai iskolák munkásságához, és annak kiemelkedő továbbfejlesztője. Széles körű oktató-nevelő, tudománypolitikai és -szervezői tevékenységet fejt ki, számos nemzetközi és hazai tudományos társaság tisztségviselője és tagja. Kutató, oktató-nevelő, tudományos közéleti munkásságának elismerését számos kitüntetés bizonyítja. A hazai orvosiskolák kiemelkedő egyénisége.

Ajánlók: *Antoni Ferenc, Gegesi Kiss Pál, Magyar Kálmán, Nász István*

Ihász Mihály

1931-ben Vaszaron született. Főbb kutatási területe a gyomor funkcionális sebészete és a vékonybél sebészeti pathofiziológiája. A Semmelweis OTE III. sz. Sebészeti Klinikájának tanszékvezető egyetemi tanára. Doktori értekezését 1976-ban *A vagotomia szerepe a pepticus fekélyek sebészi kezelésében* c. értekezésével nyerte el. Madzsar-díjban és Kiváló Orvos kitüntetésben részesült.

Az utolsó évtizedben egy könyve, két könyvrészlete és 42 tudományos közleménye jelent meg, közülük 8 idegen nyelven. Legfontosabb művei: akadémiai nívódíjat nyert *Vagotomia* c. könyve; *A daganatok sebészete* könyvrészlet (*Medicina Könyvkiadó*, 1986); *Treatise of General Surgical Techniques* könyvrészlet (*Palermo* 1989). Tagja a SZUOTA Visnyevszkij Sebészeti Intézet Tudományos Tanácsának, az International College of Surgeons (ICS), a Collegium Internationale Chirurgiae Digestivae (CICD), valamint az International Gastro-Surgical Club-nak (IGSC), az *Acta Chirurgica Hungarica* szerkesztőbizottságának.

Tudományos munkásságából kiemelkednek a gyomor és a vékonybél nagyjelentőségű sebészeti vonatkozású élettani és kórélettani kutatásai, amelyet a gyakorlatban — nemzetközi vonatkozásban is — elismernek és sikeresen alkalmaznak.

Ajánlók: *Antoni Ferenc, Babics Antal, Gegesi Kiss Pál, Lapis Károly, Magyar Kálmán*

Jávor Tibor

Debrecenben született 1926-ban. Fő kutatási területe a gasztroenterológia és a klinikai farmakológia. E témakörből 1967-ben védte meg doktori értekezését. 1986 óta a Pécsi Orvostudományi Egyetem I. számú Belklinikájának tanszékvezetője, a Klinikai Farmakológiai Munkacsoport irányítója.

A parasympatholyticumokkal végzett kezelés során törvényszerűen észlelhető tolerancia kialakulását már az 1960-as években receptormechanizmussal magyarázta és ezt azóta a legtöbb gyógyszer vonatkozóan a nemzetközi kutatás igazolta. Széles körű tudományos publikációs tevékenységét 252 közlemény támasztja alá és munkatársainak tudományos tevékenysége iskolateremtő életművet igazolnak. *Klinikofarmakológia* című tankönyve mellett német nyelvű klinikofarmakológiai könyvek társszerzője, 2 hazai és egy külföldi orvosi folyóirat szerkesztőbizottságának tagja. Kiemelkedő tudománypolitikai munkásságát a hazai és nemzetközi orvostársaságokban betöltött eddigi tisztségek igazolják.

Ajánlók: *Eckhardt Sándor, Lapis Károly, Stark Ervin*

Makara Gábor

1939-ben született Budapesten. A Magyar Tudományos Akadémia Kísérleti Orvostudományi Kutatóintézetének igazgatóhelyettese. 1987-ben *Az ACTH és növekedési hormon (STH) elválasztás szabályozása* címmel írt disszertációjával szerezte meg az orvostudomány doktora címet. Neuroendokrin kutatásaiért Akadémiai Díjat kapott. 1970/71-ben egy évet Nagy-Britanniában dolgozott (Department of Physiology, University of Birmingham), ahol leírta a tuberoinfundibularis neuronok elektrofiziológiai azonosításának módszerét, és a neuronok elektrofiziológiai jellemzőit. Az 1973–76 közötti időszakban írta le a GABA mint neurotranszmitter gátló szerepét az ACTH elválasztás szabályozásában (Neuroendocrinology 1974; 16: 178–190). További kutatásai során felismerte, hogy a medialis bazalis hypothalamusban nincsenek jelen a CRF termelő idegsejtek sejttestjei, csupán az axonok futnak át az ementia mediana felé. Nemzetközi elismerést váltott ki az a felismerés, hogy a hypothalamus nucl. paraventricularisa kell, hogy tartalmazza a CRF termelő idegsejtek sejttestjeit. Lokalizálta, hogy a növekedési hormon termelő idegsejtek a mediális bazalis hypothalamusban, ott is elsősorban a nucl. arcuatusban vannak (J. Endocrinology, 1981; 91: 415–421; 1982; 93: 239–245; Neuroendocrinology 1982; 35: 231–235). Új módszert dolgozott ki a hipofízis hátsó lebeny szelektív denerválására. Jelentős tudománysszervező tevékenysége: több világkongresszusnak volt szervezőbizottsági, illetve programbizottsági tagja.

Tudományos közleményeinek száma 162, ebből 145 idegen nyelvű, 2 bejelentett szakadalma van. Közleményei a legjobb külföldi lapokban jelennek meg (Neuroscience, Brain Res., J. Endocr., Am. J. Physiology, Neuroendocrinology stb.). Kiemelkedő tudom-

mányos munkásságát igazolja, hogy munkáit számos külföldi kutatócsoport rendszeresen idézi, az 1972 és 1988 közötti publikációira a Science Citation Index adatai szerint 3050 hivatkozás történt.

Ajánlók: *Stark Ervin, Vizi E. Szilveszter*

Méhes Károly

1936-ban született Budapesten. Fő kutatási területe a klinikai genetika. A Pécsi Orvostudományi Egyetem Gyermekklinikáján tanszékvezető egyetemi tanár. A *veleszületett rendellenességek korai felismerése* c. értekezése alapján 1978-ban lett az orvostudomány doktora. 1980 és 1987 között a Veszprémi Akadémiai Bizottság alelnöke. Tagjává választotta a European Society for Pediatric Research (1973) és az International Association of Human Biologists (1989), levelező tagjává a Svájci (1980) és a Német Gyermekorvosok Társasága (1985). Kitüntetései: Állami Ifjúsági Díj, Kiváló Orvos, Markusovszky- és Bókay-díj.

Az elmúlt 10 évben 58 közleménye, 13 könyvfejezete és 2 monográfiája jelent meg (*Minor malformations in the neonate*. Akadémiai Kiadó, 1983, nívódíjas; *Informative morphogenetic variants in the newborn infant*. Akadémiai Kiadó, 1988). Legtöbbször idézett munkái a kis és nagy fejlődési rendellenességek, valamint a gyermekkori daganatok kapcsolatával (J. Pediatr. 1979, 95: 274; Eur. J. Pediatr. 1985, 144: 243; Cancer Genet Cytogenet, 1987, 24: 185), továbbá a kromoszómák szétválási sorrendjének jelentőségével foglalkoznak (Hum. Hered. 1978, 28: 255; Hum. Genet. 1988, 78: 286).

Ajánlók: *Donhoffer Szilárd, Flerkó Béla, Jobst Kázmér*

Miltényi Miklós

Budapesten született 1924-ben. Fő kutatási területe a gyermeknephrologia és a klinikai kémiai diagnosztika. A Semmelweis Orvostudományi Egyetem I. számú Gyermekklinikájának tanszékvezető egyetemi tanára. *Gyermekkori proteinuriák* címmel védte meg 1987-ben doktori értekezését.

A fiziológiás proteinuriák kortól függő változását ismertető cikke az irodalomban e kérdésnek fő hivatkozási alapja (Clinical Nephrology, 1979). Több gyermekkori kórképben elsőként ismertetett tubularis proteinuriát (Acta Paed. Scand. 1981, Int. J. Ped. Nephrol. 1983, Clin. Nephrol. 1987). Az irreverzibilis glomerularis folyamatnak tartott diabeteses nephropathia kapcsán 1984-ben, az irodalomban elsőként kimutatta, hogy már a betegség legelső szakaszaiban észlelhető tubularis dysfunctio és az a szénhidrát-anyagcsere függvényében reverzibilis, terápiásan befolyásolható. 1986-ban a „Haza Szolgálatáért Érdemérem” arany fokozatával tüntették ki. Számos nemzetközi laboratóriumi és gyermekorvos társaság aktív tagja.

Ajánlók: *Gegesi Kiss Pál, Antoni Ferenc, Eckhardt Sándor, Petrányi Gyula*

Molnár László

1923-ban Tápíószentmártonban született. Fő kutatási területe a klinikai neurofiziológia, ezen belül a vestibularis rendszer, valamint az agy vérkeringése és anyagcsereje. 1977-ben megvédett doktori értekezésében az agy véráramlásának osztályozását és az agy-gerinevelői folyadék klinikai jelentőségét tárgyalja.

Az utóbbi 10 évben 43 tudományos közleménye jelent meg, közülük 31 idegen nyelven. Nemzetközileg is elismertek az agyi vérkeringés autoregulációjának idegi szabályozására, valamint az agy és a cerebroszpinális folyadék anyagcseréjére vonatkozó kutatásai (*Changes of the ionic content in the CSF of stroke patients during agony and after death*, Verl. Gerhard Witzstrock, Baden 1980; *A new model inducing transient cerebral ischemia and subsequent reperfusion in rabbits without craniectomy*. Stroke, 1988). 1967-ben Schaffer-emlékéremmel tüntették ki és 1977-ben elnyerte a Kiváló Orvos címet. Számos nemzetközi szervezetnek, köztük az Akademia Leopoldina-nak tagja.

Ajánlók: *Pásztor Emil, Romhányi György*

Muszbek László

1942-ben született Sárrétudvariban. Fő kutatási területe trombózis és haemostasis kutatás. A debreceni Orvostudományi Egyetem Központi Klinikai Kémiai Laboratóriumának igazgatója, egyetemi tanár. Az Experimental Cell Research Corporation (USA) tudományos tanácsadója. Évekig a National Foundation for Cancer Research (USA) project direktora, tagja a European Thrombosis Research Organization és az European Platelet Group vezetőségének. 1986-ban *Kontraktilis fehérjék és vérárvadási faktorok kölcsönhatása* c. értekezésével nyerte el az orvostudomány doktora fokozatot.

1979 és 1989 között tudományos publikációinak száma 56 (ebből 30 angol nyelven). Ezen időszakban angol nyelven 2 könyvrészletet írt és 2 könyvet szerkesztett. Tudományos publikációinak teljes száma 93 (angol nyelven 71). Közleményeire több, mint 300 esetben hivatkoztak, 3 szabadalma van. Nevéhez fűződik az aktin trombinnal való hasításának felismerése és részletes vizsgálata, mely alapvetően átalakította ezen enzim hatáspecifitásával kapcsolatos elképzeléseinket (Proc. Natl. Acad. Sci. USA, 71, 2208, 1974; Arch. Biochem. Biophys., 167, 99, 1975; Biochem. Biophys. Acta, 427, 171, 1976). A thrombocytákon kontraktilis-citoszkeletális rendszer nemzetközileg egyik legismertebb kutatója. E témakörben a legfontosabb, jelentős nemzetközi visszhangot kiváltó eredményei a következők: thrombocytákban a kalmódulin kimutatása, intermediér filament rendszer felfedezése, a membrán citoszkeleton kölcsönhatás felismerése és egyes membrán glikoproteinek zsírsavacilációjának a kimutatása (FEBS Letts, 80, 308, 1977; 165, 26, 1984; Thrombos. Res., 10, 635, 1977; Exp. Cell. Res., 168, 358, 1987; Eur. J. Cell. Biol., 43, 501, 1987; Blood, 74, 1339, 1989; J. Biol. Chem., 264, 9716, 1988). A vérárvadás XIII-as faktorával kapcsolatos kutatásai, mindenképp e faktornak a monociták makrofág sejtvonalban történő felfedezése és az extravasculáris fibrinstabilizációban játszott szerepének tisztázása (Thrombos. Res., 37, 401, 1985; Eur. J. Cell Biol., 38, 171, 1985; J. Pathol., 149, 121, 1986; J. Clin. Pathol., 41, 49, 1988; Histochemistry, 91, 169, 1989; Brit. J. Cancer, 55, 421, 1987; Thrombos. Haemostas., 60, 293, 1988) laboratóriumát a terület nemzetközileg egyik legfontosabb kutatócentrumává tették. Igen jelentős labor diagnosztikai módszertani munkássága is (Anal. Biochem. 77, 286, 1977; Clin. Chem. 31, 35, 1985).

Ajánlók: *Jobst Kázmér, Szabó Gábor, Vizi E. Szilveszter*

Petrányi Győző

1933-ban született Szegeden. 1970-től az Országos Haematológiai és Vértranszfúziós Intézetben mint a Transzplantációs Immunológiai Osztály vezetője, majd később mint a főigazgató általános helyettese tevékenykedett. Tudományos tevékenysége három fő

téma köré csoportosítható. Komplex, a szelektív immunológiai hatások le mérésére alkalmas kísérleti modellt hozott létre, melynek segítségével a citosztatikumok immunfarmakológiai hatását jellemezte. Eredményeit alapvető hazai és nemzetközi adatokként ismertették (Nature, 1969, *Husbandry on laboratory animals*, Academic Press, London, 1973). Kutatómunkájának jelentős részét a fő hisztokompatibilitási rendszer (MHC) és az immunreaktivitás genetikai hátterének tisztázása képezi. Vizsgálataiban egyes specifikus és aspecifikus immunfunkciók HLA és Rh(D) lókuszhoz kapcsolt genetikai tényezőinek összefüggését írta le (Lancet 1974., Vox Sang 1974). Tevékenységének harmadik témája a transzplantációs immunreakció és a természetes killersejtek működésének vizsgálata (*Manipulation of the immune response in cancer*. Academic Press, London, 1978., Progress in immunology 5. Academic Press, London, 1983). Az immungenetikáról és elméleti immunológiáról 2 tankönyvet és 17 könyvfejezetet írt. Tudománypolitikai tevékenységét számos hazai immunológiai bizottságban, illetve társaságban betöltött funkciója jelzi.

Ajánlók: *Gáti István, Jobst Kázmér, Pásztor Emil*

Schaff Zsuzsa

Budapesten született 1943-ban. A Semmelweis Orvostudományi Egyetem I. számú Kórbonctani és Kísérleti Rákkutató Intézetének professzora, 15 éve a IV. számú Központi Elektronmikroszkópos Laboratórium vezetője. Fő kutatási területe a máj- és daganatpathologia. Doktori értekezését a non-A, non-B hepatitis klinikopathológiájának témaköréből védte meg 1986-ban. 1979–89 között 23 könyvrészletet írt és 52 tudományos cikke (29 idegen nyelven) jelent meg. Kutatásainak nemzetközi elismerését igazolja a közleményeire történt 538 hivatkozás. A legkorszerűbb nemzetközi módszerekkel vizsgálta a vírusok és sejtek kölcsönhatását és munkássága jelentősen hozzájárult a lymphokinek (IFN) sejtre való hatásainak megismerésében (Lab. Invest., 1973). Úttörő szerepet játszott a non-A, non-B hepatitis vírusának identifikálásában (in: Viral Hepatitis and Liver Diseases. Eds. A. J. Zuckerman, A. R. Liss, 1987. New York).

Ajánlók: *Antoni Ferenc, Lapis Károly, Nász István*

Schneider Imre

Temesváron született 1930-ban. Öt évet töltött a szegedi Anatómiai Intézetben, majd 1961-től a Szegedi Orvostudományi Egyetem Bőrgyógyászati Klinikáján dolgozott. Ezt követően a szombathelyi Markusovszky Kórház osztályvezető főorvosa, majd a Pécsi Orvostudományi Egyetem tanszékvezető tanára lett. Kutatásainak fő témája dermat-immunologia és az ismétlődő orbánc pathogenezeise. Doktori értekezését 1987-ben *Az orbánc ismétlődésében szerepet játszó klinikai és immunológiai tényezők* címmel védte meg.

Tudományos munkájának értékét 113 tudományos közleménye, 2 monográfiája és 2 könyvrészlete jelzi. Tíz ritka dermatosis magyarországi előfordulásáról elsőként számolt be. Kiterjedt hazai és nemzetközi tudománypolitikai tevékenységet folytat.

Ajánlók: *Donhoffer Szilárd, Flerkó Béla, Romhányi György*

Schuler Dezső

1927-ben született Budapesten. Szűkebb tudományos szakterülete a gyermekgyógyászaton belül a gyermekonkológia és humángenetika. Doktori értekezését *A human chromosoma aberratiók aetiológiája* címmel védte meg 1972-ben. A Semmelweis Orvostudományi Egyetem II. számú Gyermekklinikájának tanszékvezető egyetemi tanára, az Országos Csecsemő- és Gyermekkegészségügyi Intézet főigazgatója. 1948-tól 1954-ig az I. számú Kórbonctani és Kísérleti Rákkutató Intézetben dolgozott, ahol elsőként mutatta ki hazánkban a csecsemőkori plazmasejtes pneumoniában a pneumocystis carinii kórokozó szerepét és a congenitalis szívizomelhalás előfordulását. Elsőként írta le a kromoszóma instabilitás fogalmát (Humangen. 1972) és új megállapításokat tett a gyermekkori malignitások késői mellékhatásairól (Med. Ped. Oncol. 1981, 1985, 1989 in press). Bevezette a preoperatív kemoterápiát gyermekkori malignus agytumoroknál (Ped. Hem. Onc. 1988). 1971-ben megszervezte a Magyar Gyermekonkológiai Hálózatot, mely a betegek korszerű kezelését biztosítja és figyelmet szentel a kezelések késői mellékhatásainak. Tudományos dolgozatainak száma 224 (közülük 118 idegen nyelven jelent meg), 15 könyvrészletet és 2 könyvet írt, az utóbbi nívódíjban részesült. Bókay-, Schöpf-Mérei, Korányi- és Markusovszky-emlékéremmel tüntették ki. Jelentős hazai és nemzetközi tudománypolitikai tevékenységet fejt ki. A Nemzetközi Gyermekonkológiai Társaság és az Európai Szociálpaediatricai Társaság elnökeként tevékenykedett.

Ajánlók: *Eckhardt Sándor, Knoll József, Lapis Károly*

Somogyi Endre

Kisvárdán született 1922-ben. Az igazságügyi orvostan interdiszciplináris területén működik. A Semmelweis Orvostudományi Egyetem Igazságügyi Orvostani Intézetének tanszékvezető egyetemi tanára. 1972-ben *Az elektromos áram szövetkárosító hatásának vizsgálata* c. disszertációjával az orvostudomány doktora lett. 1985 óta a Semmelweis Orvostudományi Egyetem rektora.

¶ Kutatásairól 241 közleményben, továbbá 20 könyvben, illetve könyvrészletben számolt be. Egyetemi tankönyve öt kiadásban jelent meg. Tudományos munkásságából kiemelkedőek részben alap kutatás jellegű vizsgálatai, részben pedig azok, amelyek új diagnosztikus értékű módszereket tártak fel. Új megállapításokkal gazdagította az elektromos áram szövetkárosító hatásával és a hirtelen szívhalállal foglalkozó ismereteinket. Elsőként vezette be a kromoszómavizsgálatokat a származás megállapításban és a pártázó elektronmikroszkópia módszerét az igazságügyi orvostan gyakorlatában. Megteremtette és a gyakorlatban alkalmazta a bioprotézis-készítés és morfológiai vizsgálat feltételeit. A szívizom biopsziás minták összehasonlító morfológiai és biokémiai vizsgálatával jelentős mértékben segítette az összehasonlító elemzések diagnosztikus értékű növelését. Megteremtette és a gyakorlatban alkalmazta a szívsebészeti boncolások feldolgozásának számítógépes programját. A hirtelen szívhalál pathomechanizmusának vizsgálatával bizonyította az ingerületvezető és képző rendszer, valamint az azt ellátó érhálózat elváltozásainak kitüntetett jelentőségét. Új módszereket dolgozott ki és vezetett be a ritka földfémek hisztokémiai kimutatására és a topoptikai reakció elektronmikroszkópos szintű alkalmazására.

A Nemzetközi Igazságügyi Orvostani és Szociális Orvosi Akadémia tagja, 1967–70-ig főtitkára, 1985-től elnöke, 1988-tól tiszteletbeli elnöke. Tagja a francia, csehszlovák, NSZK, az NDK és a Kubai Igazságügyi Orvostani Társaságnak, a Royal Microscopical

Society-nek, az International Association for Accident and Traffic Medicine magyar nemzeti képviselője, a Journal of Legal Medicine társszerkesztője, az Excerpta Medica Abstract, az Inform (USA), az Americal Journal of Forensic Medicine and Pathology szerkesztőbizottsági tagja. A Morfológiai és Igazságügyi Orvosi Szemle főszerkesztője. 23 éve tagja, több mint másfél évtizede alelnöke az Egészségügyi Tudományos Tanács Igazságügyi Bizottságának. Tagja az MTA Pathológiai Bizottságának, az MTA V. Osztályának tanácskozó tagja. A TIT Országos Egészségügyi Választmányának és a Fővárosi Tanács Egészségügyi Szociális Állandó Bizottságának elnöke.

Ajánlók: *Antoni Ferenc, Romhányi György, Stark Ervin*

Spät András

1940-ben Budapesten született. A Semmelweis Orvostudományi Egyetemen egyetemi tanár az Élettani Intézetben. Tudományos kutatásának tárgya korábban a vízháztartás és a mellékvesekéreg vizsgálata volt. Doktori értekezését 1982-ben ebből a tárgykörből írta meg *A nátriumhiány aldoszteron-elválasztást serkentő hatásának mechanizmusa* címmel. Fő kutatási területe biológiai rendszerekben az ún. szignál átalakítás vizsgálata, különös tekintettel a kalcium ionok szerepére. Munkájának értékét 800 hivatkozás, 65 idegen nyelvű és 11 magyar nyelvű közlemény reprezentálja, melyek az utóbbi 10 évben jelentek meg, ezenkívül több angol nyelvű és egy magyar nyelvű monográfia.

Spät András 1984–85-ben az Egyesült Államokban, jelenleg pedig Svájcban mint meghívott tudományos kutató laboratóriumvezetői beosztásban tevékenykedik, munkájával nemzetközi elismerést szerzett. Tanítványai a hazai mezőnyben és a nemzetközi tudományos kutatásban is elismert személyek.

A Felsőoktatási Tanulmányi Érdemérem (1967), Akadémiai Díj (1987) és a Semmelweis OTE Kiváló Tudományos Diákköri Oktatója (1988) kitüntetés birtokosa.

Ajánlók: *Antoni Ferenc, Damjanovich Sándor, Knoll József, Stark Ervin*

Szekeres László

1921-ben Győrben született. A Szent-Györgyi Albert OTE Gyógyszertani Intézetének igazgatója, doktori értekezését a szívritmuszavarokat befolyásoló gyógyszeres és egyéb tényezőkről 1965-ben védte meg.

A magyar farmakológia egyik vezető személyisége. Az általa vezetett intézet a keringés-farmakológiai kutatások bázisintézete, melyben nemzetközileg használt fontos metodikák sorát dolgozták ki. Széles körű munkásságából külön kiemelés érdemel, hogy hazánkban elsőként vizsgálta biokémiai módszerekkel a kedvezőtlen oxigén ellátásnál bekövetkező elváltozásokat a szívizomban és azok gyógyszeres befolyásolásának lehetőségeit. A világon elsőként mutatta ki egzakt kísérletekben, hogy a linolsavban dús táplálék nagymértékben véd az éber állaton előidézett kísérletes infarktus következtében fellépő aritmiák és mortalitás ellen. Nagyon jelentős újabb megállapítása, hogy a prosztaciklin és egyes analógjai tartós védelmet nyújtanak a koronária elzárás útján előidézett isémiával, valamint a posztisémiás és reperfüziós aritmiákkal szemben.

Az általa írt munkák — egy tankönyv és egy monográfia (magyar nyelven), 1 monográfia (angol nyelven), 3 könyvfejezet (angol nyelven), 120 idegen nyelvű és 26 magyar nyelvű közlemény, 5 szabadalom — közül kiemelésre érdemes: *Experimental Cardiac*

Arrhythmias and Antiarrhythmic Drugs (Akadémiai Kiadó, 1971, 448 p., társszerző Papp J. Gy.), mely a kísérletes szívritmuszavarok mechanizmusát rendszerező és feldolgozó, az antiarrhythmias szerek vizsgálatának alapelveit összefoglaló első és egyik legteljesebb monográfia a világirodalomban. *Sudden Death due to Acute Myocardial Infarction* (Boca Raton, 1986 CRC Press, 288 p.) c. monográfia összefoglalja a szerző és munkacsoportja által 1985-ig végzett, az akut myocardialis infarktus következtében fellépő szívritmuszavarok és hirtelen szívhalál patomechanizmusára és gyógyszeres megelőzésére vonatkozó elektrofiziológiai, hemodinamikai, biokémiai és farmakológiai kutatásait. Munkáit 1123 alkalommal idézték.

Jelentős nemzetközi elismerésben részesült munkássága: a Német Tudományos Akadémia (Leopoldina) 1979-ben tagjává választotta, a Krakói Egyetem 1984-ben, a Tübingeni Egyetem 1987-ben tiszteletbeli doktorává avatta.

Ajánlók: *Knoll József, Stark Ervin*

Telegdy Gyula

1935-ben Nagyszébenben született. A Szent-Györgyi Albert Orvostudományi Egyetem Kórleltani Intézetének igazgatója. Tudományos kutatási területe az endokrinológia. Doktori értekezését *Reproduktóival kapcsolatos steroidhormonok szekréciójának és szintézisének sajátosságai különböző endokrin szervekben* címmel 1975-ben írta és védte meg.

Tudományos közleményei: 509 idegen nyelvű és 32 magyar nyelvű publikáció, a hivatkozások száma 2300. Mindezek bizonyítják, hogy Telegdy Gyula hazai és nemzetközi szinten elismert szakember. Munkáját több nemzetközi tudományos díjjal is elismerték, ezenkívül 1987-ben a Munka Érdemrend ezüst fokozata kitüntetéssel kaptta az Egészségügyi Minisztériumtól. Jelenlegi kutatási területe a neurotranszmitterek, a neurohormonok és a neuropeptidek közötti idegrendszeri folyamatokban játszott szerepének tanulmányozása. A kutatási terület aktualitása nem vitatható, különös tekintettel arra, hogy a központi idegrendszerrel és a szabályozási folyamatokkal kapcsolatos kutatások ma éppen az agykutatás homlokterében vannak. Úttörő jellegűnek kell minősíteni a koleisztokininnel végzett idegrendszeri vizsgálatait.

Telegdy Gyula igen jelentős közéleti tevékenységet is folytat, egyrészt az egyetemi oktatás területén, ahol elismert, kiváló oktató, betölti a Szent-Györgyi Albert Orvostudományi Egyetem dékáni tisztségét, másrészt a tudományos kutatás területén. Több nemzetközi egyesület és társaság tagja, melyek közül kiemelendő a New York Academy of Sciences tagsága.

Ajánlók: *Antoni Ferenc, Gáti István, Stark Ervin, Vizi E. Szilveszter*

Török Béla

1925-ben született Gígén. Doktori címet 1970-ben nyert el a koronaria keringési zavarok kutatása témakörben. Egyetemi tanárként vezeti a POTE Kísérletes Sebészeti Intézetét.

Tudományos munkásságát 180, zömmel külföldön, kisebb részben az akadémiai actákban megjelent közleményei és könyvfejezetek fémjelzik, a hivatkozások száma 322.

Munkássága a keringés-kutatás szóval jellemezhető, nevéhez fűződik a hypothalamo-hypophysealis rendszeren belül a subependymalis erek felfedezése és bennük az áramlás

arányának leírása. Az irodalom ezt az érrendszert „Torok vessels” néven is említi. A subependymalis erek leírása tankönyvi (Gray's Anatomy) és sokszoros szakkönyvi adat lett (Acta Morph. Hung. 4, 83, 1954; Anat. Anz. 109, 622, 1962; Acta Anat. [Basel] 59, 84, 1964). Sikerült igazolnia a nutritív koronária keringés növelhetőségét a veszélyeztetett szívizomrészek számára (Kísérletes Orvostudomány 21, 594, 1969; Acta Physiol. Hung. 36, 47, 1969). Hazánkban elsőként foglalkozott a myocardialis keringési zavarokban (infarktus modell, reperfúziós modell, művi keringési modell) észlelhető szöveti lipid peroxidáció jellegzetességeinek leírásával, az aktuális scavenger status jellemzésével és a károsított scavenger állapot javításának lehetőségével (Acta Morph. Hung. 31, 315, 1983; Europ. Surgical Res. 14, 17, 1982; Basic Res. in Cardiol. 81, 167, 1986).

Tudományszervező tevékenysége hasonlóan széles körű. Hosszú ideig volt rektor-helyettes. Létrehozója és felelőse a Pécsi Orvostudományi Egyetem és a tübingeni Eberhard-Karls-Universität eredményes tudományos együttműködésének. 10 éven át elnöke volt a Pécsi Akadémiai Bizottság Klinikai Kutatási Szakbizottságának. Jelenleg a PAB Intéző Bizottságának tagja.

Ajánlók: *Gáti István, Romhányi György*

Vörösmarthy Dániel

Komádiban született 1929-ben. Kutatási szakterülete a szemészeti mûtéttan és optika. Az orvostudomány doktora címet 1987-ben nyerte el *Az oculopressioval elõidéztet hypotonia* címû értekezése alapján. Legjelentõsebb tudományos eredményeit a csarnokvíz és az üvegtest hidrodinamikai történéseinek vizsgálata során érte el. Ennek gyakorlati hasznosításaként kidolgozta a szem mûtét elõtti hipotonizálásának dozírozható módszerét, amellyel a szemgolyót megnyitó mûtétek legsúlyosabb szövõdményei kiküszõbölhetõk. Ez az eljárás tette lehetõvé többek között a mûlencse implantáció veszélytelen alkalmazását és elterjedését. Az eljárást az egész világon sikerrel alkalmazták. Az intraocularisan végezhetõ fotokoaguláció és a mûlencse implantáció nemzetközi úttörõje. Klinikai, mûtéttani és mûszertervezési kutatásairól 94 közleményben, 5 könyvben, 1 könyvrészletben és 4 monográfiában számol be. Legfontosabb munkái közé tartozik a német nyelven írt szemészeti mûtéttankönyve (Blaskovics—Kettesy—Vörösmarthy: *Eingriffe am Auge*. Enke Verlag, Stuttgart, 1970), illetve angol nyelven írt monográfiája (*Oculopression* [Types and methods of application, possibilities of utilisation], Adv. Ophthalm., 1966). Számos hazai és nemzetközi társaság, nemzetközi folyóirat szerkesztõségének aktív tagja.

Ajánlók: *Babics Antal, Petrányi Gyula*

Mûszaki Tudományok Osztálya

Bakondi Károly

1925-ben született Felnémeten. Szûkebb szakterülete a gépgyártástechnológia és a szerszámtervezés. A Budapesti Mûszaki Egyetem Közlekedésmérnöki Kar Gépipari Technológia Tanszékének tanszékvezetõ egyetemi tanára, dékánhelyettes. 1980-ban szerezte meg a mûszaki tudomány doktora fokozatot a gépgyártástechnológia-szerszámtervezés szakterületen. Többszörösen kiváló dolgozó, a Pattantyús-díj kitüntetettje.

1979-től 20 tudományos publikációt jelentetett meg, idegen nyelven 7-et, 5 szabadalmát fogadták el. Tudományos tevékenysége során eddig összesen 50 igényes kutatási jelentést készített. A forgácsolás és szerszámtervezés területén végzett munkájából kiemelkedik egy új hatásfokkal készíthető üregelő szerszámrendszer kidolgozása, melyet a hazai, az NSZK és a francia autóiparban is használnak. Tudományos munkássága mindig szorosan kötődött a konkrét ipari tevékenységhez, 12 célgépet tervezett, melyek többsége jelenleg is eredményesen működik. A programszerszámok területén végzett úttörő tevékenysége a gépipari automatizálást hathatósan segítette. Az utóbbi évtizedben eredményes kutatómunkát és irodalmi tevékenységet fejt ki a nagy energiasűrűségű megmunkálások technológiája területén, elsősorban a felületi rétegek átalakításával. A hazai gépgyártástechnológia-oktatás egyik alapítója és a szerszámtervezés iskola-teremtője.

Ajánlók: *Prohászka János, Michelberger Pál*

Géher Károly

1929-ben Derecskén született. Szűkebb szakterülete a hálózatelmélet, számítógépes áramkörtervezés, híradástechnika. Jelenleg a Budapesti Műszaki Egyetem Híradástechnikai Elektronika Intézetének igazgatóhelyettese, egyetemi tanár. A műszaki tudomány doktora fokozatát 1973-ban, a lineáris hálózatok érzékenysége témakörben szerezte. Tudományos munkássága és kiváló oktatómunkája elismeréseként az Oktatásügy Kiváló Dolgozója, a Munka Érdemrend ezüst fokozata kitüntetésekben és Akadémiai Díjban részesült.

Három könyvet és 7 egyetemi jegyzetet, könyvrészletet írt. 68 tudományos közleménye közül 16 jelent meg 1979 óta — részben idegen nyelven. 33 tanulmányának, laboratóriumi jelentésnek egyedüli, ill. társszerzője. A hálózatelmélet és a számítógépes áramkörtervezés témakörben tartott előadásai, szemináriumi, posztgraduális témavezetései sok éve mérnökgenerációk hosszú sorának neveléséhez járultak hozzá. A „*Lineáris hálózatok*” c. 528 oldalas könyve 1968-ban jelent meg, és 1979-ig négy kiadást ért meg. Ez a munka a lineáris, koncentrált paraméterű, passzív hálózatok direkt szintézisének alapjait tárgyalja módszeresen, értékes saját hozzájárulásokkal. A „*Theory of Network Tolerances*” című, 184 oldalas monográfiáját 1971-ben adták ki; a könyv az elektronikus áramkörök érzékenységének és toleranciájának kérdéseit tárgyalja. A könyv 1973-ban a Szovjetunióban orosz nyelven, 1976-ban Lengyelországban lengyel nyelven is megjelent. Munkásságában fontos szerepet kapott az elméleti eredmények alkalmazása az elektronikai ipar kutatási feladatainak megoldásában. Modern hírközlő rendszerek kidolgozásában vett részt, jelentős szerepe volt a számítógépes áramkörtervezési módszerek kialakításában és elterjesztésében, ipari nagyvállalatok részére nehéz és fontos áramkörtervezési feladatok egész sorát oldotta meg.

Ajánlók: *Kovács K. Pál, Csibi Sándor*

Gyulai József

1933-ban Hódmezővásárhelyen született. Főbb kutatási területe a félvezetők fizikája, technológiája, ionsugaras eljárások. A KFKI Mikroelektronikai Kutatóintézetének tudományos igazgatóhelyettese, s egyúttal a Budapesti Műszaki Egyetem Fizikai Intézetének tanszékvezető egyetemi tanára. A fizikai tudomány doktora fokozatát 1979-ben a Ruther-

ford visszaszórás alkalmazása és vékonyrétegekben történő implantáció témakörben szerezte. Munkássága elismeréseként a Munka Érdemrend ezüst fokozatát kapta meg, s Akadémiai Díjban részesült.

1979 óta mintegy 90 tudományos dolgozatot és monográfia fejezetet írt, zömmel idegen nyelven. 10 szabadalommal részes. Munkáira összesen mintegy 700 hivatkozást ismerünk. Kutatási területe széles: az amorf és kristályos szilícium olvadáspontjának eltérését kimutató munkától (MRS Symp. Proc. Vol. 13. North-Holland, 1983, p. 69) az EÖTVÖS újtechnológiai program javaslatán és az MFKI-val közös megvalósítását (Acta Astronautica 11, 361 [1984]), a GaAs eszközök kontaktálásával kapcsolatos, klaszszikusnak mondható munkán át (J. Appl. Phys. 42, 3578 [1971]) komplett integrált áramkört technológiai szabadalomig (MSz 185, 450) terjed. Dolgozott az implantáció fémtechnológiai alkalmazásain (J. Mat. Sci. Lett. 3, 105 [1984]) és sikeresen demonstrálta a kopásállóság növekedését prészerszámokon. Három, a Caltech és a Cornell Egyetem kutatóival elért eredménye (Appl. Phys. Lett. 26, 292 [1975], Appl. Phys. Lett. 34, 76 [1979]) beépült a legmodernebb integrált áramkört technológiákba és a VLSI időszakban terjed. Legújabb eredményei a legmodernebb technológiai fejlesztések anyagtudományos alapjaihoz illeszkednek.

Ajánlók: Kiss Dezső, Lukács József, Nagy Elemér, Pál Lénárd, Szabó Ferenc

Kaliszky Sándor

1927-ben Diósgyőrött született. Főbb kutatási területe a képlékenységtan és mérnöki alkalmazásai. Jelenleg a Budapesti Műszaki Egyetem tanszékvezető egyetemi tanára, másodállásban az International Centre for Mechanical Sciences (Olaszország, Udine) rezidens rektora. 1967-ben nyerte el a műszaki tudomány doktora fokozatot a tartószerkezetek képlékeny optimális tervezése terén elért kiemelkedő elméleti és kísérleti eredményeivel. Kiváló kutató és oktató munkája elismeréseképp — az udinei rezidens rektori megbízatásán túlmenően — Akadémiai Díjban részesült, több ízben tüntették ki az oktatásügy, ill. az építőipar Kiváló Dolgozója címmel, elnyerte a Lengyel Tudományos Akadémia Kopernikusz Érdemrendjét.

Őnállóan két szakkönyvet írt, több felsőfokú jegyzet, ill. szakkönyv-részlet szerzője vagy társszerzője, 1979 óta 22 tudományos dolgozatot publikált, zömmében idegen nyelven, kis részében társszerzőkkel. Összes dolgozatairól 44, könyveiről 7 referátum, ill. részletes ismertetés volt fellelhető. A „*Képlékenységtan. Elmélet és mérnöki alkalmazások*” címmel megjelent monográfiáját külföldi kiadók németül és angolul is megjelentették — nagy sikerrel. Többször — néhány hónapig, vagy egy-egy évig — tartózkodott külföldi egyetemeken (Ausztrália, USA) vendégprofesszorként. Nemzetközi elismertségét, kiváló tudományos szervező tevékenységét is fémjelzi az udinei CISM-ben betöltött rektori megbízatása.

Ajánlók: Szabó János, Páczelt István

Kollár Lajos

1926-ban Budapesten született. Főbb kutatási területe: tartószerkezetek szilárdsági, méretezési, tervezési kérdései. Nyugdíjas szakfőmérőként az Ipari Építettervező Vállalat és a Budapesti Városépítési Tervező Vállalat főmunkatársa. A műszaki tudomány doktora fokozatát 1963-ban vékonyfalú görbe rudak (hég-ívek) stabilitása témakörben

szerezte. 40 éves mérnöki munkássága elméletileg magas szinten megalapozott, számtalan igényes építési feladat megoldásával kapcsolódik össze. Hazai és nemzetközi elismertségét jellemzi, hogy három esetben töltött hosszabb időt külföldön vendégprofesszorként.

Tudományos munkássága meghatározó jellegű a műszaki mechanika területén. Fele részben társszerzőkkel írt 9 könyve közül 7 eredetiben, vagy korábbi magyar nyelvű könyveinek idegen nyelvű kiadásaként jelent meg 1979 óta. Ebben az időszakban magyar nyelven 11, idegen nyelven 20 tudományos közleményt publikált rangos folyóiratokban. Munkásságának — kiváló elméleti felkészültsége mellett szinte egyenrangúan — jellegzetessége az empiria, a hazai és nemzetközi tapasztalatok gyűjtése, elemzése, a laboratóriumi kísérlet és a valóságos szerkezeteken végzett mérések kiértékelése. Két jellegzetes irány mutatható ki tevékenységében: a bonyolult szerkezetek viselkedésének — megbízhatóan közelítő, ill. pontos — számítása (*Structural Design of Cable-suspended Roof*, Ellis Horwood, Chichester, 1984. és Akadémiai Kiadó; *Schalenkonstruktionen*, Beton-Kalender 1974, valamint 1984, W. Ernst und Sohn, Berlin; *Analysis and Design of Space Frames by the Continuum Method* (társszerzővel) Elsevier Science Publishers, Amsterdam és Akadémiai Kiadó, 1985), valamint a szerkezetek egyensúlyi állapotainak stabilitásvizsgálata (*Statik és Stabilität der Schalenbogen und Schalenbalken*, W. Ernst und Sohn, Berlin és Akadémiai Kiadó, 1973; *Buckling of Shells for Engineers*, John Wiley and Sons, Chichester és Akadémiai Kiadó, 1984). Nemzetközi elismertsége sokoldalú, de elsősorban stabilitási tanulmányainak van kiemelkedően nagy visszhangja.

Ajánlók: Szabó János, Michelberger Pál

Kunszt György

1924-ben Budapesten született. Főbb kutatási területei a betontechnológia (atomerőművi speciális betonok technológiája) és a kutatási irányításra alkalmazott tudománylogika. Az Építéstudományi Intézet nyugalmazott igazgatója. A műszaki tudomány doktora fokozatát 1974-ben „*A tudományos kutatás logikai modellezése és tematikai irányítása*” c. értekezésével nyerte el, mely 1975-ben könyv alakban is megjelent az Akadémiai Kiadónál.

Az általa nevelt kutatócsoport dolgozta ki a Paksi Atomerőmű védőbetonjainak technológiáját. Tudománykörében megjelent mintegy 40 angol, német és orosz nyelvű publikáció, ill. nemzetközi szimpóziumokon elhangzott előadásai hatására jelentős nemzetközi elismertségre tett szert. Fontos nemzetközi feladatok megoldásával bízták meg, elsősorban az építési kutatás információs, döntéselőkészítési és egyéb irányítási problémáinak területén. Létrehozta az építési kutatások nemzetközi információs rendszerét, jelentős erőfeszítéseket tett a nemzetközi építési és építészeti tevékenység jövőbeli alakulásának formális, matematika modellezésére, a Forrester-féle rendszerdinamika és a Lévy-Strauss-féle strukturális elemzések adaptálására. Elméleti szempontból legjelentősebbnek ítéltető teljesítménye a tudomány egy generatív modelljének kidolgozása, e témakörben vendégprofesszorként is működött a Virginia Polytechnic Institute and State University-n. Az egyetemen kialakított együttműködés keretében generatív modelljének kreativitás-logikai hasznosításával is foglalkozik az egyetem mesterséges intelligencia-kutatásainak és rendszereinek háttérére támaszkodva.

Ajánlók: Szabó János, Kiefer Ferenc

Nagy István

1931-ben Budapesten született. Szűkebb szakterülete a teljesítményelektronika, az automatizált villamos hajtások. A Budapesti Műszaki Egyetem tanszékvezető egyetemi tanára és az MTA Számítástechnikai és Automatizálási Kutatóintézetének tudományos osztályvezetője. A műszaki tudomány doktora fokozatát *Frekvenciaelosztásos középfrekvenciás inverter elmélete* c. disszertációjával 1975-ben nyerte el. Tudományos tevékenységének elismeréseként Akadémiai Díjban és Zipernowsky-díjban részesült.

Egy tankönyvet, több egyetemi jegyzetet és példatárat írt. Magyar nyelven 13 tudományos publikációja, idegen nyelven 21 (részben társszerzőkkel írt) szakcikke jelent meg 1979 óta. 13 szabadalom szerzője, közülük 10 társszerzőkkel. Kutatómunkájának fő jellemzője az elméleti tevékenység és eredmények szoros összefonódása a perspektivikus ipari problémákkal. Eredményeket ért el a villamos gépek együttfutás-szabályozásában, az erőművi gerjesztési rendszerek témakörben, járművek szabályozásában, a statikus középfrekvenciás inverterek és az egyen-egyen konverterek elméletének és tervezési módszereinek terén. Új jelenségeket mutatott ki a középfrekvenciás inverterek dinamikájában és stabilitási elméletében. Munkatársaival a világ első multiprocesszoros, univerzális alkalmazhatóságú szinkron generátor gerjesztési rendszerét valósították meg. Közreműködésével vagy vezetésével, munkatársai nagyszámú kutatási feladatot oldottak meg, a hazai iparban sorozatban gyártott berendezések sorát dolgozták ki.

Ajánlók: *Kovács K. Pál, Tuschák Róbert*

Palotás László

1905-ben Érsekújváron született. Főbb tevékenységi területei a hídépítés, keret- és tartórácsszerkezetek elmélete, a betontechnológia, az építőanyag vizsgálatok. Nyugalmozott egyetemi tanárként a Budapesti Műszaki Egyetemen dolgozik. A műszaki tudomány doktora fokozatát 1952-ben *Eljárás keretszerkezetek számítására* c. értekezésével szerezte meg. Széles területen kifejtett, magas színvonalú munkássága elismeréseként számos kitüntetésben részesült, köztük Népköztársasági Érdemérmét, -Érdemrendet, Munka Érdemrend arany fokozatot, Nemzetközi Compogan-díjat és Jáky-díjat kapott, de Akadémiai Díjjal és Kossuth-díjjal is kitüntették.

A teljes életművét 13 könyve, ill. könyvrészlete (ebből kettő monográfia), 31 egyetemi jegyzete, ill. mérnöktovábbképző kiadványa, 14 tudományos cikke fémjelzi. 17 könyv szerkesztésében, illetve lektorálásában vett részt. Szakirodalmi tevékenységét inkább könyvek és monográfiák, kevésbé cikkek formájában fejtette ki. A felszabadulás utáni Duna-hidak újjáépítői közt találjuk, míg később írt hézagpótló könyveit, monográfiáit forgatva, egyetemi előadásaira emlékezve mérnökgenerációk sora érzi ma is a kutató tudóson túlmenően emberi tartása, karizmatikus egyénisége hatását. Legfontosabb tudományos eredményeinek a Duna-hidak anyagtani előkészítését, a betontechnológiában és az építőanyag-vizsgálatokban elért sikereit tartják. A mérnöki szerkezetek (keretek, tartórácsok) tervezéséhez szükséges algoritmusok kidolgozásában, létrehozásában ért el nagy eredményeket. Legfontosabb munkái: *Keretek elmélete és számítása* (Közl. Kiadó, 1959.), *Tartórácsok számítása* (társszerz., Műszaki Könyvkiadó, 1954.), *Építőanyagok I—II.* (Akadémiai Kiadó, 1959., 1961.), *Vasbetonépítéstan I—II.* (Tankönyvkiadó, 1964., 1967.), *Mérnöki szerkezetek anyagtana I—II—III.* (társszerz., Akadémiai Kiadó, 1979., 1980.), *Általános anyagismeret* (Akadémiai Kiadó, 1979.), *Mérnöki kézikönyv* (előző és átdolgozott kiadásai: Műszaki Könyvkiadó, 1953., 1957., 1959., 1961., 1965., 1981., 1984., 1985.).

Ajánlók: *Bogárdi János, Szabó János*

Preisich Gábor

1909-ben Budapesten született. Szűkebb szakterülete az építészet (lakó- és kommunális épüetek), városépítés (városrendezés). Nyugalmazott tervező, vállalati műszaki-gazdasági tanácsadó. A műszaki tudomány doktora fokozatát 1972-ben nyerte el a városépítés témájú munkájával. Kiváló tervező és építészetelméleti munkássága elismeréseként Herder-díjban részesült, kitüntették a Hild János-emlékéremmel, az Ybl-díjjal, a Budapest Főváros Pro Urbe aranyérmével, a Reitter Ferenc-díjjal, a Deutsche Akademie für Städtebau und Landesplanung levelező tagjává választotta, a Munka Érdemrend arany fokozatát, és a Magyar Népköztársaság Zászlórendjét is megkapta.

18 könyv szerzője (egy része társszerzővel). Kiemelkedő, forrásértékű műve *Budapest városépítésének története I–III.* kötetek. Összesen 214 figyelemreméltó dolgozata jelent meg, közülük 16 idegen nyelven. 35 épületnek (bérháznak, társasháznak) volt tervezője — részben társtervezővel —, 18 tervét díjazták tervpályázatokon. Kiemelkedő szakmai-tudományos munkássága általános elismertségét következetes, megalkuvást nem ismerő szakmai magatartása alapozza meg.

Ajánlók: Szabó János, Finta József

Roska Tamás

1940-ben Budapesten született. Főbb kutatási területe az áramkörök, továbbá a rendszerek elmélete. A műszaki tudomány doktora fokozatát 1982-ben szerezte meg a *Nemlineáris hálózatok és rendszerek kvalitatív elmélete* c. doktori értekezésével. Jelenleg a Magyar Tudományos Akadémia Számítástechnikai és Automatizálási Kutatóintézetének tudományos tanácsadója. A Budapesti Műszaki Egyetemi címzetes egyetemi tanára. Külföldi egyetemekre, kutatólaboratóriumokba 12 esetben hívták meg előadónak, szemináriumok tartására.

A doktori fokozat megszerzése óta az MTA-SZTAKI-ban összetett nemlineáris áramkörök és rendszerek kvalitatív elméletében és analízisében, valamint a duális (kombinált digitális és analóg) számítási struktúrák, 1988 óta pedig a mesterséges neurális hálózatok alapvető módszerei területén ért el és publikált jelentős, a témakör korábbi nemzetközi irodalmához képest új, és a hazai műszaki kultúra jövője szempontjából fontos eredményeket. Tovább fejlesztette a nemlineáris hálózatok és rendszerek kvalitatív elméletét és meghatározó hozzájárulásokat nyújtott annak a hazai elektronikai tervezési rendszernek a létrehozásához és elterjesztéséhez, amely mind itthon, mind Svédországban és Angliában konkrét szolgáltatásokat hozott létre az elektronikai központokban. Részes volt egy, az alapkutatástól a szolgáltatásfejlesztésig terjedő hálózatelméleti és gépi tervezési iskola létrehozásának. 1979 óta — elsősorban rangos külföldi folyóiratokban — 21 mértékadó publikációja jelent meg, munkásságára 27 hivatkozás történt nemzetközi folyóiratokban és monográfiákban.

Ajánlók: Vámos Tibor, Csibi Sándor

Szabó Imre

1934-ben Surdon született. Főbb kutatási területe az energetikai rendszerek és az irányítástechnika. Jelenlegi munkahelye: igazgató — egyetemi tanár — a Budapesti Műszaki Egyetem Hő- és Rendszertechnikai Intézetében, államtitkár az Ipari Minisz-

tériumban. A műszaki tudomány doktora fokozatát a *Barátság olajvezetékek irányítási rendszere* c. disszertációjával 1974-ben szerezte meg. Kimagasló ipari munkássága elismeréseként a Szocialista Munkáért érdemrenddel tüntették ki.

7 könyvet írt (4-et társszerzővel, 3 tudományos könyv fejezeteinek szerzője). 6 elfogadott szabadalma van. 1979 óta 25 tudományos cikket publikált, részben társszerzőkkel, egy részét idegen nyelven. A nagy távolságú olajvezetékek intervallum nyomás-szabályozási rendszere témában készített kandidátusi értekezése kapcsán több, iparilag hasznosított szabadalma született. Kidolgozta a teljes Barátság olajvezetékek irányítási rendszerének elméletét, melyet a gyakorlatban is megvalósított. Egyetemi pályafutása alatt a Gépek és folyamatok rendszertana c. tárgy kidolgozása, továbbá az ipari folyamatok rendszertechikája, valamint a rendszer- és irányítástechnika tárgyak tematikájának kimunkálása fűződik nevéhez. *A rendszer- és irányítástechnika* c. műve egyetemi tankönyvként, a *Gépészeti rendszertechnika* pedig műszaki szakkönyvként jelent meg. Kutatómunkájának fő iránya jelenleg elsősorban az energetikai folyamatok matematikai modellezésére és szimulációjára irányul.

Ajánlók: *Lukács József, Michelberger Pál, Reményi Károly*

Terplán Zénó

1921-ben Hegyeshalmon született. Főbb kutatási területe a fogaskerekes bolygóművek kinematikai és dinamikai elemzése. Jelenleg a Miskolci Nehézipari Műszaki Egyetem Gépelemek Tanszékének egyetemi tanára. Aktív szerepet vállalt az egyetem létrehozásában, megalakította és több évtizeden keresztül vezette az egyetem Gépelemek Tanszékét, a Gépészmérnöki Kar dékánjaként, az egyetem rektorhelyetteseként is működött. 1966-ban nyerte el a műszaki tudomány doktora fokozatot a *Fogaskerék-bolygóművek méretezési kérdései* c. értekezésével. E témakörben iskolát teremtett hazánkban, eredményeit külföldön is elismerik, kiemelten idézik. Tiszteletbeli doktora a magdeburgi „Otto v. Guericke” műszaki egyetemnek, a miskolci Nehézipari Műszaki Egyetemnek, levelező külföldi tagja a VDT-nek, a Pattantyús- és a Mihailich-díjak tulajdonosa. Munkája elismeréseként Munkaérdemrendet és Április Negyedike Érdemrendet kapott.

Elért eredményeiről 5 szakkönyvben, több mint száz tudományos dolgozatban (részben társszerzőkkel) számolt be; egyik könyve és 47 szaccikke idegen nyelven jelent meg. Oktató, nevelőmunkája példaképpül szolgál oktatótársainak: közel 30 egyetemi jegyzetet írt. A hallgatóság iránti szeretete hatja át tevékenységét, melyre mindig a pontosság, a minőség, a jó pedagógiai érzék, a humanitás jellemző. Szakkönyvei közül különösen az Akadémiai Kiadónál 1974-ben megjelent *Dimensionierungsfragen der Zahnrad-Planetengetriebe*, és a Műszaki Könyvkiadónál 1979-ben megjelent *Fogaskerék-bolygóművek* c. művei emelhetők ki. Munkája során a bolygóművek teljesítményfolyama, hatásfoka, szerelhetősége és a geometriai összeférhetőség vizsgálata útján fogazat-geometriai kritériumokat fogalmazott meg, kidolgozta a kettős kapcsolódású bolygó-fogaskerekek kiegyenlítési feltételeit, közvetlen számítási algoritmust adott a kiegyenlített csúszás elérésére. Az egyszerű fogaskerékpárokra megoldott számításokat bonyolultabb fogaskerék-bolygóművekre terjesztette ki; kidolgozta a hatásfok gyors és egyszerű számításai lehetőségét, a működési határokat, az optimális befogóméret-számítást, összehasonlításukat.

Ajánlók: *Lévai András, Michelberger Pál, Páczelt István*

Bernáth Gábor

1933-ban Kunszentmiklóson született. Főbb kutatási területei: kondenzáltvázas, telített heterociklusok szintézise, sztereokémiája, reakcióinak vizsgálata, potenciális farmakonok szintézise. 1979 óta a SZOTE Gyógyszerészi Vegytani Intézetének tanszék-vezető egyetemi tanára. Tudományos vezetői tevékenységét jellemzi, hogy munkatársai közül hárman nyújtottak be akadémiai doktori értekezést, hatan pedig kandidátusi fokozatot szereztek. Két munkatársa kapott Zemplén Géza-díjat. *Sztereokémiai vizsgálatok az 1,2-diszubsztituált 1,2- és 1,3-difunkciós vegyületek körében* c. doktori értekezését 1974-ben védte meg. 1989-ben Akadémiai Díjban részesült.

Összesen 220 tudományos publikációja közül 161 jelent meg 1979 és '89 között; ez utóbbiak közül 155 idegen, 6 pedig magyar nyelven (túlnyomó részben a szakterület vezető folyóirataiban). 19 szabadalma közül 16-ot adtak meg 1979 és '89 között. 114 közleményére történt 363 független (túlnyomó többségében külföldi) hivatkozás, ebből 108 esik az 1979 és '89 között megjelent közleményekre.

Tudományos munkásságának főbb eredményeit három (egymást részben átfedő) sorozatban közölte: 1. Saturated Heterocycles, Part 154: Tetrahedron 45, 2731 [1989]; 2. Stereochemical Studies, Part 142: Tetrahedron 44, 2993 [1988]; 3. Cyclic Aminoalcohols and Related Compounds, Part 29: Acta Chim. Hung. 125, 193 [1988]). Az ezekben publikált eredmények közül kiemelkedik sztereoizomer kvaterner morfin és tetrahydroizokinolin sók előállítására, aliciklusos 1,3-aminoalkoholok N—O acilvándorlása kinetikájának tisztázása, oxazinok gyűrű-lánc tautomerizációjának jellemzése, új retro Diels—Alder-reakció leírása és mindeközben számos új potenciális farmakon szintézise.

Ajánlók: *Medzihradsky Kálmán, Görög Sándor, Bognár Rezső, Szántay Csaba, Solymosi Frigyes, Lempert Károly*

Bérces Tibor

1932-ben született Némethbályon. Fő kutatási területe a homogén elemi reakciók kinetikájának és dinamikájának vizsgálata, gázfázisú gyökreakciók — különösen a lángokban és szennyezett légkör kémiai átalakulásaiban szerepet játszó oxigéntartalmú gyökök reakcióinak — tanulmányozása, primer fotokémiai és fotofizikai folyamatok dinamikájának kutatása. Jelenleg a Magyar Tudományos Akadémia Központi Kémiai Kutatóintézetének tudományos osztályvezetője. A JATE címzetes egyetemi tanáráként rendszeres oktató munkát végez. Hidrogénatom lehasítási reakciók Arrhenius paramétereinek meghatározásával foglalkozó disszertációjával 1978-ban szerezte meg a kémiai tudomány doktora fokozatot. 1978-ban a Munka Érdemrend ezüst fokozatával és 1985-ben Állami Díjjal tüntették ki.

Kutatási eredményeit 1979 és 1989 között 47 közleményben (ebből 4 magyar és 43 angol nyelvű) tette közzé, két könyvfejezetet jelentetett meg. Eddig összesen 303 nyilvánított hivatkozással rendelkezik, amelyek többsége (283) idegen nyelvű közleményekben jelent meg. Munkásságának legjelentősebb eredményeit az ún. „metatézis” (atomtranszfer) reakciók kinetikájának kutatásában érte el, ahol tevékenysége mind elméleti munkákra (Int. J. Chem. Kinet., 12, 1980, 123—214, J. Phys. Chem., 87, 1983, 3694—3700), mind korszerű kísérleti módszerek alkalmazására (Ber. Bunsenges. Phys. Chem.,

92, 1988, 1478—1485) kiterjedt. Fontos eredményeket ért el a fotokémiai kutatásaiban is, például az excimer képződés (J. Photochem., 27, 1984, 41—59) és fotofizikai primer folyamatok (J. Phys. Chem., 92, 1988, 3842—3847) kinetikájának feltárásában.

Ajánlók: *Márta Ferenc, Gyarmati István, Nagy Ferenc, Szabó Zoltán Gábor, Bartók Mihály, Solymosi Frigyes*

Burger Kálmán

1929-ben Aszódon született. Fő kutatási területe a koordinációs kémia. Jelenleg a szegedi JATE Szervetlen és Analitikai Kémiai Tanszékének vezetője. 1966-ban a koordinációs témakörű, szerves fémreagensek analitikai felhasználását bemutató disszertációjával nyerte el a kémiai tudomány doktora fokozatot.

1979—1989 között 45 közleménye jelent meg külföldi folyóiratokban, 18 pedig magyar kiadásúban; öt szabadalrna született, ezek egyikének terméke már gyógyszerári forgalomban van. Publikációira más kutatók összesen mintegy 1000 alkalommal hivatkoztak. Nemzetközi konferenciákon 12 ízben szerepelt felkért plenáris előadóként. Vendég-professzorként több külföldi egyetemen oktatómunkában vett részt (Stuttgart 1973, Norwich 1977, Princeton 1981). Munkássága különösen kiemelkedő a komplexek műszeres vizsgálata terén, pl. a Mössbauer spektroszkópia alkalmazása oldategyensúlyok kvantitatív leírására (J. Phys. Chem., 80, 1976, 1314); a komplexképződési függvény alkalmazása a potenciometriás analízisben (Anal. Chim. Acta 118, 1980, 93). Új eljárása a kapilláris Mössbauer spektroszkópia (Nature, 306, 1983, 353; Spectrochim Acta 43a, 1987, 1105).

Ajánlók: *Görög Sándor, Markó László, Beck Mihály, Hargittai István, Lempert Károly, Nagy Ferenc, Pungor Ernő, Solymosi Frigyes, Tüdő Ferenc*

Farkas József

1933-ban Budapesten született. Főbb kutatási területei: élelmiszermikrobiológia, -tartósítás, élelmiszerek ionizáló sugárzásos kezelése. A Kertészeti és Élelmiszeripari Egyetem Tartósítási és Állatiternék Technológiai Intézetének igazgatója, és az Állatiternék Feldolgozási Tanszék vezetője, az Egyetem Élelmiszeripari Karának általános dékánhelyettese. Doktori értekezését 1978-ban védte, annak témája új élelmiszertartósítási módszerek megalapozása érdekében a baktériumok termo- és radiorezisztenciájának vizsgálata volt. Kitüntetései: az Élelmiszeripar Kiváló Dolgozója (1963), 'Sigmond Elek Emlékérem (1974), MÉM Kiváló Munkáért kitüntetés (1986).

1979—89 között idegen nyelven egy könyvnek, 5 könyvrészletnek, magyar nyelven 3 könyvrészletnek a szerzője, 83 idegen nyelvű tudományos cikknek és 33 magyar nyelvű tudományos cikknek szerzője (részben társszerzőként), valamint 3 szabadalomnak a tulajdonosa. A fenti időszakban 735 hivatkozás történt munkásságára.

Tevékenysége különösen kiemelkedő a spórák sugárkárosodásának, a kombinált tartósítási módszerek megalapozásának és a fűszerek besugárzásos csiraszegényítésének a terén. Munkatársaival együtt az elsők között írták le besugárzás és hőkezelés kombinációjának szinergens hatását aerob baktériumspórákon, a sugárkezelés spóraaktiváló hatását, a spórarezisztenciának a spórák kicserélhető Ca-tartalmától való függését, a spóra-DNS sugárkárosodásának kijavíthatóságát, valamint egyes spórák sötétítésének

és sugártűrésének összefüggését, s elsőként tesztelték mikrobiológiai módszerekkel a kezeletlen és besugárzott fűszerek genotoxicitását. Legfontosabb munkái e területeken: Farkas J., Roberts, T. A.: *The effect of sodium chloride, gamma irradiation and/or heat on germination and development of spores of Bacillus cereus T in single germinants and complex media*. Acta Alimentaria, 5, 1976, 343–382; Farkas J., Andrassy É.: *Increased sensitivity of surviving bacterial spores in irradiated spices*. In: Dring, G. J., Ellar, D. J., Gould, G. W. (Eds): *Fundamental and Applied Aspects of Spores*. pp. 397–407. Academic Press, Inc., London, etc., 1985; Farkas J., Andrassy É.: *Comparative analysis of spices decontaminated by ethylene oxide or gamma radiation*. Acta Alimentaria, 17, 1988, 77–94; Farkas J.: *Irradiation of Dry Food Ingredients*. CRC Press, Inc., Boca Raton, FL 33431, USA, 1988.

Ajánlók: *Holló János, Pungor Ernő, Polinszky Károly, Schay Géza, Tétényi Pál, Tüdős Ferenc, Tamássy István*

Gál Dezső

1926-ban született Budapesten. A Központi Kémiai Kutatóintézet tudományos osztály-vezetője, c. egyetemi tanár a JATE TTK Radiokémiai Tanszékén. 1951-ben kezdett Szabó Zoltán akadémikus aspiránsaként a szénhidrogének oxidációs reakcióinak kinetikájával foglalkozni. Azóta mindvégig lényegében ezen a területen végez kutatásokat. E témakörben készített disszertációjával 1963-ban nyerte el a kémiai tudomány doktora fokozatot.

Munkássága, melynek terén széles körű és gyümölcsöző kapcsolatot épített ki a SZUTA Kémiai Fizikai Intézetével, valamint számos kanadai, egyesült államokbeli, franciaországi és olaszországi kutatócsoporttal, alapvető jelentőségű eredményekre vezetett az összetett kémiai reakciók, különösképpen a szénhidrogének oxidációs folyamatai kinetikája finom mechanizmusának felderítésében.

Eredményeiről két jelentős visszhangot kiváltó könyvben: Emanuel N. M. és Gál D.: *Modelling of Oxidation Processes* (Akadémiai Kiadó, 1986); Neiman M. B. and Gál D.: *The Kinetic Isotope Method* (Elsevier—Akadémiai Kiadó, 1971), több összefoglaló közleményben, több mint 80, jórészt a terület legjelentősebb folyóirataiban megjelent idegen nyelvű, kb. ugyanennyi magyar dolgozatban, 37 külföldi — köztük 6 ízben meghívott előadóként — tartott előadásban, valamint a párizsi és nápolyi egyetemeken tartott előadásorozatokban számolt be. A fundamentális kutatások mellett számos, már eddig is jelentős gazdasági eredményre vezető eljárás kidolgozásában részt vett és jelentős tudományos szervező munkássága. Ebből kiemelkedik a KKKI-ban működő nemzetközi bázis-kutatólaboratórium megszervezése és az Oxidation Communication c. folyóirat létrehozása. Tagja a New York Academy of Sciences-nek. A Munka Érdemrend arany fokozatával tüntették ki és Akadémiai Díjban is részesült.

Ajánlók: *Beck Mihály, Solymosi Frigyes, Benedek Pál, Holló János, Lampert Károly, Márta Ferenc, Nagy Ferenc, Pungor Ernő, Szabó Zoltán Gábor, Tétényi Pál, Gyarmati István, Tüdős Ferenc*

Guczi László

1932-ben született Szegeden. Fő kutatási területe a heterogén katalízis, ezen belül a szénhidrogének átalakulása, a katalizátor aktív helyeinek a mibenléte, azok kialakulása, az előállítás körülményeinek a hatása a reakció mechanizmusára. Legújabb eredményei a klaszterkatalízis téma területére esnek. Jelenleg az MTA Izotópkutató Intézetének tudományos fősztályvezetője, a JATE címzetes egyetemi tanára. Doktori disszertációját 1974-ben védte meg *Telített szénhidrogének katalitikus reakciói nikkel és platina katalizátoron* címmel. Tudományos munkásságáért 1983-ban megosztott Állami Díjban részesült. Több nemzetközi folyóirat szerkesztőbizottságának és kongresszus elnökségének a tagja.

Kutatási eredményeit 1979 és 1989 között 101 közleményben (6-ot magyar és 95-öt idegen nyelvű nemzetközi folyóiratban) tette közzé és 4 könyvet, ill. könyvrészletet jelentetett meg (hármát külföldi kiadónál). Hivatkozásainak száma 552. Munkásságának legjelentősebb eredményeit a nagy diszperzitású kétfémes katalizátorrendszerek modellezése területén, az átmenetifém karbonil klaszterek alkalmazása és az aktív helyek kialakulása részfolyamatainak és mibenlétének megállapításában érte el. Ennek köszönhető, hogy a 9. Katalízis Világkongresszuson plenáris előadónak kérték fel (Calgary, 1988. jún. 26–júl. 1.). Jelentős eredményeket ért el továbbá a vastartalmú katalizátorok (Catal. Rev. Sci. and Eng. 23, 329), a szén-monoxid konverzió (JCS Farad. Soc. 78, 1911, 182) (Hyperfine Interact. 46, 591, 1989) tanulmányozása terén.

Ajánlók: *Nagy Ferenc, Tétényi Pál, Márta Ferenc, Markó László, Szabó Zoltán Gábor, Tüdős Ferenc, Bártók Mihály*

Kálmán Alajos

1935-ben született Rákoskeresztúron. Főbb kutatási területei a kémiai krisztallográfia és röntgendiffrakciós szerkezetmeghatározások. Munkahelye az MTA Központi Kémiai Kutatóintézete, ahol 1976 óta a Röntgendiffrakciós Osztály tudományos osztályvezetője. 1981-től kezdődően „kémiai krisztallográfia” címmel főkéllégiumot oktat az ELTE vegyész szakos hallgatóinak. 1984-től a Nemzetközi Krisztallográfiai Unió (IUCr) VB tagja. Az atomcsoportok és molekulák szerkezetének röntgendiffrakciós meghatározásával és értelmezésével foglalkozó disszertációjával nyerte el a kémiai tudomány doktora fokozatot 1975-ben. Tevékenységét 1975-ben Akadémiai Díjjal, 1986-ban a Munka Érdemrend arany fokozatával ismerték el.

1979–1988 között 125 publikációja jelent meg idegen nyelven, 10 magyar nyelven (köztük egy tankönyv), ezek idézettsége 300 (munkásságának összéidézettsége 1160). Ezen időszak alatt négy szabadalma született.

Tudományos tevékenységének kiemelkedő eredményei közé tartoznak: Mean X—O bond lengths of the XO^n- tetrahedral oxyanions (J. Chem. Soc. [A] 1857–1859 [1971]), Conformational Characteristics of Anhydrous of N-Substituted Arylsulfonamides (Acta Cryst. B37, 868–877 [1981]), Paradigms and rules inferred from structural organic chemistry. Molecular Structure: Chemical reactivity and biological activity [Ed.: J. J. Stezowski] IUCr/OUP Oxford 1988, 272–289). Legjelentősebb tudományos eredményei a tetraédres oxianionokra vonatkozó általános törvényszerűségek felismerése a periódusos rendszerben, valamint a szulfiliminek, szulfuránok és egyéb kénorganikus vegyületek szisztematikus szerkezetvizsgálata és törvényszerűségeinek felderítése.

Ajánlók: *Márta Ferenc, Gyarmati István, Nagy Ferenc, Tüdős Ferenc, Schay Géza, Holló János, Pungor Ernő*

Kőrös Endre

Győrött született 1927-ben. Fő kutatási területei a koordinációs kémia és az oszcillációs reakciók mechanizmusa. Jelenleg az ELTE Szervetlen és Analitikai Kémiai Tanszékének egyetemi tanára. A kémiai tudomány doktora fokozatot 1966-ban szerezte meg az izotópesereakciók kinetikája és mechanizmusa témakörében írt értekezésével. Elnyerte a brnói Purkyně Egyetem Aranyérmét és a Buzágh Aladár-díjat.

1979–89 között 39 közleménye jelent meg külföldi és nemzetközi folyóiratokban és 15 közleménye hazai folyóiratokban. Publikációira más kutatóktól több mint 1200 hivatkozást kapott, egyik közleménye (*J. Am. Chem. Soc.* 94. 1972, 8649) több mint 400 hivatkozásával „Citation Classic” minősítést nyert el. Két könyve közül az egyik angol és japán nyelven is megjelent. Vendégprofesszorként tartott előadásorozatokat a Kyushu Egyetemen és a Max Planck Institut für Strahlenehemie-ben; 1974 óta mind a 14 jelentős, az oszcilláló rendszerekkel foglalkozó konferenciának meghívott előadója volt. Legjelentősebb tudományos eredményeit az oszcilláló kémiai reakciók vizsgálata terén érte el; szerzőtársaival elsőként írta le egy oszcilláló kémiai reakció, a katalizált bromátoszceilláció részletes mechanizmusát, amelyet azóta Field—Kőrös—Noyes (FKN) mechanizmusnak nevez az irodalom. Az utóbbi évek fontosabb eredményei a nem-katalizált bromát oszcillátorok felfedezése (*Nature* 273. 1978, 371; *J. Phys. Chem.* 83. 1979, 3056), a kémiai szabályzás tisztázása (*J. Am. Chem. Soc.* 107. 1985, 4780) és az oszcilláló rendszerek érzékenység analízise (*Int. J. Chem. Kin.* 19. 1987, 35, 435).

Ajánlók: *Markó László, Szabó Zoltán Gábor, Hargittai István
Beck Mihály, Görög Sándor, Nagy Ferenc,*

Kucsman Árpád

1927-ben Budapesten született. Fő kutatási területe a szerves kénvegyületek elektron- és térszerkezetének felderítése, valamint reakciómechanizmusaik vizsgálata. Az ELTE Szerves Kémiai Tanszékén tevékenykedik, 1972 óta tanszékvezető egyetemi tanárként. Doktori értekezésének tárgya elméleti szerves kémiai jellegű: az *N-acil-szulfiliminek szerkezete és képződésének mechanizmusa* című disszertációt 1971-ben védte meg. Az általa vezetett munkacsoport kutatási eredményei elismerésül 1975-ben Akadémiai Díjban részesült. 1987-ben Zemplén Géza fődíjat kapott. Vezetőségi tagja az Elméleti Szerves Kémikusok Világszövetségének (WATOC), szerkesztőbizottsági tagja a *J. Mol. Structure* (Theochem) folyóiratnak.

Felkérésre összefoglaló tanulmányt írt a kén-oxigén kölesönhatásról az *Organic Sulfur Chemistry* monográfia számára (Elsevier, 1985). 110 tudományos dolgozata van, ezek közül 53 az utóbbi tíz évben jelent meg, három kivételével idegen nyelvű folyóiratokban. A hivatkozások száma 300 fölötti. Az újabb kutatási eredményekből kiemelhető annak bizonyítása, hogy a kén–oxigén kölesönhatás széles körben érvényesülő, konformációt és reaktivitást megszabó tényező, amelyet kvantitatív paraméterekkel, pl. kötésrenddel is jellemezhetünk (*J. Mol. Struct.* 1984, 125, 331; 1986, 127, 135; *J. Chem. Soc. Faraday II*, 1984, 80, 1273; 1987, 83, 2113; *J. Am. Chem. Soc.* 1987, 109, 2237; *J. Mol. Struct. Theochem*, 1989, 186, 53). E kölesönhatás az S—O hipervalens kötéssel rokonítható. Figyelemre méltó a szulfóniumcentrumon retenciával lejátszódó különleges sztereomechanizmusok felfedezése és értelmezése is (*Tetrahedron*, 1980, 36, 1631; 1986, 42, 5649).

Ajánlók: *Lempert Károly, Medzihradzsky Kálmán, Hargittai István*

Lipták András

1935-ben született Székelyen. Fő kutatási területe a szénhidrátkémia, ezen belül immunológiai szempontból fontos oligoszacharidok szintézise és védőcsoportok kialakítása mono- és oligoszacharidok körében. A Kossuth Lajos Tudományegyetem Biokémiai Tanszékének tanszékvezető egyetemi tanára és az egyetem tudományos rektorhelyettese. *Régio-, sztereo- és kemoselektív reakciók a benzilidén-acetálok körében és felhasználásuk oligoszacharidok szintézisére* c., 1983-ban megvédett doktori értekezésében új védőcsoport-stratégiák kidolgozásáról és számos oligoszacharid kémiai szintéziséről számolt be. Eredményeivel jelentős mértékben gazdagította a szénhidrátkémia tudományterületét. Tulajdonosa a „Felsőoktatási tanulmányi érdemérem”-nek (1962) és a „Kiváló munkáért” kitüntetésnek (1981). 1984 óta szerkesztőbizottsági tagja a *Journal of Carbohydrate Chemistry* c. nemzetközi folyóiratnak, 1987 óta pedig európai kurátora a CARB-BANK nemzetközi adatbanknak.

Az utolsó 10 évben megjelent közleményeinek száma 69, közülük 62 angol, 7 pedig magyar nyelven jelent meg; nemzetközi folyóiratban 52 közleménye került publikálásra. Közleményeire 500-nál több nem-saját hivatkozás történt. Szabadalmainak száma 12. *Szintetikus oligoszacharidok* c. monográfiája a CRC Press (USA) gondozásában megjelenés alatt áll.

Kutatási eredményei közül a legjelentősebb nemzetközi visszhangot a benzilidén-acetálok hidrolízisében felismert szelektivitás (*Carbohydrate Research* 1975, 44, 1; 63 hivatkozás), a biológiai funkciót betöltő oligoszacharidok területén elért eredményei (*Tetrahedron* 1980, 36, 1261; 21 hivatkozás) és az oligoszacharidok szekvenálására vonatkozó vizsgálatai (*J. Am. Chem. Soc.* 1984, 106, 248; 14 hivatkozás) váltották ki.

Ajánlók: *Lempert Károly, Szántay Csaba, Bognár Rezső,
Tüdös Ferenc, Beck Mihály*

Mink János

1938-ban született Mohácson. Kutatási területe a molekulaspektroszkópia, közelebről a fémorganikus, koordinációs és fémfelületen képződő vegyületek szerkezete. Az MTA Izotópkutató Intézetének tudományos osztályvezetője, az ELTE c. egyetemi tanára. 1980-ban megvédett *Átmeneti fémek vegyületeinek rezgési szintje és molekulaszerkezete* c. értekezése alapján a kémiai tudomány doktora fokozatot nyerte el. Tudományos munkásságáért „International Fourier Award”-dal tüntették ki (1987, Düsseldorf).

1979–89 között 54 idegen nyelvű és 10 magyar nyelvű dolgozata jelent meg. Munkáira történő hivatkozások száma mintegy 600.

Kiemelkedő eredmények: *Vibrational Spectra of Square-Planar Tetrahalogeno Au, Pd, Pt*, *J. Chem. Soc.* 1479 (1974) (társszerzővel); *FT-IR Spectra in Catalysis*, *Acta Phys. Hung.* 61, 71 (1984); *New Aspects in Force Field Calculations*, *J. Mol. Structure* 173, 253 (1988); Legkiemelkedőbb eredményei: felületi fém–szén kötése erősséget jellemző adatok közvetlen mérése; fémfelületen π -komplexek létezésének és szerkezetének kísérleti bizonyítása; belső forgási szabadságfokkal rendelkező gázmolekulák forgási potenciáljátjának meghatározása; egykristályokban fellépő intermolekuláris erők mérése.

Ajánlók: *Tétényi Pál, Bartók Mihály, Gyarmati István, Kovács István*

Nagy Lajos György

1930-ban Budapesten született. Szűkebb szakterülete: fizikai kémia, határfelületi jelenségek fizikai kémiája, radiokémia. A Budapesti Műszaki Egyetem Fizikai Kémia Tanszékének tanszékvezető egyetemi tanára, a Vegyészmérnöki Kar dékánja volt 1982–88 között. A kémiai tudomány doktora fokozatot a szilárd-folyadék határfelületi jelenségekkel foglalkozó disszertációjával szerezte meg 1971-ben.

Csaknem 150 hazai és külföldi publikáció, 40 bejelentett, ill. megadott szabadalom, 6 könyv, ill. könyvrészlet és 20 jegyzet szerzője, ill. társszerzője. Ez utóbbiak közül több minisztériumi, ill. egyetemi nívódíjban részesült. Legfontosabb munkái az elegyadszorpciós izotermák újfajta értelmezésével (*J. Chimie Phys.* 58, 149 [1961]; *J. Coll. Interface Sci.* 38, 302 [1972]), ennek alkalmazásával (*J. Coll. Interface Sci.* 103, 321 [1985]; 109/2, 376 [1986]; *Colloid and Polymer Science* 266, 82 [1988]), ill. izotópmolekulacserével (*J. Coll. Interface Sci.* 75/2, 338 [1980]) foglalkoznak. Az elegyadszorpciós izotermák értelmezése és osztályozása terén elért nemzetközileg is kiemelkedő eredményeit Schay – Nagy-féle módszerként idézik.

Ajánlók: *Holló János, Pungor Ernő, Schay Géza*

Náray-Szabó Gábor

Budapestben született 1943-ban. Kutatási területe az elméleti kémia. A Chinoin Gyógyszerészeti és Vegyészeti Termékek Gyárában a Tudományos Információs Osztály vezetője, az Eötvös Loránd Tudományegyetemen e. egyetemi tanár. 1983 óta a Magyar Kémikusok Egyesületének, 1987 óta az Európai Kémikus Egyesületek Szövetségének (FECS) főtitkára. Az Elméleti Szerves Kémikusok Világszövetsége (WATOC) Tudományos Tanácsának tagja. Doktori értekezését az elméleti kémia tárgykörében írta és 1983-ban védte meg.

Az utóbbi tíz évben öt könyvet írt, ezekből négy angol nyelven jelent meg. Két könyvrészletet írt, egyiket angolul. Négy számítógépi szoftvert készített. Eredeti publikációinak száma: 63, ezekből 58 jelent meg angolul, mérvado szakmai folyóiratban. Ezekre 212 hivatkozás található külföldi és 57 magyar folyóiratokban. Legfontosabb dolgozatára 38 hivatkozás történt.

Kvantumkémiai módszereket dolgozott ki nagy molekulák, például fehérjék elektrosztatikus potenciáljának és más tulajdonságainak leírására (*Int. J. Quant. Chem.* 16, 265 [1979]). Ezek alapján számítógépi programokat készített racionális molekula tervezéshez. Felderítette a tripszin inhibitorok kötődési energiája és kémiai szerkezete közötti összefüggést (*J. Am. Chem. Soc.* 106, 4584 [1984]), a szerin proteázok működési mechanizmusát és adatokat szolgáltatott az elektrosztatikus enzimkatalízis bizonyításához. Magyar és amerikai kutatókkal közösen vizsgálta szerin proteázok különböző pontmutánsainak katalitikus tulajdonságait (*Proc. Natl. Acad. Sci. USA* 85, 4961 [1988], *Biochemistry* 28, 3629 [1989]). Kvantumkémiai módszert dolgozott ki a töltésfluktuáció leírására amorf szilíciumban (*Phys. Rev. B* 37, 9069 [1988]).

Ajánlók: *Schay Géza, Benedek Pál, Beck Mihály, Polinszky Károly, Görög Sándor, Hargittai István*

Ruff Imre

1938-ban született Főherceglakon (ma Knezevo, Jugoszlávia). Fő kutatási területe a folyadékok és oldatok kémiai fizikája (elméleti fizikai kémiája). Az ELTE Elméleti Kémiai Laboratóriumának egyetemi tanára. *Átugrásos diffúzió* c. értekezésével 1973-ban lett a kémiai tudomány doktora. Tudományos tevékenységéért 1982-ben Akadémiai Díjat kapott.

Az utóbbi évtizedben két magyar nyelvű könyv, valamint egy angol nyelvű könyvrészlet társszerzője. Magyarul 8, idegen nyelven 36 tanulmányt tett közzé. Munkáira eddig több mint 600 alkalommal hivatkoztak.

Legfontosabb tudományos eredményei: általánosította az átugrásos transzportjelenségek elméletét és, erre alapozva, addig mérhetetlenül gyorsnak tartott reakciók sebességét határozta meg (J. Phys. Chem, 75, 3297, 1971; 76, 162; 2954; 2957, 1972); az „elkent” rács-moddal jelentősen hozzájárult az elektrolitok elméletéhez (JCS Far. Tr. II., 73, 1858, 1977; 75, 1, 1979; 77, 1189, 1981); a Kirkwood-faktor térerősségtől való függésével értelmezte anomális folyadékok (víz) és elektrolitok nemlineáris dielektromos viselkedését (J. Chem. Phys., 74, 2896, 1981); új algoritmusra alapozta a sűrű folyadékok nagykanonikus szimulációját (J. Chem. Phys., 85, 2169, 1986); módszert fejlesztett ki kevésbé rendezett molekula-klaszterek geometriai jellemzésére (J. Chem Phys., 85, 365, 1986; JCS Far. Tr. II, 83, 1335, 1987); megjósolta a vas korlátozott oldhatóságát a Nap-plazmában, ami magyarázatot adhat a „neutrínó-dilemmára” (Astrophys. J., 289, 409 1985; Astrophys. Space Sci., 144, 519, 1988); meghatározta ionkristályok nyomás hatására bekövetkező polimorf átalakulásainak mechanizmusát (J. Chem. Phys., sajtó alatt, 1989).

Ajánlók: *Benedek Pál, Szabó Zoltán Gábor, Görög Sándor, Hargittai István, Markó László, Márta Ferenc, Medzihradsky Kálmán, Nagy Ferenc, Schay Géza, Solymosi Frigyes, Zawadowski Alfréd, Nagy Károly, Marx György, Szépfalussy Péter*

Tőke László

Vönöckön (Vas m.) született 1933-ban. Kutatási területe a szintetikus szerves kémia (alkaloidok szintézise) és a szerves kémiai technológia (hatóanyagok gazdaságos előállítása). A Budapesti Műszaki Egyetem Szerves Kémia Tanszékéről ugyanezen egyetem Szerves Kémiai Technológia Tanszékére kerül 1976-ban. 1975 óta egyetemi tanár, jelenleg tanszékvezető, s gyógyszerkémiát és elméleti szerves kémiát ad elő. Doktori értekezését a johimbin-alkaloidok szintézise tárgykörében írta és védte meg 1974-ben. Az Állami Díj ezüst fokozata (Szántay Csabával és Szabó Lajossal megosztva, 1975), a Kiváló Munkáért (1978) és a Kiváló feltaláló arany fokozata (1984, 1988) kitüntetések birtokosa.

Az utóbbi tíz évben 80 tudományos közleménye jelent meg, ebből 70 idegen nyelven. Három könyvrészlet szerzője. Összes publikációjának száma 127, s ezekre folyóiratokban 404, könyvekben, monográfiákban pedig további 100 hivatkozás található. Legfontosabb dolgozatára 59 hivatkozás történt. Szabadalmainak, ill. bejelentéseinek száma 71, s ezekből 9 bevezetésre került.

Az öt aszimmetria-centrumos johimbin-alkaloidok totálszintézisére (Chem. Ber. 102, 3248 [1969]), a benzazepin-vázás rhoeadin-alkaloidok szintézisére (Tetrahedron 31, 1991 [1975]) dolgozott ki új utakat (az utóbbi munkáját a „Creativity in Org. Synth.” című könyv teljes terjedelmében idézi). Jelentős az 1,3 és az 1,5-gyökös klórvándorlásra (Tetra-

hedron 40, 4507 [1984]), a koronaéterek ionszelektív elektródként történő felhasználására (Liebig's Ann. Chem. 1988, 349, 549, 761), továbbá a foszfororganikus vegyületek kémiájára (Tetrahedron 38, 4229 [1983]) vonatkozó munkája is. Munkásságában a tudományos igényességre törekvés és a gyakorlat szolgálata szerencsésen ötvöződik.

Ajánlók: *Lempert Károly, Szántay Csaba, Bartók Mihály*

Biológiai Tudományok Osztálya

Bertók Loránd

1934-ben született Debrecenben. Fő kutatási területe a természetes ellenállóképesség összehasonlító kórtani (sugárbiológiai, mikrobiológiai, immunológiai) vizsgálata. Jelenleg az Országos „Frédéric Joliot-Curie” Sugárbiológiai és Sugáregészségügyi Kutatóintézet tudományos tanácsadója, főosztályvezetője, a SOTE c. egyetemi tanára (Mikrobiológiai Intézet) és rektori tanácsadója. 1984-ben *A bakteriális endotoxinok és a természetes ellenállóképesség* című értekezésével nyerte el az orvostudomány doktora fokozatot. Tudományos és iskolateremtő tevékenységét 1963-ban és 1985-ben Akadémiai Díjjal, tudománypolitikai munkáját pedig 1978-ban a Munka Érdemrend ezüst fokozatával ismerték el.

Hét könyvnek, ill. könyvfejezetnek (5 idegen nyelven) volt szerkesztője, ill. szerzője. Eddig 173 tudományos dolgozata (94 idegen nyelven) jelent meg és két szabadalma van. Munkásságából kiemelkednek az endotoxinok összehasonlító kórtani hatására (Can. J. Microbiol. 1966. 12: 1077), az ólom okozta endotoxin túlérzékenységre (J. Bact. 1966. 91: 844), az epesavaknak endotoxinok bélből való felszívódására (J. Bact. 1969. 100: 220), az epesavak detergens hatásán alapuló fizikokémiai védekezési rendszer felismerésére (Persp. Biol. Med. 1977. 21: 70), a sugárzással detoxikált endotoxin készítmény előállítására és hatásaira (Persp. Biol. Med. 1980. 24: 61), valamint ennek klinikai körülmények között a természetes ellenállóképesség fokozására, a szervezet immunrendszerének fenntartására, ill. javítására vonatkozó eredményei (*Immunomodulators and nonspecific host defence mechanism against microbial infections*. Pergamon Press, Oxford, 1988). Az IES vezetőségi és az ICLAS Kormányzó Tanácsának tagja.

Ajánlók: *Antoni Ferenc, Dénes Géza, Eckhardt Sándor, Törő Imre*

Borhidi Attila

1932-ben született Budapesten. Főbb kutatási területei: növénytaxonómia, geobotanika, trópusi botanika, vegetációtérképezés és ezek természetvédelmi vonatkozásai. A Janus Pannonius Tudományegyetem Növénytan Tanszékének tanszékvezető egyetemi tanára, a Tanárképző Kar dékánja. A biológiai tudományok doktora fokozatot *Kuba geobotanikájának alapjai* című disszertációjával 1976-ban szerezte meg.

Az utóbbi tíz évben 7 könyve (3 önálló, 4 társszerzős) jelent meg (ebből 4 magyar, 3 idegen nyelvű). Ezenkívül hat egyetemi tankönyvnek és jegyzetnek társszerzője. Tudományos közleményeinek száma ez időszakban 112 (ebből 88 idegen nyelvű). Munkáira 215 hivatkozás volt fellelhető.

Az illír bükkösökről írt monográfiája (Acta Bot. Hung. 9, 1963 és 11, 1965) máig sokat idézett munka. Hat évet töltött Kubában, itt tanítványaival elkészítette az ország első

növényföldrajzi leírását (Acta Bot. Hung. 31, 1985 és 32, 1986), társulásainak jellemzését, bioklimatológiai és vegetációtérképét. Tudományos munkásságából kiemelkedik rendszertani tevékenysége: munkatárjaival Kubában több mint 400 új virágos fajt fedezett fel és írt le. Új elméletet dolgozott ki az Antillák flóraféjlesztésére vonatkozóan (Stapfia 10, 1982). Több trópusi környezet- és természetvédelmi program szervezője és tagja.

Ajánlók: *Zólyomi Bálint, Fekete Gábor*

Csillik Bertalan

1927-ben született Szegeden. A SZOTE egyetemi tanára, az Anatómiai Intézet igazgatója. Kutatási területe a neurobiológia; a nemzetközi hírví szegedi neurohisztokémiai iskola alapítója. Doktori fokozatát 1968-ban nyerte *A szinaptikus transzmisszió strukturális alapjai* c. disszertációjával. A Deutsche Akademie der Naturforscher Leopoldina tagja, az Académie Royale de Médecine de Belgique levelező tagja. 1966-ban az Akadémiai Díj első fokozatában, 1987-ben a Jancsó Miklós emlékéremben, valamint a Munka Érdemrend ezüst fokozatában részesült.

Tudományos eredményeit 220 publikációban ismertette, melyekre a nemzetközi szakirodalom 1350 alkalommal hivatkozik. Öt könyve és monográfiája közül kiemelkedő jelentőségűek a *Functional Structure of the Post-Synaptic Membrane* (Akadémiai Kiadó, 1965, II. kiadás 1967, 154 o.) és a *The Protean Gate. Structure and Plasticity of the Primary Nociceptive Analyzer* (Akadémiai Kiadó, 1986, 294 o.) c. könyvei. Elsőként mutatta ki strukturális módszerekkel a poszt-szinaptikus membrán molekuláris változásait az ingerület-átvitel során. Felismerte, hogy az érző idegrostok központi végződéseinek szerkezetét és működését a perifériás végződések felől áramló idegnövekedési faktor tartja fenn; e szabályozási mechanizmus blokádján alapszik világviszonylatban szabadalmazott eljárása a kezelhetetlen fájdalmak enyhítésére. Legújabb vizsgálatai a központi idegrendszer regenerációjának lehetőségét bizonyítják.

Ajánlók: *Székely György, Flerkó Béla, Alföldi Lajos*

Farkas Tibor

1929-ben Budapesten született. Főbb kutatási területe: lipidek biokémiája különös tekintettel a membránok hőmérsékleti adaptációjára. Doktori értekezését benyújtotta. Az MTA SZBK Biokémiai Intézetének helyettes igazgatója. 1982-ben a Munka Érdemrend ezüst fokozatával tüntették ki, 1989-ben az Egyesült Államok Nemzeti Tudományos Akadémiájának külföldi tagjává választották.

Munkatárjaival elsőnek ismerte fel a membránok homeoviszkozus adaptációjának elvét (Farkas, T., Herodek, S.: *The effect of environmental temperature on the fatty acid composition of crustacean plankton*, J. Lipid Res. 5, 369–373, 1965), melyet később sokoldalúan bizonyított (Farkas, T., Csengeri, I.: *Biosynthesis of fatty acids by the carp, *Cyprinus carpio* L., in relation to environmental temperature*, Lipids 11, 147–157, 1977; Farkas, T., Nemezc, Gy., Csengeri, I.: *Differential response of lipid metabolism and membrane physical state by an actively and passively overwintering planktonic crustacean*, Lipids 19, 436–442, 1984; Farkas, T., Storebakken, T., Bhosle, N.: *Composition and physical state of phospholipids in calanoid copepods from India and Norway*, Lipids 23, 619–622, 1988), valamint, hogy kapcsolat van egyes növények hideg/fagy-tűrőképessége és membránjaik fizikai-

kémiai állapotának szabályozhatósága között (Vigh, L., Horváth, I., Horváth, L. I., Dudits, D., Farkas, T.: *Protoplast plasmalemma fluidity of hardened wheats correlates with frost resistance*, FEBS Lett. 107, 291–294, 1979). 92 tudományos közleménye és 4 szabadalma van.

Ajánlók: *Keszthelyi Lajos, Alföldi Lajos, Ferenczy Lajos, Venetianer Pál*

Gráf László

1942-ben Zalaegerszezen született. 1965-ben szerzett vegyész diplomát az Eötvös Loránd Tudományegyetemen. 1986-ig a Gyógyszerkutató Intézet egyik biokémiai osztályának munkatársa, majd vezetője volt. 1986-tól az ELTE TTK Biokémiai Tanszékének vezető professzora. 1972–88 között ösztöndíjas kutatóként, majd vendégprofesszorként számos alkalommal dolgozott az Egyesült Államok és az NSZK egy-egy élvonalbeli biokémiai intézetében (Univ. of California, San Francisco; New York Univ.; Natl. Inst. of Health, Washington; Max Planck Institut, München).

Tudományos munkássága 1965–76 között az adenohipofízis peptidhormonjainak izolálására, szerkezetfelderítésére, és szerkezet-hatásvizsgálatára irányult. Ebben a periódusban legjelentősebb eredményei a következők voltak: a sertés és emberi lipotropinok, majd a sertés beta-endorfin izolálása, ezek pontos aminosavsorrendjének felderítése, a prolaktin és adrenokortikotrop hormon (ACTH) dezaminálódását okozó kémiai mechanizmus tisztázása, és ez utóbbi nyomán a sertés és emberi ACTH korábban publikált szekvenciáinak revíziója. 1976–82 között, tudományos pályafutásának legaktívabb és legeredményesebb szakaszában, munkatársaival felderítette a beta-endorfin analgetikus aktivitásáért felelős szerkezeti tényezőket, és jelentős eredményeket ért el a neurohormon bioszintézisében és metabolizmusában szerepet játszó proteázok/peptidázok kutatása terén. 1984–86-ban W. J. Rutter professzor laboratóriumában (Univ. of California, San Francisco) ismerkedett meg a géntechnológiai módszerekkel. Részt vett az emberi inzulin-receptort kódoló gén klónozásában és szerkezetfelderítésében, és bekapcsolódott a tripszin szubsztrátspecifitásának és hatásmechanizmusának a gén irányított mutagenézisével történő vizsgálatába. A „protein-engineering” munkát San Franciscóból történő hazatérése után, az ELTE Biokémiai Tanszékének élén is folytatja. Néhány év alatt — hazai és külföldi támogatást igénybe véve — kialakította az ország egyik legjelentősebb, géntechnológiai kutatásra és magas szintű biotechnológus képzésre alkalmas intézetét.

Az MTA és a Magyar Biokémiai Egyesület számos szakbizottságában vállalt tisztséget, a kaliforniai CHIRON Biotechnológiai cég tudományos tanácsadója. Két nemzetközi szaklap szerkesztőbizottsági tagja. 1979-ben Akadémiai Díjat kapott. 121 tudományos közleménye és könyvfejezete jelent meg, melyekre 1989 első negyedévéig több, mint 2600-szor hivatkoztak a nemzetközi szakirodalomban.

Ajánlók: *Gergely János, Damjanovich Sándor, Medzihradszky Kálmán*

Hámori József

1932-ben Fegyverneken született. Fő kutatási területe: neurobiológia, ezen belül az agyvelő finomabb szerkezetének vizsgálata. Jelenleg a Semmelweis Orvostudományi Egyetem keretében működő neurobiológiai részleg osztályvezetője, c. egyetemi tanár, tudományos tanácsadó, a JPTE Állattani Tanszékének tanszékvezetője. Doktori fokozatát 1972-ben az agy ultrastruktúrája területén végzett munkájával nyerte el.

Legfontosabb tudományos eredményei az idegsejtek közötti ingerületáttevődési rendszerekkel függnek össze, nevezetesen feltárta és leírta az agykéreg alatti központokban kialakult komplex szinaptikus szerkezeteket (Hámori, U., Pasik, T., Pasik, P., Szentágothai, J.: *Triadic synaptic arrangements and their possible significance in the lateral, geniculate nucleus of the monkey*. Brain Res., 1974, 80: 379–393). Bizonyította továbbá fejlődő és érett idegrendszerben a neuronok képlékenységeinek lehetőségeit. (Hámori, J., Silakov, V. L.: *Plasticity of relay neurons in dorsal lateral geniculate nucleus of the adult cat: morphological evidence*. Neuroscience, 1980, 5: 2073–2077; Hámori, J., Somogyi, J.: *Presynaptic dendrites and perikarya in deafferented cerebellar cortex*. Proc. Natl. Acad. Sci. USA 1982, 79: 5093–5096).

1976–84 között 79 tudományos dolgozata, illetve könyvrészlete és 4 könyve jelent meg.

Ajánlók: *Szentágothai János, Ádám György, Salánki János, Székely György*

Hidvégi Egon

1931-ben született Vajszlón. Fő kutatási területe a kísérletes daganatkutatás és a sugárbiológia. Jelenleg az Országos „Frédéric Joliot-Curie” Sugárbiológiai és Sugáregészségügyi Kutatóintézet tudományos főigazgató-helyettese és a Molekuláris Biológiai Osztály vezetője. A daganat nukleinsav szintézis kutatásban elért eredményeit értekezésbe foglalta, amellyel 1977-ben elnyerte a tudomány doktora fokozatot. Hosszabb tanulmányutak: 1960, DAAD-ösztöndíj (Heidelbergi Egyetem Rákkutató Intézet); 1967–70. Eleonor Roosevelt rák-kutatási ösztöndíj (Baylor Orvosegyetem Gyógyszertani és Rákkutató Intézete, Houston). 1977–79 között egyetemi tanár Madison-ban a Wisconsin Egyetem Onkológiai Intézetében. Az Európai Sugárbiológiai Társaságok Szövetsége vezetőségének, és több európai és amerikai tudományos társaságnak tagja. A MTESZ Magyar Biokémiai Egyesület főtitkára. 1986-ban a Munka Érdemrend arany fokozatával tüntették ki.

Legfontosabb kutatási eredményei közé tartozik az ionizáló sugárzás hatásmechanizmusának felderítése a ribonukleinsav- és fehérje szintézisben (Biochem. J. 109, 495, 1968; 116, 503, 1970). Munkatársaival sokoldalúan leírták, hogy a neutron sugárzás miként károsítja a fejlődő magzat idegrendszerét és fokozza a késői daganatok előfordulási gyakoriságát (I. J. Radiobiol. 46, 425, 1984; Radiat. Res. 103, 34, 1985). Eredményeik alapján értelmezik az atombombát túlélők között előforduló mentális retardációkat és a daganat előfordulásokat.

Hazánkban először foglalkozott a daganatok hyperthermiás kezelésével (Oncology 37, 360, 1980), és munkatársaival közölték, hogy az in vitro hyperthermia gátolta az áttétek keletkezését (I. J. Hyperthermia 5, 603, 1989). Kiemelkedő jelentőségűek a daganat riboszóma-RNS szintézis mechanizmusának kutatásában elért eredményei (Physiol. Chem. 3, 17, 1971; J. Biol. Chem. 245, 1962, 1970). Legújabbban a genomban ismétlődően elhelyezkedő emberi riboszóma-RNS gén szerkezetét határozták meg génsebészeti módszerekkel (NAR 17, 3013, 1989). Angol és német nyelvű szakfolyóiratokban 100-nál több közleménye jelent meg.

Iskolateremtő egyéniség, aki a problémák kutatása során nemcsak mélyre hatol, hanem jól választott kollaborációkkal sokoldalúan igyekszik megválaszolni a kérdéseket.

Ajánlók: *Szabó Gábor, Ferenczy Lajos, Damjanovich Sándor, Eckhardt Sándor*

Juhász-Nagy Pál

1935-ben Debrecenben született. Szakterülete: elméleti biológia, biomatematika, ökológia és a biológia kultúrtörténete. A biológiai tudományok doktori fokozatát 1981-ben szerezte meg a cönológia koegzisztenciális szerkezeteinek modellezéséről írt értekezésével. Jelenleg az ELTE Növényrendszertani és Ökológiai Tanszékének egyetemi tanára. Az International School of Vegetation Science elnökségének, a Coenoses szerkesztőbizottságának és számos nemzetközi tudományos társaságnak tagja. A Kiváló Munkáért kitüntetés (1979) és az Akadémiai Díj (1973) részese.

Tudományos tevékenységére a széles körű tájékozottság és az igényesség jellemző. A szupraindividuális biológia elméleti alapjainak hazai megteremtője, iskolateremtő egyénisége. Előadásai, szacikkei és könyvei (pl. *Bevezetés a biomatematikába*, Tankönyvkiadó 1981, Izsák J. és Varga Z. társszerzőkkel; *Beszélgetések az ökológiáról*, Mezőgazdasági Kiadó 1984; *Egy operatív ökológia hiánya, szükséglete és feladatai*, Akadémiai Kiadó 1984) nagy hatással vannak a magyar biológiára. Több nemzetközi elméleti-biológia tanfolyam meghívott előadója. Publikációinak száma meghaladja a százat. Kiemelkedők Izsák Jánossal közösen írt demográfiai tanulmányai (pl. *Biometrics* 37. 836–47; *Biometrical Journal* 24. 735–41.), a diakretikus ökológiai modellekről írt munkája (*Biometrics* 37. 847). Tanítványával (Podani J.) közösen számolt be információelméleti módszerek sikeres alkalmazásáról a társulások dinamikájának vizsgálatában (*Vegetatio* 51 129–40.).

Ajánlók: *Vida Gábor, Fekete Gábor, Jakucs Pál, Zólyomi Bálint, Venetianer Pál*

Kondorosi Ádám

1946-ban Budapesten született. Tudományos munkásságának fő területe a biológiai nitrogénkötés, ezen belül a baktérium (*Rhizobium*) – növény szimbiózis molekuláris biológiai alapjainak vizsgálata. E témával foglalkozó disszertációjával 1986-ban nyerte el a biológiai tudomány doktora fokozatot. Jelenleg egy francia kutatóintézet (Institut des Sciences Végétales, Gif sur Yvette) igazgatója 4 éves időtartamra és az MTA SZBK Genetikai Intézetének helyettes igazgatója. 1985-ben munkatársaival Akadémiai Díjat kapott.

Teljesen az alapokról indulva munkatársaival elsőként szerkesztette meg a baktérium (*Rhizobium*) kromoszómájának genetikai térképét (*Nature*, 268, 525–527, 1977). Megállapították, hogy a szimbiotikus nitrogénkötési gének döntő többsége egy korábban nem ismert óriás plazmidon helyezkedik el (*Molec. Gen. Genet.*, 184, 318–325, 1981), de sikerült lokalizálniuk a szimbiózis létrejöttét meghatározó géneket *R. meliloti* kromoszómáján is (*J. Bacteriol.*, 153, 635–643, 1983). A továbbiakban a szimbiózis kialakulását meghatározó gümőkötési géneket, éppen úgy, mint a megfelelő növénygazdával (lucernával) kölcsönhatást biztosító géneket is elsőként azonosították. Ezek finomszerkezetét és részben a biokémiai funkcióját feltárták (*Cell*, 46, 335–343, 1986). A közelmúltban felállították a szimbiózis létrejöttének reguláció modelljét (*Proc. Natl. Acad. Sci. USA*, 83, 1757–1761, 1986). Kimutatták, hogy a szimbiózis kialakulása során a két partner jelemolekulákat küld egymásnak, amelyek specifikus, a szimbiózis adott szakaszához szükséges génesoportokat aktiválnak (*EMBO J.* 6, 841–848, 1987, *EMBO J.* 8, 1331–1340, 1989). Tudományos közleményeinek a száma 92. Ezekre ez ideig mintegy 1400 külföldi hivatkozás történt. Az elmúlt években szakterületének minden jelentősebb nemzetközi konferenciáján felkért előadó volt vagy üléslégnökként szerepelt.

Ajánlók: *Alföldi Lajos, Venetianer Pál*

Nádori László

1923-ban Kislángon született. Fő kutatási területe a szomatikus képességek fejlődésének és a testgyakorlásnak, sportolásnak kölcsönhatása. Doktori értekezését is ebben a témakörben védte meg 1981-ben. 1968 – 1986 között a Testnevelési Főiskola Kutatóintézetének igazgatóhelyettese, majd igazgatója volt. Jelenleg a Magyar Testnevelési Egyetem egyetemi tanára.

17 tankönyve, szakkönyve és könyvrészlete jelent meg magyar nyelven. *Edzéselmélet és módszertan* c. tankönyve négy kiadást ért meg, amelynek egyik változatát szerb-horvát és angol nyelven is kiadták (*Theory and methodology of sports training*). Huszonkét beszámolója, tanulmánya jelent meg német, angol, orosz nyelven sporttudományi folyóiratokban.

Közreműködött a *Műveltségkép az ezredfordulón* c. MTA dokumentum elkészítésében, a szomatikus nevelési tartalmak kidolgozásával. Több hazai és nemzetközi sporttudományos társaság tagja, az Európai Sportpszichológiai Társaság alelnöke. Szakértőként részt vett az UNESCO 1976. évi testneveléssel foglalkozó párizsi konferenciáján és 1977-ben Washingtonban, az UNESCO európai régiójának képviselőjeként. Négy olimpiai tudományos kongresszuson vett részt meghívott előadóként. A római sportintézetnek 1981-től vendégtanára.

Ajánlók: *Antoni Ferenc, Szentágothai János*

Papp László

1946-ban született Aranyosgadányban. Fő kutatási területe a szünbiológia, alkalmazott dipterológia, légytaxonómia. Jelenleg a Természettudományi Múzeum Állattárának tudományos főmunkatársa. *A taxonómia eredményeinek felhasználása a legyekkel kapcsolatos gyakorlati feladatok megoldásában* c. disszertációjával 1988-ban nyerte el a doktori fokozatot.

Az utolsó évtizedben 86 tudományos publikációt (közlemény, könyv, könyvrészlet) jelentetett meg, abból 75 angol nyelvű. A koprofág legyek produktíóbiológiai, ökológiai sajátosságait vizsgálta (*Acta Zool. Hung. 17, 91*), szemléletformáló eredményeket ért el a legelőkön és az istállókban károsító legyek kutatásában (*Acta Agron. Hung. 23, 136; Folia ent. hung. 27, 163; 28, 137; 46, 153; Acta zool. hung. 21, 425; 22, 119; 31, 367; Veterinary Parasit. 18, 197*). Részt vesz a szántóföldi légykártevők kutatásában is (pl. *J. appl. Ent. 87, 280*). A trágyalegyek világszerte ismert specialistája (pl. *Israel J. Ent. 21, 77*), morfológiai-taxonómiai munkát sok más légy család fajain is végzett (pl. *Mem. Entomol. Soc. Wash. 10, 125; Revue suisse Zool. 85, 99; 89, 7; 92, 481*). A 14 kötetes *Catalogue of Palaearctic Diptera* (Akadémiai Kiadó–Elsevier) elindítója, 18 részletének írója és segédszerkesztője. Hazai vonatkozásban jelentős érdemei vannak a zootaxonómia és szisztematika viszonyának tisztázásában (*Állatt. Közlem. 70, 63; 73, 61*). A fiatal biológus-nemzedék egyik legtöbbit idézett tagja. A nemzetközi tudományos életben sokrétű tevékenységet fejt ki.

Ajánlók: *Balogh János, Berczik Árpád*

Szabó István Mihály

1925-ben Baján született. Kutatási területei: baktériumközösségek számítógépes analízise, gerinctelen állatok bélbakteriológiája. Tanszékvezető egyetemi tanár (ELTE). Az MTA Általános Mikrobiológiai Bizottságának elnöke, az Int. Union of Microbiol. Soc. ICSB Subcom. Actinomycetales tagja. A *Pedobiologia* folyóirat (DDR) társkiadója. A biológiai tudomány doktora (1970).

Öt magyar, ill. angol nyelvű szakkönyvet, négy egyetemi jegyzetet és 100, főleg angol és német nyelvű értekezést írt. A számítógépes talaj-mikrobióta analízis módszerét nemzetközi viszonylatban is elsőnek javasolta (Ann. L'Inst. Pasteur, 111, 178–196, 1966). Munkatársaival elsőnek igazolta bennszülött intesztinális-aktinomiceta fajok létezését (in *New Trends in Soil Biology*. Lebrun, Ph. et al. eds., 197–206, Dieu-Brichart, Ottignies-Louvain-la-Neuve, 1983; *Biol. Fertil. Soils*, 3, 113–116, 1987). Számos ipari találmány részese.

Az NSZK-ban és az USA-ban szervezett nemzetközi bakteriológiai munkaközösségek tagjaként e kollektívák kutatási eredményeinek összesített értékelésére többször is felkérték (pl. *Int. J. Syst. Bact.* 26, 105–110, 1976). Megalapozta a környezetismeret és -védelem molekulár-biológia elméleti alapjainak oktatását. Tanítványai közül heten szerettek kandidátusi fokozatot. Szervező tevékenységének eredményei: a kötelező mikrobiológiai oktatás bevezetése a hazai restaurátor képzésben (1987); angol nyelvű felsőfokú mikrobiológus képzés bevezetése az ELTE-n (1987); a mikrobiológus-technikus szak létesítése Magyarországon (1989); a hazai vízmikrobiológusok szervezetének megalakítása (1988).

Ajánlók: *Vida Gábor, Ferenczy Lajos*

Gazdaság- és Jogtudományok Osztálya

Andorka Rudolf

1931-ben született Budapesten. A Marx Károly Közgazdaságtudományi Egyetem Szociológiai Tanszékének tanszékvezető egyetemi tanára. Szakterületén, a szociológián belül a következő témakörökben végzett kiterjedt kutatásokat: a matematikai módszerek felhasználása a társadalomtudományokban; a születésszám gazdasági-társadalmi-kulturális meghatározó tényező és a demográfiai tendenciák gazdasági és társadalmi hatásai; társadalmi mobilitás; időmérleg, életmód; társadalmi beilleszkedési zavarok; a községi népesség társadalmi szerkezete. 1989-ben szerzett doktori fokozatot *A magyar társadalom rétegződésének változásai* című disszertációjával.

Az 1980-as években, egyebek között az egyetemi oktatási feladataival összefüggésben is, kutatásaiban nagy súlyt kapott a társadalmi szerkezet és rétegződés változásainak vizsgálata. Ebben elsősorban az 1981–1982-ben végzett nagy társadalmi rétegződés vizsgálat adataira támaszkodik. Kutatásain végighúzódik az a törekvés, hogy az új többváltozós matematikai statisztikai módszereket felhasználja, magyarországi adaptációjukat elősegítse. Több kutatott témakörben, így az időmérleg és a mobilitás vizsgálatokban nemzetközi összehasonlító kutatásokban is részt vett.

Kutatásainak eredményeit 40 könyvben és könyvméretű kiadványban és mintegy 30 tudományos tanulmányban tette közzé. (Ezek jelentős részét társszerzőkkel írta). Ezek közül kiemelkednek az alábbiak: *Determinants of fertility in advanced societies* (Methuen, London, 1978. 431 p., módosított változatban 1987-ben magyar nyelven is); *A magyar községek tursadalmának átalakulása* (Magvető, 1979. 167 o.); *A társadalmi mobilitás változásai Magyarországon* (Gondolat, 1982. 327 o.); valamint az alábbi két – az egyetemi oktatásban használt – jegyzet: *Társadalomstatisztika* (1973. 149 o.); *Bevezetés a szociológiába pedagógusok számára* (Oktatáskutató Intézet, 1986. 199 o.).

A Magyar Szociológiai Társaság alelnöke, a Nemzetközi Szociológiai Társaság tagja, azon belül a Rétegződési Kutatási Bizottság elnöke, az Időmérleg-kutatási Nemzetközi Csoport társelnöke, a Nemzetközi Népeségtudományi Unió (jelenleg a Népesedés és Politikai Kutatási Bizottság) tagja.

Ajánlók: *Huszár Tibor, Kulcsár Kálmán, Csáki Csaba*

Augusztinovics Mária

1930-ban Budapesten született. Szűkebb szakterülete a matematikai közgazdaságtan. Doktori tudományos fokozatát 1980-ban *Az emberi gazdaság leíró modelljei* című értekezéssel nyerte el. Jelenleg az MTA Közgazdaságtudományi Intézetének tudományos tanácsadója.

Tudományos munkássága kezdetben a pénzügyek, különösen a pénzforgalom és hitelrendszer akkori megoldatlan elméleti kérdéseire összpontosult. Magyarországon az elsők között kezdett foglalkozni a matematikai modellek és módszerek közgazdasági alkalmazásával, de eredményei rövidesen nemzetközileg is ismertté váltak. *A pénzforgalom modellje* című, az Economics of Planning-ben megjelent cikkét ma a „SAM” (Social Accounting Matrices, azaz a jövedelem újraelosztás modellezése) témakörben egy korai, úttörő munkaként tartják számon. Hasonlóan tartós hatásúnak bizonyult az input-output modell általánosítását adó, *A gazdasági struktúra nemzetközi és időbeli összehasonlításának módszerei* című tanulmánya (1970), amelyre a jelenleg széles körben terjedő, ún. „kínálat-vezérelt” modellek elméleti megalapozásaként szoktak hivatkozni.

Úttörő munkát végzett a hosszú távú népgazdasági tervezés módszertanának, különösen matematikai modelljeinek kidolgozásában. Kutatásainak középpontjában azonban mintegy tíz éve az emberi életpálya makroökonómiai összefüggéseinek vizsgálata áll. Publikációinak és tanulmányainak száma 110, ebből négy könyv. 29 publikációja angolul és négy más idegen nyelven is megjelent.

1978-tól 1983-ig az ENSZ Fejlesztéstervezési Bizottságának alelnöke volt. 1979-ben az Econometric Society-ben Fellow-vá választották, 1971-től 1984-ig a Society kelet-európai regionális konzultánsa volt.

Ajánlók: *Sipos Aladár, Hoch Róbert*

Fekete Ferenc

1928-ban Hajdúsámsonban született. A közgazdaságtudomány doktora 1968-ban lett. Ph.D. fokozatot szerzett az Iowai Állami Egyetemen (USA) 1971-ben.

A Marx Károly Közgazdaságtudományi Egyetemen tanársegédként, az akkori Agrárpolitikai Tanszék vezetőjének, Nagy Imrének aspiránsaként, később egyetemi docensként és egyetemi tanárként dolgozott. 1975-ben került az egyetem Politikai Gazdaságtan Tanszékére, ahol jelenleg egyetemi tanár. Tanított agrárgazdaságtant, agrárpolitikát és mezőgazdasági üzemszervezést. Ez idő szerint mikroökonómiát, valamint az agrártermelési viszonyokról szakszemináriumokat és alternatív tárgyakat oktat.

Tagja megalakulása óta a Magyar Közgazdasági Társaság Mezőgazdasági Szakosztálya vezetőségének, a MÉM—MTA—OSZT Agrárgazdasági és Szövetkezetelméleti Bizottságának, valamint a Közgazdasági Szemle és az Acta Economica szerkesztőbizottságának. Rendszeres kutatási kapcsolatban van a szövetkezeti elmélet területén az Agrárgazdasági Kutatóintézetrel és a Szövetkezeti Kutatóintézetrel, a föld gazdasági értékelése témakörében a MÉM—STAGEK-kel. Tagként dolgozik a Bábolnai Iparszerű Kukorica Termelési Rendszer Közgazdasági Bizottságában. 1964 óta vesz részt az Agrárközgazdák Nemzetközi Szövetségének három évenként ismétlődő kongresszusán, és tagja a hasonló típusú Európai Szervezetnek is.

Mintegy 30 könyv szerzője, társszerzője, illetve szerkesztője; egyéb publikációinak száma meghaladja a 130-at. Kandidátusi értekezése „*Bővített újratermelés a mezőgazdasági termelőszövetkezetekben*” címmel 1959-ben jelent meg a Közgazdasági és Jogi Könyvkiadónál. Társszerzője és társszerkesztője (Erdei Ferencsel) az 1965-ben, az Akadémiai

Kiadónál megjelent *Önköltség a szocialista mezőgazdaságban* című, mintegy 55 ív terjedelmű monográfiának, valamint az 1984-ben publikált *Költség- és jövedelemviszonyok a korszerű mezőgazdaságban* című könyvnek (Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, társszerző: Szénai László és Tomka József). 1976-ban jelent meg angol nyelven, majd a következő évben magyarul az USA-ban írt disszertációjára alapozott könyve a termelőszerkezeti gazdálkodás céljairól és optimumairól (társszerzők: E. O. Heady és B. R. Holdern). Szerkesztette és utószóval egészítette ki az Akadémiai Kiadó Erdei Ferenc Összegyűjtött Művei sorozatában megjelent nyolc közgazdasági és agrárgazdasági tárgyú kötetet. Társszerzője a négykötetes Politikai gazdaságtan tankönyv első kötetének és részt vett a többi kötet szerkesztésében is. Három ízben részesült publikációért Akadémiai Díjban.

Ajánlók: *Bognár József, Sipos Aladár, Csáki Csaba, Dimény Imre*

Ferge Zsuzsa

1931-ben született Budapesten. 1982-ben szerzett doktori címet a *Társadalmi újra-termelés és társadalompolitika* című tanulmányával. Kezdetben a KSH Társadalomstatisztikai Osztályának vezetője, 1968-tól az MTA Szociológiai Kutatóintézetének munkatársa, majd osztályvezetője. 1968 óta tanít szociológiát az ELTE Szociológiai Intézetében, 1988-tól teljes állású egyetemi tanárként, 1989 szeptembere óta az új Szociálpolitikai Tanszék vezetője.

Úttörő szerepet játszott a rétegződéskutatás elméleti-módszertani megalapozásában. Később érdeklődése a társadalompolitika témaköre felé fordult, egyik kezdeményezője a szociálpolitika hazai rekonstrukciójának. Kutatásai között továbbá a következő témák szerepeltek: tudományos kutatók, újságírók helyzete, az iskolai folyamatok szociológiai vizsgálata, három generáció életútja, a társadalom- és szociálpolitika, peremhelyzetek vizsgálata a társadalmi integrációk vizsgálatáig.

Négy alkalommal külföldi egyetemeken is tanított, publikált hét magyar és egy angol nyelvű könyvet, mintegy száz magyar és harminc idegen nyelvű tanulmányt, szerkesztett négy kötetet, egyetemi jegyzetet.

Alapító tagja a Magyar Szociológiai Társaságnak, a Hilscher Rezső Szociálpolitikai Társaságnak, tagja a párizsi Institut de P'Éducation et de Politique Sociale tudományos tanácsának, több külföldi szervezetnek, szerkesztőbizottságnak.

Ajánlók: *Huszár Tibor, Király Tibor, Falusné Szikra Katalin, Hoch Róbert*

Hankiss Elemér

1928-ban Debrecenben született. 1975-ben *Az irodalmi mű mint komplex modell* című értekezésével elnyerte az irodalomtudomány doktora címet. 1965-től 1982-ig az MTA Irodalomtudományi Intézetének munkatársa, majd főmunkatársa. 1985 óta az MTA Szociológiai Kutatóintézetében dolgozott főmunkatársként, jelenleg osztályvezető. 1987 óta az Eötvös Loránd Tudományegyetem Jogi Karán a Politológiai Csoportban tanít, 1988 óta egyetemi tanári minőségben.

A montreali Concordia Egyetemen vendégprofesszor volt, előadásokat tartott és szemináriumokat vezetett több külföldi egyetemen (Harvard University, Stanford University, UCLA, UC at Berkeley, Michigan University, Yale University, Université de Paris, Université de Genève, London School of Economics, St. Antony's College, Oxford stb.).

Kutatómunkával az ötvenes évek eleje óta foglalkozik. A hatvanas években irodalomtörténeti és irodalomszociológiai tanulmányokat írt és publikált, később az értékszociológia, s tágabban a tudásszociológia kérdései válnak munkásságában meghatározóvá. E témakörben megjelent publikációi széles körű visszhangra találtak, és fontos hivatkozási forrásul szolgálnak a nemzetközi szakirodalomban. Az utóbbi évtizedben a civil társadalom intézményeivel, a kialakulásukat gátló szerkezeti, funkcionális okok vizsgálatával foglalkozik. A közelmúltban megjelent könyve, a „Kelet-európai alternatívák” — számba véve azokat a hipotéziseket, elméleteket és scenáriókat, amelyeket Kelet-Európa jelenkori fejlődésével kapcsolatban fogalmazott meg — az elmúlt négy évtized magyar társadalmi és politikai fejlődésének egy lehetséges értelmezését vázolja fel, és a folyamatok további alakulásának lehetőségeit vizsgálja.

Ajánlók: *Kulcsár Kálmán, Németh G. Béla, Huszár Tibor*

Harmathy Attila

1937-ben született Debrecenben. Kutatási területe a polgári jog, különösen a gazdaság joga, a nemzetközi gazdasági kapcsolatok joga és az összehasonlító jog. 1962 óta az MTA Állam- és Jogtudományi Intézetének munkatársa, jelenleg az Intézet igazgatóhelyettese, a Polgári Jogi Főosztály vezetője. 1974-től docens, 1982-től egyetemi tanár az ELTE Polgári Jogi Tanszékén. Doktori fokozatot 1981-ben szerzett *Szerződés, közigazgatás, gazdaságirányítás* c. művével. Elnöke, illetve tagja számos hazai és nemzetközi tudományos-szakmai testületnek. Sok neves egyetemen tartott előadást vendégprofesszori, illetve meghívott előadói minőségben. Résztvevője és szervezője számos nemzetközi konferenciának.

Az elmúlt tíz év során hét könyve jelent meg (részben társszerzőkkel), ezek közül három külföldön. Megjelent továbbá 50 tanulmánya, köztük huszonnégy idegen nyelven. Kiemelkedő munkái közül a *Szerződés, közigazgatás, gazdaságirányítás* c. könyvében a három szféra összefüggéseinek és egybekapcsolásának elemzését és elméleti alapját nyújtja. *Összehasonlító vállalati jog* c. művében a vállalati struktúra fejlesztési stratégiához nyújt kritikai elemzést és elméleti modell-változatokat. Kiemelésre méltó számos, a gazdasági reform jogi kérdéseire-igényeire gyorsan és sok külföldi tapasztalattal ismerettel reagáló csaknem húsz tanulmánya, amelyek közül számos idegen nyelven is megjelent.

Ajánlók: *Mádl Ferenc, Herczegh Géza*

Lőrincz Lajos

1935-ben Debrecenben született. 1979-ben a közigazgatás jellegével és hatásaival foglalkozó disszertációjával nyerte el az állam- és jogtudomány doktora fokozatot. Jelenleg az Államigazgatási Főiskola főigazgatója.

Lőrincz Lajos hazánkban és nemzetközileg egyaránt elismert eredményeket ért el az alkotmányjog és a közigazgatástudományok művelésében. A korábbi években az emberi jogok, ezen belül is főként a kulturális jogok kutatásában ért el jelentős eredményeket, majd a közigazgatás kérdéseivel foglalkozott. Első nagyszabású műve a tudományos élet igazgatásának kérdéseit vizsgálta.

Az utóbbi években munkássága elsősorban a közigazgatástudomány elmélete felé fordult. E körben számos tanulmányt és több könyvet publikált. Ezek közül külön is kieme-

lendők *A közigazgatás kapcsolatai a gazdasággal és a politikával* (1981), továbbá *A magyar közigazgatás: dilemmák és perspektíva* (1988) c. művei. Egyidejűleg sokat tett a hazai közigazgatástudomány értékeinek mentése, megismertetése érdekében. Szerkesztője *A magyar közigazgatástudomány klasszikusai* c. sorozatnak. Két ízben is Akadémiai Díjat kapott. Munkásságának nemzetközi elismertségét többek között dokumentálja az is, hogy 1983-ban az Aix de Marseille egyetem díszdoktorává választotta. 1986 óta elnöke a nagymúltú, brüsszeli székhellyel működő Nemzetközi Közigazgatástudományi Társaságnak. Kutatásainak eredményeit az állami és jogi gyakorlat folyamatosan hasznosította.

Ajánlók: *Kovács István, Király Tibor*

Mátyás Antal

1923-ban Budapesten született. A Marx Károly Közgazdaságtudományi Egyetem Közgazdasági elméletek története Tanszékének egyetemi tanára. 1972-ben a modern polgári közgazdasági elméletek történetével foglalkozó disszertációjával nyerte el a közgazdaságtudomány doktora fokozatot. Tevékenységét 1981-ben Akadémiai Díjjal, 1983-ban a Munka Érdemrend arany fokozatával, 1988-ban Állami Díjjal ismerték el.

Kutatási köre elsősorban a modern polgári közgazdaságtan története az 1870-es évektől napjainkig. Minden főbb irányzatra felfigyel, olyanokra is, amelyekkel a nyugati közgazdasági irodalom nem, vagy alig foglalkozik. Tanításait sajátos, egyéni megvilágításban tárgyalja, új, megkülönböztető vonásait tárja fel, kapcsolódásainak, egymásra gyakorolt hatásainak új elemeit ismeri fel.

A különböző közgazdasági irányzatok tárgyalása, eltérő vonásaik ellenére, Mátyásnál szoros logikai egységet alkot. Megmutatja, hogy ugyanarra a kérdésre milyen választ ad az egyik irányzat, milyen választ egy másik, a különböző irányzatok a gazdasági valóság melyik oldalát domborítják ki s mitől vonatkoztatnak el, egy-egy gazdasági kérdés hiányos megközelítése valamely szerzőnél milyen más megoldásokra inspirál más szerzők műveiben. Ugyanakkor a különböző iskolák álláspontjának tárgyalása mindig a kor gazdasági, társadalmi viszonyaiba beágyazva történik, ezek változásaihoz kapcsolja Mátyás a paradigmaváltást is.

Mátyásnak a modern polgári közgazdaságtan történetével foglalkozó terjedelmes műve angolul 1980-ban jelent meg az Akadémiai Kiadó gondozásában. A kritika kedvezően fogadta mind a szocialista, mind a tőkés országokban. Még Japánban és Kanadában is jelent meg róla recenzió. Az első kiadás kedvező fogadtatása folytán az angol Macmillan, az amerikai St. Martin's Press és a japán Otsuki Shoten (japán nyelven) kiadók bővített formában 1985-ben szintén kiadták. A kínai kereskedelmi attasé engedélyt kért kínai nyelvű kiadására.

Ajánlók: *Erdős Tibor, Szabó Kálmán, Simai Mihály, Falusné Szikra Katalin*

Sajó András

1949-ben Budapesten született. Az ELTE Állam- és Jogtudományi Karán 1972-ben *sub auspiciis rei publicae popularis* avatták doktorrá. Munkásságát 1987-ben Akadémiai Díjjal tüntették ki. Jelenleg az MTA Állam- és Jogtudományi Intézetének tudományos tanácsadója és az MKKE egyetemi tanára. *Társadalmi-jogi változás* című disszer-

tációjával 1982-ben nyerte el az állam- és jogtudomány doktora fokozatot. Főbb kutatási területei a jogszociológia, a jogelmélet, a jogfilozófia és a gazdasági jog.

Az elmúlt évtizedben tíz könyve jelent meg magyar nyelven és 41 tanulmánya idegen nyelven. Ugyanezen időszakban 73 tudományos cikket és tanulmányt publikált. Legfontosabb művei: *Jogkövetés és társadalmi magatartás* (Akadémiai Kiadó, 1980. 344 o.), *Látszat és valóság a jogban* (Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, 1986. 396 o.), *Társadalmi-jogi változás* (Akadémiai Kiadó, 1988. 211 o.) című monográfiák. Tudományos munkásságából kiemelkednek a jogtudattal, a jog társadalmi hatásával, valamint a jogi szabályozással mint átmeneti konfliktus-rendezéssel kapcsolatos kutatásai, ezenkívül munkássága jelentősnek bizonyult a gazdaság és a jog összefüggésének, valamint a társadalmi beilleszkedési zavarok és a jogi szabályozás kapcsolatának elemzésében. Enciklopedikus és szintetikus jogtudományi munkásságát az interdiszciplinaritás jellemzi; tudományos munkásságának színvonalát és eredményességét mutatja, hogy az empirikus-szociológiai vizsgálatok alapján írt monográfiáiban olyan általános elméleti és jogszociológiai koncepciókat dolgozott ki, amelyeket a társadalmi-jogi gyakorlat rendre igazol.

Ajánlók: *Huszár Tibor, Kulcsár Kálmán, Peschka Vilmos*

Szabó András

1928-ban Radnóton született. Főbb kutatási területe: büntetőjogtudomány, kriminológia. Az MTA Állam- és Jogtudományi Intézetének osztályvezetője, a JATE c. egyetemi tanára. 1978-ban megvédett doktori értekezése *A bűnözés – ember – társadalom* címmel könyv formájában is megjelent.

Az utóbbi tíz évben négy könyve, 38 magyar és hét idegen nyelvű tanulmánya jelent meg. *A bűnözés – ember – társadalom* (Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, 1980) című monográfiájában a bűnözést szükségletkielégítő és konfliktusmegoldó „tanult” viselkedésmódként mutatja be, amely külső viszonyok terméke és maga is viszonyokat teremt. Minthogy a viszonyoknak nem közvetlen terméke, az okok megszüntetése nem számolja fel automatikusan a bűnözést. E tételeit különös erővel bizonyítják a *Társadalmi-gazdasági fejlődés és a fiatal korosztályok bűnözése* (Társadalom és jog, 3. sz. 1972. az MTA Állam- és Jogtudományi Intézete kiadványai) című monográfiájában összefoglalt kutatási eredmények. E műben az ipari fejlődést, a hagyományos közösségek felbomlását vizsgálva a társadalmi dezorganizációról, a bűnözés terjedésének társadalmi alapjairól tárt fel máig érvényes következtetéseket. A kriminológia (mint tudomány) hatásterületét felvázolva vallotta: a büntetőjog értékek, emberi méltóság, szabadság és mások védelmére hivatott és ezért értékmentes kriminológiai elmélet önmagában nem válhat büntetőjogi programmá.

Az MTA Szociológiai Bizottságának, a Nemzetközi Összehasonlító Kriminológiai Intézet tudományos tanácsának tagja. Alapító tagja a Magyar Kriminológiai Társaságnak, 1988 májusa óta a társaság elnöke.

Szabó András a magyar büntetőtudomány és kriminológia nagy hatású művelője. Állásfoglalásai alakítják a fiatalabb nemzedék jogi gondolkodását és befolyással vannak a törvényalkotásra is, a jogállamiságnak elkötelezett híve.

Ajánlók: *Király Tibor, Kulcsár Kálmán, Huszár Tibor*

Szelényi Iván

1938-ban született Budapesten. *Társadalmi struktúra és lakásrendszer* című kandidátusi értekezését 1973-ban védte meg. 1960–64 között a Központi Statisztikai Hivatalban dolgozott tudományos munkatársként. 1965–75 között az MTA Szociológiai Kutatóintézetében előbb tudományos munkatársként, később az intézet tudományos titkáráként, végül a Település- és Lakásszociológiai Osztály vezetőjeként dolgozott. Jelenleg, 1988 óta, „above scale professor”-ként tevékenykedik Los Angelesben (University of California).

Szelényi Iván először város-, lakás- és településszociológiai problémákkal foglalkozott. Úttörő szerepet játszott az ilyen irányú hazai kutatások beindításában. Lakásrendszerünkre irányuló kutatásait, amelyeket többnyire Konrád Györggyel közösen végzett, több lakásreform-intézkedés megalapozásaként is felhasználták. Elsőként foglalkozott a 70-es évek legelején kialakított „településhálózat-fejlesztési koncepció” várható társadalmi és gazdasági hatásaival. Sajnos, az akkori időszak politikai és tudománypolitikai légköre nem tette lehetővé ezen kutatások eredményeinek valóban tudományos értékelését. *Az értelmiség útja az osztályhatalomhoz* című, Konrád Györggyel 1975-ben közösen írt könyve kéziratát a rendőrség elkobozta. E könyv, számos idegen nyelvű kiadás után csak a közelmúltban jelent meg magyarul.

A hazai tudományos életben játszott szerepe még a kényszerű emigráció évei alatt is igen jelentős volt. Ezen időszak alatt a mai kapitalista és szocialista társadalmak strukturális problémáival, a piaci és redisztributív elosztási rendszerek társadalmi egyenlőtlenségekre gyakorolt hatásaival, valamint — a hazai parasztság életútjának elemzésén keresztül — a „megszakított polgáriasodás” kérdéskörével foglalkozott. Ez irányú kutatásainak eredményeit több könyvben és számos tanulmányban foglalta össze, amelyek közül eddig csak kevés jelent meg magyarul. Fontos munkái az említetteken kívül *Urban Inequalities under State Socialism* (Oxford University Press, Oxford, 1983), *Socialist Entrepreneurs. Embourgeoisement in Rural Hungary* (University of Wisconsin Press, Madison, 1988) című művei.

Tagja az American Sociological Review, a Theory and Society, az East European Politics and Societies, valamint az International Journal of Urban and Regional Research című folyóiratok szerkesztőbizottságának.

Az amerikai tudományos élet éles és szigorú versenyében elért eredményei alapján Szelényi Ivánnak az Akadémia tagjai sorába való választása lehetővé tenné, hogy méltó fokon kapcsolódjék vissza a magyar tudományos életbe, ami erősödést, gyarapodást jelentene mindannyiunk számára, továbbá a testület megújulásának szándékát is példázná.

Ajánlók: *Kornai János, Kulcsár Kálmán, Huszár Tibor*

Szentes Tamás

1933-ban született Dunakeszin. Főbb kutatási területei a világgazdaságtan elméleti kérdései és az „elmaradottság”, az egyenlőtlen nemzetközi fejlődés és világgazdasági alkalmazkodás problematikája. A Marx Károly Közgazdaságtudományi Egyetem tanára. 1974-ben *Az elmaradottság és fejlettség dialektikája a tőkés világgazdaságban* c. disszertációjával nyerte el a közgazdaságtudomány doktora fokozatot. Nemzetközileg elismert kutatásaiért 1985-ben Állami Díjat kapott.

Az utóbbi évtizedben három könyve (ezek közül az egyik magyar, angol és orosz nyelven, a másik kettő angolul) jelent meg — korábbi nagysikerű monográfiájának újabb (portugál, spanyol, francia és angol) kiadásain kívül. Egy újabb magyar nyelvű

könyve kiadói szerkesztés alatt áll. Publikált továbbá 5 magyar és 14 idegen nyelvű tanulmánykötetben, valamint 10 magyar nyelvű és 16 idegen nyelvű tudományos cikket jelentetett meg folyóiratokban.

Legfontosabb művei: *The Political Economy of Underdevelopment* (Akadémiai Kiadó, 1971. 328 p.) és annak bővített, átdolgozott negyedik kiadása (1983. 426 p.), amely eddig 10 nyelven 15 kiadásban jelent meg, továbbá *Elmaradottság és fejlesztés* (Közgazdasági és Jogi Kiadó, 1972. 486 o.), *Az elmaradottság és fejlettség dialektikája a tőkés világgazdaságban* (Kossuth Kiadó, 1976. 496 o.), *Polgári és újbaloldali elméletek a tőkés világgazdaságról* (Kossuth Kiadó, 1980. 450 o. — oroszul az szovjet Misl Kiadó kiadásában 1984. — angolul az Akadémiai Kiadó kiadásában 1985.), *The Transformation of the World Economy: New Directions and New Interests* (UNU-ZED, London, 1988. 116 p.), valamint *Crisis and transformation in Eastern Europe* (megjelent a *Theory and Practice of Liberation at the End of the XXth Century* c. tanulmánykötetben, Bruylant—Bruxelles, 1988. 527—568. o.). A fejlődélméletek és a főbb világgazdasági elméletek kritikai elemzésén kívül kiemelt jelentőségűek az „elmaradottság” külső és belső okainak összefüggéseire, a világgazdaság organikus természetére, egyenlőtlenítő mechanizmusaira és aszimmetrikus függőviszonyaira, valamint a kelet-európai válság és átalakulás nemzetközi, világgazdasági összefüggéseire vonatkozó kutatási eredményei.

Ajánlók: *Simai Mihály, Falusné Szikra Katalin,
Bognár József, Kulcsár Kálmán*

Vékás Lajos

1939-ben született Kolozsvárott. Kutatási területe a polgári jog, nemzetközi magánjog és a nemzetközi gazdasági kapcsolatok joga. 1964-ben „sub auspiciis rei publicae popularis” avatták doktorrá, azóta oktatója az ELTE Állam- és Jogtudományi Karának. 1984-től egyetemi tanár a Polgári Jogi Tanszéken, 1979 óta vezetője a tanszéknek. 1985 óta az egyetem általános rektorhelyettese. Doktori fokozatot 1984-ben szerzett *A nemzetközi magánjog elméleti alapjai* c. munkájával. Kétszer részesült nívódíjban. Számos hazai és nemzetközi tudományos és szakmai testületnek tagja. Többször volt külföldön vendégprofesszor, sok külföldi fórumon volt meghívott előadó.

Az elmúlt tíz évben hat könyve jelent meg, ezek közül kettő angol nyelven. Ebben az időszakban megjelent továbbá negyven tudományos tanulmánya, amelyek közül huszonháromat idegen nyelven közöltek különböző külföldi és magyar folyóiratok. Kiemelkedő jelentőségű könyveivel a polgári jog, a nemzetközi magánjog és a nemzetközi gazdasági kapcsolatok jogának alapvető elméleti és gyakorlati kérdéseiben jutott el a diszciplínák fejlődése számára meghatározó eredményekre. Ezért váltottak ki elismerést itthon és külföldön *Landmarks in the Development of the Contractual System* (1986), *Nemzetközi magánjog és a nemzetközi gazdasági kapcsolatok joga* (1981, 1985, angol nyelven 1987), valamint *A nemzetközi magánjog elméleti alapjai* (1986) c. könyvei.

Ajánlók: *Mádl Ferenc, Peschka Vilmos*

Föld- és Bányászati Tudományok Osztálya

Ádám Antal

Szekszárdon született 1929-ben. Bányakutató mérnök. *A földkéreg és a felsőköpeny elektromos ellenállás viszonyainak kutatása Magyarországon földi elektromágneses térrel*

ötmű disszertációjával 1970-ben nyerte el a műszaki tudomány doktora fokozatot. 1952-től a soproni Geodéziai és Geofizikai Munkaközösség, illetve Intézet kutatója, 1972-től igazgatóhelyettese. 1974-től c. egyetemi tanár. 1970-ben Akadémiai Díjat kapott. Munkáját Eötvös-émlékéremmel és a Munka Érdemrend ezüst fokozatával ismerték el.

A hazai tellurikus kutatás megalapítója. Az általa tervezett és exportra is került geoelektromos műszerével, valamint nagy érzékenyséű rázásálló mágneses variométerivel, indukciós szondáival indult meg a hazai ipari magnetotellurikus (MT) kutatás. Irányításával építették fel és műszereztek a Nagycenk melletti obszervatóriumot.

Relatív tellurikus frekvenciaszondázási módszerével elsőként mutatta ki a Pannon-medence aljzatának regionális inhomogenitásait. Mérései szerint a kissebességű asztenoszféra mélységében az elektromos vezetőképesség növekszik. Ez tette egyértelművé az asztenoszféra fizikai értelmezését a lemeztectonikában. Általános összefüggéseket vezetett le az elektromos jölvezető rétegek és a felszíni hőáramok között, és meghatározta a mélybeni hőmérsékleteloszlást.

Kutatásaira alapozva jött létre az IAGA ELAS projektje (Seattle, 1977). Kezdeményezte az MT kutatásokat a Balti pajzson, a Hindosztáni Alföldön, és értelmezte a Keleti-Alpokban a nagy szerkezeti törésvonalak mentén mért MT adatokat.

Csaknem kétszáz tanulmány szerzője, amelyekre több száz hivatkozás történt. Számos nemzetközi és hazai tudományos szervezet elnöke, ill. tisztségviselője.

Ajánlók: *Barta György, Hazay István, Biró Péter*

Detrekői Ákos

1939-ben Budapesten született. Főbb kutatási területei a geodézia, a fotogrammetria és a távérzékelés. A Budapesti Műszaki Egyetem egyetemi tanára, a Fotogrammetria Tanszék vezetője, az Építőmérnöki Kar dékánja. Doktori értekezését a mérnökgeodéziai mozgásvizsgálatok tervezése, számítása és elemzése témakörben készítette, és 1977-ben védte meg. Kitüntetései: Felsőoktatási Tanulmányi Érdemérem (1976), MTESZ Díj (1982), Fasching Antal-Emlékérem (1988), Friedrich List Plakett (Drezda). A lengyel Geodéziai és Kartográfiai Egyesület tiszteletbeli tagja.

1979–89 között szakirodalmi tevékenységének eredménye egy magyar nyelvű (megjelenés alatt), két idegen nyelvű könyv, két egyetemi jegyzet, 17 idegen nyelvű és hét magyar nyelvű tudományos cikk. Az ismert hivatkozások száma: 96. Építmények kitérésének tervezésével és pontosságával kapcsolatos új tudományos eredményei (*Genauigkeitsfragen und Planung von Absteckungen im Bauwesen*. Acta Geod., Geoph. et Mont. Tom. 9 [4] 237–316. Budapest, 1974) mind itthon, mind külföldön elismerést szereztek. Ezek beépültek a Mérnökgeodéziai Szabályzatba és a Paksi Atomerőmű geodéziai tervébe. A mérnökgeodéziai mozgásvizsgálatok területén világviszonylatban az első között alkalmazta a matematikai statisztikai módszereket a geodéziai mérési eredmények feldolgozásához (*Zur Anwendung mathematisch-statistischer Tests bei ingenieurgeodätischen Deformationsmessungen*. Vermessungstechnik 27, 207–208, Berlin, 1979. és *Deformationsmessungen und Deformationsanalyse*. Österreichische Zeitschrift f. Verm. wesen u. Photogram. 76, 330–341, Wien, 1988.).

Ajánlók: *Biró Péter, Hazay István*

Géczy Barnabás

1925-ben született Dobozon (Békés megye). Főbb kutatási területe: a Júra ammoniteszek rendszerezése, biosztratigráfiája és evolúciója; a Júra paleobiogeográfiája, valamint az őslénytan története. 1947-től az ELTE Őslénytani Tanszékén dolgozik, 1967-től egyetemi tanár, 1973-tól tanszékvezető egyetemi tanár. Doktori értekezését őslénytani témakörből, a Júra ammoniteszek feldolgozásáról írta. 1982–83-ban a párizsi P. et M. Curie egyetem (Sorbonne VI.) vendégprofesszora volt, személyében az egyetem első ízben hívott meg egyéves időtartamra vendégprofesszort szocialista országból.

Tudományos publikációinak száma 157, négy idegen nyelvű monográfiája közül három a *Geologica Hungarica* sorozatban jelent meg. Két monográfiáját a Magyarhoni Földtani Társulat Hantken Miksa Emlékéremmel tüntette ki. Ammonitesz monográfiája, továbbá két tankönyve nívódíjat kapott. Nívódíjas továbbá az „*Eltűnt idő nyomában*” c. könyve. A legfontosabb tudományos eredményei: az alsójúra standard zónabeosztás kidolgozása a mediterrán faunaprovinciára a Magyar Középhegység ammonitesz faunáinak kvantitatív alapszelvény-vizsgálata alapján, továbbá a Magyar Középhegység allochton lemeztektónikai helyzetének bizonyítása paleobiogeográfiai alapon. A Munka Érdemrend ezüst fokozatának tulajdonosa.

Ajánlók: *Barta György, Fülöp József, Balogh János, Vida Gábor*

Hámor Géza

1934-ben Kecskeméten született. Főbb kutatási területe a földtan (regionális földtan, rétegtan, fácieselemzés, ősföldrajz). A Magyar Állami Földtani Intézet igazgatója, az Eötvös Loránd Tudományegyetem tanszékvezető egyetemi tanára. A *Nógrád—cserháti kutatási terület földtani viszonyai* című doktori értekezését 1987-ben védte meg. Munkásságát Állami Díjjal (1985), a Munka Érdemrend ezüst fokozatával (1984), két ízben Akadémiai Díjjal (1976, 1986) és Koch Antal-emlékéremmel (Magyarhoni Földtani Társulat, 1974) ismerték el.

1979 óta három könyvet (egyet németül, egyet angolul), hat könyvrészletet (ötöt angol, egyet magyar nyelven), egy ősföldrajzi atlaszt (angolul), 17 tudományos cikket (részben társszerzőkkel, ebből 11-et angol nyelven) és 15 tudománypolitikai cikket publikált.

A természetes ásványi anyagok nyersanyagként való felhasználásával kapcsolatos három szabadalom társtulajdonosa. Az elmúlt tíz évben munkásságára és eredményeire 12 hazai és 13 külföldi szakcikk, kézikönyv, tankönyv hivatkozik.

Kiemelkedő tudományos publikációi: a K-i Mecsek és a Nógrád—Cserháti terület földtani felépítésének, szerkezetátalakulásának és hasznosítható ásványi nyersanyagainak korszerű földtani monográfiája; új geokronológiai alapokra helyezve publikálta Magyarország miocén litosztratigráfiai és kronosztratigráfiai revíziójának eredményeit. Kidolgozta a kvantitatív fácieselemzés módszerét és ennek prognosztikai-genetikai, ősföldrajzi-paleorekonstrukciós feladatokban való alkalmazását.

Tudományos eredményeit és tudományszervező tevékenységét egyértelműen minősíti a „*Magyarország földtani atlasza*” eddig kiadott 13 térképsorozata, és a nemzetközi együttműködésben általa vezetett munka során megjelent „*Neogene Paleogeographical Atlas of Central and Eastern Europe*, Map no. 1–7. MÁFT, Budapest, 1989” című kiadvány.

Ajánlók: *Fülöp József, Barta György, Grasselly Gyula, Kovács Ferenc, Nemecz Ernő*

Meskó Attila

1940-ben született Budapesten. Szűkebb szakterülete a geofizika. 1965-ben summa cum laude eredménnyel doktorált. A műszaki tudomány doktora fokozatot 1977-ben *Szeizmikus és gravitációs szűrési módszerek általános analízise és a gravitációs értelmezési feladatok gyakorlati megoldása* című disszertációja alapján kapta meg. 1980-ban egyetemi tanárrá nevezték ki, 1985-től tanszékvezető és az MTA Geofizikai Tanszéki Kutatócsoportjának vezetője.

Tudományos munkásságának súlypontja a geofizikai adatok matematikai feldolgozása és értelmezése területére esik. Az elsők között hívta fel a figyelmet arra, hogy a geofizikai térképek átalakításaiiban használt módszerek átviteli függvényeikkel egységesen tárgyalhatók. A szakirodalom még ma is gyakran hivatkozik úttörő jelentőségűnek minősített dolgozataira.

Alapvető munkát végzett szeizmikus mérések digitális feldolgozásának előkészítésében és gyakorlati megvalósításában. Vizsgálatainak eredményeit „*Digital Filtering*” című, az Akadémiai Kiadó, a Pitman és John Wiley kiadók közös kiadásában megjelent monográfiában foglalta össze. Tudományos tevékenységét 1978-ban Állami Díj adományozásával ismerték el.

Aktív résztvevője a magyar és nemzetközi tudományos életnek. Az MTA Geofizikai Bizottságának elnöke. 3 folyóirat szerkesztőbizottsági tagja, a KAPG, IUGG, ICL és az IGBP nemzetközi szervezetek m. n. b. tagja, az MGE vezetőségi tagja. Számos előadást tartott nemzetközi konferenciákon és egyetemeken (ETH Zürich, stockholmi, prágai, bécsi egyetem, Belgrád EAEG nemzetközi tanfolyam stb.). Több nemzetközi kutatási együttműködést szervezett meg, illetve irányított.

1985-ben megindította az angol nyevű posztgraduális képzést az ELTE Geofizikai Tanszékén. 3 egyetemi tankönyvet, 13 jegyzetet írt (részben társszerzőkkel).

Sokoldalú tudányszervezési kötelezettségeinek és oktatási tevékenységének köszönhetően széles körű áttekintése van a hazai és nemzetközi geofizikai kutatásokról és segítségével már több tanítványa és munkatársa is sikerrel szerepel a nemzetközi tudományos életben.

Ajánlók: *Barta György, Biró Péter*

Pantó György

1936-ban született Budapesten. Fő kutatási területe a ritkaföldfémek geokémiája, különös tekintettel ezen elemcsoport jelentőségére a magmatizmus értelmezésében és speciális dúsulási formáira. 1975 óta az MTA Geokémiai Kutatólaboratóriuma tudományos igazgatója. Doktori értekezését 1981-ben védte meg a ritkaföldfém geokémia modern összefoglalásával és bevezetésével a hazai geokémiai kutatásokba. Tevékenységét 1985-ben a Munka Érdemrend arany fokozatával ismerték el.

1979–89 között 30 tanulmányt és két könyvrészletet publikált, amelyből 28 idegen nyelven jelent meg. Legjelentősebb művei: *Rare earth element geochemical pattern of the Cenozoic volcanism in Hungary* (Earth Evolution Sciences, 1981); *Mineralogy of yttrium and lanthanide elements in karstic bauxite deposits* (Travaux de l'ICSOBA, 1983); *Hydroxyl-bastnaesite-(Nd), a new mineral from Montenegro, Yugoslavia* (Mineralogical Magazine, 1985); *Origin of Late Cenozoic volcanic rocks of the Carpathian arc, Hungary* (AAPG Memoire 45, 1988). 1980-ban több társával együtt szabadalmat jelentett be a ritkafém-tartalom kinyerésére, köszenek égési maradékaiból. A hazai és nemzetközi tudományos közéletben elfoglalt tisztségei tudományos munkásságának elismerését fémjelzik.

Ajánlók: *Grasselly Gyula, Klíburszkyne Vogl Mária, Enyedi György, Nemez Ernő, Fülöp József*

Tóth József

1940-ben Cegléden született. Fő kutatási területe a népesség- és településföldrajz. Az MTA Regionális Kutatások Központjának főigazgató helyettese és a JPTE Földrajzi Intézetének igazgatója. Az egyetemi szintű földrajzi képzést ő szervezte meg a pécsi egyetemen. Doktori értekezését 1986-ban védte meg, az értekezés az alföldi urbanizáció sajátosságait elemezte.

Az alföldi településhálózat sajátos átalakulási folyamatainak vizsgálatával nemzetközi elismerést szerzett, amelyet külföldi egyetemek előadási meghívásai bizonyítanak. Az elmúlt évtizedben egy önálló könyve (*Urbanizáció az Alföldön*. Akadémiai Kiadó, 1988), több könyv, ill. egy tankönyv fejezete, 67 értekezése (közülük 30 idegen nyelven) jelent meg. Legjelentősebb tudományos eredményének az alföldi urbanizációnak a nemzetközi urbanizációs modellek keretében történt elemzését ítéltjük.

Ajánlók: *Enyedi György, Grasselly Gyula*

Interdiszciplináris jelölések

Palkovits Miklós

1933-ban született Budapesten. Főbb kutatási területe: neuroanatómia és neuroendokrinológia. Jelenleg a Semmelweis Orvostudományi Egyetem I. sz. Anatómiai, Szövet- és Fejlődéstani Intézetének egyetemi tanára, az egyetem Neuromorfológiai Kutatólaboratóriumának vezetője. 1980 óta az amerikai National Institute of Mental Health (NIH, Bethesda) egyik laboratóriumának kutatórészlegét vezeti évi hathónapos kinttartózkodással. 1972-ben „*A központi idegrendszer szerepe az aldosteron termelés szabályozásában*” című disszertációjával nyerte el az orvostudomány doktora fokozatot. 1976-ban Akadémiai Díjban részesült.

1980 óta 4 könyve jelent meg (közülük 3 angol nyelven), 29 könyvrészlet írója és 174 tudományos dolgozatot publikált angol nyelven. Nevéhez fűződik az agy körülírt sejtcsoportjainak (magjainak) mikromennyiségű mintavételére kidolgozott módszer (*Maps and Guide to Microdissection of the Rat Brain*, Elsevier), melynek segítségével több mint 30 ingerületátvivő anyag, enzim és hormon agyi feltérképezését végezte el (*Handbook of Chem. Neuroanatomy*, Vol. 2, 23–54; Vol. 4, 1–71, Elsevier 1984, 1985; *Frontiers in Neuroendocr.*, Vol. 10, 1–44, Raven 1988), s amelyért a topográfiai neurokémia megalapozói közé sorolják. Több új agyműtési technikát vezetett be a neuroendokrin hypothalamus és az autonóm idegrendszeri központok közötti idegpályák topográfiai és kémiai karakterizálására, szerepük tisztázására a vérnyomás központi idegrendszeri szabályozásában (*Prog. in Hypertension*, Vol. 1, 387–409, VSP Press 1988). Elsők között igazolta egyes speciális agyi struktúrák (circum-ventrikuláris szervek) szerepét a szervezet só- és vízháztartásának szabályozásában. Összesen 457 közleménye jelent meg. Az elmúlt évek nemzetközi felmérései alapján a legtöbbet idézett magyar természettudós.

Ajánlók: *Ádám György, Flerkó Béla, Pásztor Emil, Szentágothai János, Vizi E. Szilveszter*

Somlyódy László

1943-ban Kecskeméten született. Szűkebb szakterülete a vízminőség-szabályozás és a hidraulika. Jelenleg a Vízgazdálkodási Tudományos Kutatóközpont Vízminőség-védelmi Intézetének igazgatója. A műszaki tudomány doktora címet 1985-ben szerezte *Sekély tavak vízminőség-szabályozása* c. disszertációjával.

Társszerzővel egy tudományos monográfiát írt, több kutatási jelentés kidolgozásában vett részt. 1979 óta megjelent tudományos cikkeinek száma 37, melyek nagy részét idegen nyelven, társszerzőkkel írta. A 80-as évek elején hazánkban elsőként alkalmazott munkatársaival együtt egy-, két- és háromdimenziós áramlási modelleket a Balatonra. Foglalkozott a szél keltette üledék felkeveredésével és ennek hatásával a fényviszonyokra, az algaszaporodásra. Módszerét külföldi kutatók is felhasználták. A vízminőség-szabályozás területén elsőként alkalmazott sikeresen a dekompozíció és aggregáció elvén alapuló összekapcsolt szimulációs és optimalizációs modelleket. A Springer Verlagnál 1986-ban – társszerzővel – megjelent könyve (*Modelling and Managing Shallow Lake Eutrophication. With application to Lake Balaton*) főbb kutatási eredményeit foglalja össze, amelyet az irodalom a rendszerelemzés kiváló alkalmazásaként tart számon a vízminőség-szabályozásban. Az elmúlt néhány évben elsősorban a vízminőségi mintavételezés kérdéseivel, a Kis-Balaton tározó optimális üzemirányítási rendjének kidolgozásával, a savas ülepedés vízminőségi kihatásaival és felszíni vizeink minőségi állapotának országos jellemzésével foglalkozik.

Ajánlók: *Berczik Árpád, Bogárdi János, Mészáros Ernő, Prékopa András*